

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUDEN OPPIAINE

Petra Lyly

KOTITALOUSVÄHENNYS TYÖLLISYYTTÄ PARANTAVANA
VEROTUKENA

Talousoikeuden
pro gradu –tutkielma

Vero-oikeuden linja

VAASA 2014

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
SÄÄDÖKSET JA LYHENNELUETTELO	5
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	7
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	9
TIIVISTELMÄ	11
1. JOHDANTO	13
1.1. Tutkimuskohteen kuvaus	13
1.2. Tutkimusongelmat ja rajaukset	16
1.3. Tutkielman rakenne ja käytetyt menetelmät	17
2. VEROTUET VEROJÄRJESTELMÄSSÄ	19
3. KOTITALOUSVÄHENNYKSEN OIKEUSTILA	24
3.1. Kotitalousvähennyksen säädöspohjan muutokset	24
3.2. Kotitalousvähennyksen nykyinen oikeustila	29
4. KOTITALOUSVÄHENNYSTÄ KOSKEVA OIKEUSKÄYTÄNTÖ	31
4.1. Vähennys palveluasunnossa	31
4.2. Vähennys asunto-osakeyhtiössä	34
4.3. Asumisvaatimus	37
4.4. Asunnon peruserannustyö vai uudisrakentaminen	40
4.5. Vähennys lämmitysjärjestelmien yhteydessä	42
4.6. Työn tavanomaisuus	46
4.7. Veron kierto	49
4.8. Vähennys rajat ylittävissä tilanteissa	49

5. NÄKÖKULMIA YHTEISKUNNALLISISTA VAIKUTUKSISTA	53
5.1. Kotitalousvähennyksen käyttö ja kustannukset Suomessa	53
5.2. Kokemuksia kotitaloustyön tukemisesta Ruotsista ja muualta Euroopasta	60
5.3. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset	65
5.4. Kotitalousvähennyksen muita kansantaloudellisia vaikutuksia	69
5.5. Kotitalouspalveluja tuottavat yritykset	72
6. POHDINTA	75
6.1. Vähennyksen rajaamisen ja kehittämisen tarve	75
6.2. Yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi ja uusia tutkimustarpeita	78
6.3. Yhteenveto	83
LÄHDELUETTELO	84
LIITTEET	91
Liite 1. Kotitalousvähennystä saaneet asiakkaat ja vähennyksen kustannukset verovirastoittain vuosina 2009 – 2012.	91
Liite 2. Yhteenveto kotitalousvähennyksen kustannustehokkuudesta vuonna 2004.	92

SÄÄDÖKSET JA LYHENNELUETTELO

SÄÄDÖSLUETTELO

Asunto-osakeyhtiölaki 17.5.1991/809

Asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599

Inkomstskattelag 16.12.1999/1229

Lag om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete 19.3.2009/194

Laki kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä 29.8.1997/839

Laki kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta 24.7.1997/728

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

LYHENNELUETTELO

ETA	Euroopan talousalue
HE	Hallituksen esitys
HUSFL	Lag om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete (Laki Ruotsin kotitaloustyön verovähennyksen menettelystä)
IL	Inkomstskattelag (Ruotsin tuloverolaki)
LA	Lakialoite
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)
Prop.	Regeringens proposition (Hallituksen esitys Ruotsissa)
SOU	Statens offentliga utredningar (Komiteamietintö Ruotsissa)
SVT	Suomen virallinen tilasto
TVL	Tuloverolaki
VATT	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VM	Valtiovarainministeriö

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO**sivu**

Kuvio 1: Kotitalousvähennyksen saaneiden henkilöiden lukumäärä vuosina 1998 – 2012.	54
Kuvio 2: Kotitalousvähennyksen valtiolle aiheuttamat kustannukset vuosina 1998 – 2012.	55
Kuvio 3: Keskimääräinen kotitalousvähennys euroina henkilöä kohden vuosina 1998 – 2012.	56
Kuvio 4: Kotitalousvähennyksen kustannusten alueellinen jakauma verovirastoittain vuonna 2012.	56
Kuvio 5: Kotitalousvähennyksen suuruus euroina ja prosentteina tuloista kotitalouksien tuloluokittain vuonna 2004.	59
Kuvio 6: Verovelvollisen maksamista kustannuksista kotitalousvähennyksenä vähentämättä jäänyt osuus vuosina 2008 – 2012.	60
Kuvio 7: Kotitalous- ja rakennustyön ennakollisen verovähennyksen kustannukset Ruotsissa vuosina 2010 - 2013.	63
Kuvio 8: Kotitalous- ja rakennustyön ennakollista verovähennystä saaneiden henkilöiden lukumäärä Ruotsissa vuosina 2010 - 2013.	64
Kuvio 9: Kotitalousvähennyksen vaikutus palvelujen hintaan ja työllisyyteen.	67
Kuvio 10: Kotitalousvähennyksen vaikutus, kun tarjonta on joustamatonta.	67
Taulukko 1: Kotitalousvähennys euroina kotitalouden koon ja sosioekonomisen aseman mukaan, kotitalouden kulutusyksikköä kohden vuonna 2004.	56
Taulukko 2: Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset ja laskennalliset henkilötyövuodet vuonna 2003, kun huomioidaan osa- ja tuntityöntekijät sekä kotitalousvähennyksen vuotovaikutus.	64
Taulukko 3: Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset Ruotsissa yleisen tasapainomallin avulla arvioituna.	70

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

Korkein hallinto-oikeus

25.2.2013 taltio 656	KHO 2013:33	s. 31
22.2.2013 taltio 657		s. 46
28.12.2012 taltio 3726	KHO 2012:132	s. 50
21.3.2012 taltio 642	KHO 2012:21	s. 35
12.8.2009 taltio 1897	KHO 2009:73	s.42,76
30.4.2009 taltio 1041	KHO 2009:44	s. 40
11.12.2008 taltio 3198	KHO 2008:87	s. 35
6.8.2008 taltio 1803		s. 44

Hallinto-oikeudet

Turun HAO 29.01.2014 taltio 14/0050/3		s. 37
Hämeenlinnan HAO 25.11.2013 taltio 13/0567/1		s. 49
Hämeenlinnan HAO 30.11.2012 taltio 12/0724/1		s. 43
Oulun HAO 15.11.2011 taltio 11/0538/1		s. 39
Turun HAO 20.10.2011 taltio 11/0686/3		s. 36
Kuopion HAO 28.02.2011 taltio 11/0111/1		s. 51
Kuopion HAO 07.09.2010 taltio 10/0500/1		s. 47
Oulun HAO 29.10.2007 taltio 07/0503/1		s. 32
Turun HAO 15.2.2006 taltio 06/0112/3		s. 45
Kuopion HAO 13.1.2005 taltio 05/0006/3		s. 41
Vasa FD 22.12.2004 taltio 04/0557/1		s. 38
Turun HAO 14.10.2004 taltio 04/0706/3		s. 33
Turun HAO 20.8.2004 taltio 04/0558/3		s. 42

Keskusverolautakunta

23.6.2010 dnro A16/8210/2010	KVL 2010/35	s. 47
11.11.2009 dnro A3/8210/2009	KVL 2009/65	s. 48

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta****Tekijä:**

Petra Lyly

Tutkielman nimi: Kotitalousvähennys työllisyyttä
parantavana verotukena**Ohjaaja:**

Juha Lindgren

Tutkinto:

Kauppätieteiden maisteri

Oppiaine:

Talousoikeus

Aloitusvuosi:

2012

Valmistumisvuosi:

2014

Sivumäärä: 92

TIIVISTELMÄ

Verotus on puhtaimmillaan neutraalia. Jos sille annetaan muita kuin veronkantamiseen liittyviä tehtäviä, puhutaan ohjaavasta verotuksesta. Kotitalousvähennyksen avulla pyritään ohjaamaan verovelvollisia työllistämään työntekijöitä laillisille työmarkkinoille. Hyvitykseksi tästä verovelvolliselle maksetaan verotukea eli annetaan verovähennys. Valtion tuloverosta tehtävän kotitalousvähennyksen perusteeksi hyväksytään tavanomainen kotitalous- ja hoitotyö sekä asunnon kunnossapito- tai perusparannustyö.

Tutkielman tutkimusongelmana on tutkia kotitalousvähennystä verotukena ja arvioida sen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tämä toteutetaan määrittelemällä vähennyksen nykyinen oikeustila ja arvioimalla vähennyksen aiheuttamia kustannuksia, työllisyys- ja muita kansantaloudellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia yritystoimintaan. Jotta voitaisiin laajentaa näkemystä mahdollisista vaihtoehtoisista kotitaloustyötä tukevista menetelmistä, tarkastellaan tutkielmassa myös muualla Euroopassa käytössä olleita kotitaloustyön tukimalleja, joista tarkemmin perehdytään Ruotsissa käytössä olevaan laskumalliin.

Tämä tutkimus toteutetaan lähinnä oikeusdogmaattisen eli lainopillisen menetelmän avulla. Lisänä käytetään myös tilastollisia ja taloustieteen menetelmiä. Lähdeaineistona käytetään Suomen ja Ruotsin lainsäädäntöä ja lainvalmisteluasiakirjoja sekä korkeimman hallinto-oikeuden ja eri hallinto-oikeuksien sekä keskusverolautakunnan ratkaisuja. Lisäksi hyödynnetään oikeuskirjallisuutta ja eri ministeriöiden selontekoja sekä tilastokeskuksen ja verohallinnon internetjulkaisuja.

Suomen kotitalousvähennystä koskeva ohjeistus on muovautunut suurelta osin oikeustaustan avulla. Vähennys on hyvin laaja, ja sen soveltamisalue vaikuttaa koko ajan laajenevan. Työllisyyden lisäämisen ja harmaan talouden torjumisen lisäksi sille on muotoutunut muitakin tehtäviä. Se on rajauksiltaan jonkin verran häilyvä ja verovelvollisen kannalta se saattaa olla epäselvä. Se sitoo suhteellisen paljon hallinnollisia resursseja. Verovähennys on kuitenkin muotoutunut olennaiseksi ja suositukseksi osaksi suomalaista verojärjestelmää, eikä sen poistaminen liene enää mahdollista. Olisi kuitenkin tarpeellista rajata vähennystä entistä selkeämmin alkuperäisten tarkoitustensa mukaiseksi.

AVAINSANAT: kotitalousvähennys, verotuki, ohjaava verotus

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohteen kuvaus

Puhtaimmillaan verotus on *neutraalia*. Sillä ei ole muita kuin veron kantamiseen liittyviä vaikutuksia. Jos verotuksella on muunlaisia vaikutuksia, se ei ole neutraalia. Wickström kutsuu, muita kuin veronkantoon liittyviä vaikutuksia verojen sivuvaikutuksiksi. Jos verotus on neutraalia, sillä ei ole sivuvaikutuksia. Neutraalilla verotuksella ei siis saisi olla edes hintavaikutuksia. Käytännössä täysin neutraalia verotusta ei ole olemassakaan. Wikström laajentaa neutraalin verotuksen käsitettä hieman, niin että hän määrittelee neutraalin verotuksen vaikuttavan kaikkiin hintoihin samalla tavalla. Jos verotus vaikuttaa toisiin hintoihin enemmän kuin toisiin, sanotaan verotuksen olevan *ohjaavaa*. (Wikström 2008: 82-92.)

Käytännössä veroja käytetään yhteiskunnassa erittäin paljon juuri ohjaavassa merkityksessä. Niitä käytetään esimerkiksi alue- ja ympäristöpolitiikan sekä terveyspolitiikan välineinä. Nimenomaista ohjaamistarkoitustakaan ei välttämättä tarvitse pystyä määrittelemään. Normaalina verojärjestelmää pidetäänkin siten standardina, josta myös käytetään nimitystä *normivero*. Ohjaava verotus voi olla joko jonkin asian tai henkilöryhmän tukemista tai sanktioita esimerkiksi epäterveellisistä kulutustottumuksista. Mikäli jotain tiettyä yhteiskunnallista tavoitetta halutaan tukea verotuksen avulla, käytetään *verotukia*. (Wikström 2008: 82-92.)

Verotuet voivat olla erilaisia verohuojennuksia, verovapauksia, alennettuja verokantoja ja veronmaksun lykkäämisen mahdollistavia säädöksiä. Verotukien tunnistamisen ei ole ongelmattonta. Esimerkiksi tuloverolain vähennyksistä osaa pidetään normijärjestelmän osasina ja osaa vähennyksistä verotukina. Yleensä kuitenkin kriteerinä pidetään sitä, että verotuki hyödyttää vain tiettyä veronmaksajien ryhmää ja se olisi korvattavissa suoralla tuella. Eri valtioiden määritelmät verotuelle saattavat poiketa toisistaan. (Kröger & Rauhane 2009: 4-15.)

Kun työttömyysluvut kasvoivat 1990-luvulla, päätettiin työllisyyttä tukea muun muassa kotitalousvähennyksen avulla. Kotityö on perinteisesti ymmärretty kotitalouden omana työnä, josta on haluttu selvittää omin voimin. Nykyään kuitenkin yhä useampi perhe pitää mahdollisena kotitöiden teettämisen ulkopuolisilla. Myös ikääntyneiden kotihoitojärjestelmä on kehittynyt siihen suuntaan, että julkinen palvelu ei kata kaikkea, vaan kotihoitoa joudutaan täydentämään itse yksityisiltä ostetuilla palveluilla. Yksityiset kotitaloudet haluavat ulkoistaa omia kotitöitään, kuten siivousta, ruuanlaittoa, lastenhoitoa ja iäkkäiden kotihoitoa. On olemassa selkeä tarve tukea yksityistä palveluiden hankkimista ja työvoiman palkkaamista. Kotipalveluja tarjoavat yritykset työllistävät usein matalapalkkaisia, vähän koulutettuja henkilöitä, jotka ilman verotukijärjestelmää jäisivät työttömiksi. Tällaisen verotuen avulla voitaisiin luoda lisää työpaikkoja ja lisätä kotipalveluyritysten kannattavuutta. (Varjonen, Aalto & Leskinen 2005.)

Kotitalousvähennys on Suomessa ollut voimassa vuodesta 1997 lähtien. Aluksi vähennyksestä suunniteltiin väliaikaista kokeilua, mutta sittemmin se on kuitenkin vakiintunut pysyväksi osaksi suomalaista verotuskäytäntöä. Hallituksen esityksessä kerrotaan syistä, joiden vuoksi kotitalousvähennys luotiin. Työllisyyden lisäämisen lisäksi vähennyksen tarkoituksena oli myös vähentää niin sanottua harmaata taloutta. Vähennyksen avulla niille pyrittiin luomaan yritysten kanssa vertailukelpoiset edellytykset toimia työnantajina eli palkata työvoimaa ja maksaa palkan lisäksi muut työnantajaa rasittavat työnantajavelvoitteet. Oikeustilahan oli vuoteen 1997 saakka ollut sellainen, että työntekijän palkkaamisesta aiheutuneet menot olivat kokonaisuudessaan olleet elantomenoina vähennyskeltvottomia. Hallituksen esityksessä arvioitiin myös kotitalouksien teettämän pimeän työn olleen varsin suurta juuri kustannusten verovähennyskeltvottomuuden vuoksi. Lain tavoitteena mainitaan kotitalouksien pimeän työn teettämisen vähentäminen, omatoimisen hoivatoiminnan edistäminen ja pienyritystoimintaan kannustaminen. (HE 85/1997 vp.)

Kotitalousvähennys oli aluksi voimassa ainoastaan Etelä-Suomen lääniin ja Oulun ja Lapin lääniin kuuluvissa kunnissa (TyVM 9/1997 vp). Lain mukaan pakolliset sosiaaliturvamaksut olivat kokonaan vähennyskelpoisia, samoin 40 prosenttia työntekijälle maksettusta työkorvauksesta. Vähennys suoritettiin valtion tuloverosta. Vähennyskelpoisuuden ehtona oli, ettei samaan työhön ollut saatu muuta yhteiskunnan tukea, kuten työllistämistukea, lasten kotihoidon tukea tai asunnon korjaamiseen myönnettyä korjausavustusta.

Tuen enimmäismääräksi säädettiin 5000 markkaa (noin 840 euroa) vuodessa henkilöä kohden (Laki kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta.)

Itä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneissä puolestaan voimaan tuli *yrittystukimalli*. Hallituksen esityksessä tämän lain tavoitteeksi mainitaan pienyritystoiminnan tukeminen ja työtilaisuuksien luominen kotitaloustyötä tarjoaville yrityksille. Tuki myönnettiin kotitalouden sijasta kotitalouksille palvelua tuottavalle yritykselle ja sen enimmäismäärä vuodessa oli 4950 markkaa (noin 832 euroa) kotitaloutta kohden. Yritystukea tuli hakea työ- ja elinkeinokeskukselta ja se maksettiin valtion varoista. Tämä tuki oli vaihtoehtoinen verotuksessa annettavan kotitalousvähennyksen kanssa ja sen saattoi saada vain niillä alueilla, joilla verovähennysoikeutta ei ollut. Yritystuki ei ollut millään tavalla sidoksissa verotuksellisiin seikkoihin. Mallin valmistelussa oli käytetty apuna Tanskassa käytössä olevaa tukimallia. (HE 90/1997 vp.) Yritystuen mahdollistava laki oli Suomessa voimassa vuosina 1997-1999 (Laki kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä). Tämä kokeilu loppui lain voimassaolon päätyttyä.

Sittemmin kotitalousvähennystä on kehitetty ja se on muodostunut pitkäaikaiseksi vähennykseksi. Voisiko ajatella sen jo kuuluvan normaaliin eurooppalaiseen verotukseen ja olevan niin sanottu normivähennys? (vrt. Wickström 2008: 87, normivero.) Samankaltaisia tukijärjestelmiä on käytössä useissa Euroopan maissa. Ruotsissa on voimassa laki, jonka mukaan veroviranomainen maksaa vähennyksen suorakorvauksena palveluja tuottavalle yritykselle.

Verotukien vaikutuksia pyritään jatkuvasti arvioimaan. Käytännössä arviointi tapahtuu lähinnä tukeen käytetyn rahamäärän laskemisella. Käytetyn veromenon tai saadun verotulon laskemismenetelmät ovat lakimalleja. Kansantaloudellisesti järkevämpää olisi käyttää ekonometrisiä malleja eli malleja, joissa arvioitaisiin tukien vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen. (Wickström 2008: 90.) Mielestäni tällaiset tukien kerrannaisvaikutuksiin keskittyvät arvoinnit antaisivat huomattavasti todellisemman ja monipuolisemman kuvan tukien vaikutuksista. Ongelmana kuitenkin lienee kansantaloudellisten riippuvuussuhteiden monimutkaisuus ja riittävän luotettavan mallin löytäminen.

1.2. Tutkimusongelmat ja rajaukset

Taloudellisesti kotitalousvähennys ei ole lainkaan merkityksetön valtiontalouden menoerä. Sen suuruusluokka Suomessa 2010-luvulla on jo satoja miljoonia euroja. Sitä käyttävät yhä useammat kotitaloudet ja sen perustaa on laajennettu jatkuvasti. Mitä ilmeisimmin se on muotoutunut myös kotitalous- ja rakentamispalveluita tarjoavien yritysten markkinointikeinoksi ja iäkkäiden kotihoidon yhdeksi toteutuskeinoksi. Lainsäädännössä on ollut aukkoja, joiden vuoksi oikeustila on muovautunut nykyisenlaiseksi vasta tuomioistuinten istunnoissa.

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia kotitalousvähennystä verotukena ja tarkastella sen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ensimmäisenä tutkimusongelmana on tutkia kotitalousvähennyksen *oikeustilan muotoutumista ja nykyistä oikeustilaa*. Toisena tutkimusongelmana on tutkia kotitalousvähennyksen aiheuttamia *kustannuksia, työllisyysvaikutuksia sekä muita yhteiskunnallisia vaikutuksia*. Vaikutuksia tutkitaan Suomessa ja Ruotsissa toteutettujen tutkimusten avulla. Lisäksi tutkitaan Ruotsissa käytössä olevaa kotitaloustyön tukimallia, laskumallia. Myös muutamien muiden Euroopan maiden järjestelmiä käsitellään lyhyenä katsauksena. Kansainvälinen tarkastelu antaa tutkittavalle asialle syvyyttä ja mahdollisuuden nähdä erilaisia ratkaisumalleja samalle yhteiskunnalliselle ongelmalle. Eurooppalaisten järjestelmien yksityiskohtaisempi tutkiminen rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle erityisesti siitä syystä, että vieraan lakikielen ymmärtäminen on vaikeaa ilman kyseisen lakijärjestelmän ja yhteiskunnallisen kehityksen historian seikka-peräistä ymmärtämistä. Kotitalousvähennyksen yhteiskunnallisten vaikutusten tutkiminen on tärkeää, jotta vähennyksen tarpeellisuutta voidaan arvioida ja vähennystä tarvittaessa tulevaisuudessa kehittää. Koko tutkielman näkökulma pyritään pitämään yhteiskunnallisena eli asiaa tarkastellaan valtiontalouden ja kansantalouden näkökulmista. Tuen vaikutusta yksityisen ihmisen talouteen ei käsitellä muuten, kun ainoastaan pienenä osana yhteiskunnallista tukijärjestelmää.

1.3. Tutkielman rakenne ja käytetyt menetelmät

Johdantoluvun jälkeen toisessa luvussa käsitellään verotukia normiverojärjestelmän osana sekä tarkastellaan kansainvälisiä verotuen määritelmiä ja evaluointimenetelmiä. Teoriaperustan tutkimisella pyritään saavuttamaan vahva ymmärrys verotukien oikeutuksesta ja niiden tarpeellisuudesta yhteiskunnassa. Tutkimuksessa käytetään lainopillista eli oikeusdogmaattista metodia. Lähdeaineistona käytetään kirjallisuutta sekä suomalaisen ja pohjoismaisen verotukihankkeen työryhmän raportteja.

Kolmannessa luvussa käsitellään kotitalousvähennyksen säädöspohjassa tapahtuneita muutoksia sekä määritellään tämän hetkinen kotitalousvähennyksen oikeustila. Lähdeaineistona käytetään lainsäädäntöä, lainvalmisteluasiakirjoja sekä oikeuskirjallisuutta. Neljännessä luvussa tarkastellaan oikeustilan muotoutumista oikeustapausten ja verohallinnon ohjeiden avulla. Lähdeaineistona käytetään korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ja eri hallinto-oikeuksien (HaO) ratkaisuja sekä keskusverolautakunnan (KVL) ennakkoratkaisuja. Verohallinnon internetsivut toimivat myös tärkeänä lähdeaineistona oikeustilan tutkimisessa. Kotitalousvähennyksen tapauksessa oikeustila on muotoutunut suurelta osin oikeuskäytännön ja verohallinnon ohjeiden mukaisesti, joten näiden lähteiden painoarvo on tutkielman tässä osassa suurin.

Viidennessä luvussa käsitellään kotitalousvähennyksen yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten valtiolle aiheutuvia kustannuksia sekä vaikutuksia työllisyyteen ja yritystoimintaan. Tärkeimmän lähdeaineiston muodostavat verohallinnon internetsivut ja julkaisut, eri ministeriöiden selonteot sekä tilastokeskuksen internetjulkaisut. Vaikutuksia on havainnollistettu laatimalla kuvioita ja taulukoita Microsoft Excel 2010 ja Office Excel 2013 taulukkolaskentaohjelmien avulla. Työllisyysvaikutuksia tutkittaessa esitetään myös tutkijan oma kysynnän hintajoustopin avulla laskettu arvio kotitalousvähennyksen aiheuttamasta henkilötyövuosien lisäyksestä kotipalvelualoilla vuositasona. Yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimuksessa korostuvat tilastolliset ja taloustieteelliset menetelmät lainopillisen menetelmän jäädessä vähemmälle huomiolle. Lisäksi esitetään katsauksen omaisesti kokemuksia Euroopassa käytössä olleista kotitaloustyön tukimalleista sekä Ruotsin tukimallista. Tältä osin käytetään lähdeaineistona Ruotsin lainsäädäntöä ja lainvalmisteluai-

neistoa. Euroopassa aiemmin käytössä olleiden mallien esittely perustuu Ruotsin lainvalmisteluaineistoon vuosilta 2006 ja 2008 ja toimii valikoituna esimerkkinä erilaisista toimintamalleista, eikä välttämättä enää vastaa nykyistä oikeustilaa kyseisissä maissa.

Kuudennessa luvussa esitetään tärkeimpiä huomioita tutkimuksesta, mahdollisia kehitysvaihtoehtoja sekä arvioidaan kotitalousvähennyksen tarpeellisuutta tulevaisuudessa. Lisäksi arvioidaan, mihin suuntaan kotitalousvähennystä koskevaa tutkimusta tulevaisuudessa pitäisi suunnata.

2. VEROTUET VEROJÄRJESTELMÄSSÄ

Verotukia on kaikilla verotuksen osa-alueilla. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) selvityksessä verotukia raportoidaan tuloverotuksen, elinkeinoverotuksen ja voitonjaon verotuksen, maa- ja metsätalousverotuksen, varainsiirtoverotuksen, kiinteistöverotuksen, perintö- ja lahjaverotuksen, arvonlisäverotuksen, valmisteverotuksen sekä sosiaalivakuutusmaksujen alueilla (Rauhanen 2013a). Tutkielmassani keskityn henkilötulo-verotuksessa esiintyviin verotukiin, joista tarkastelen lähemmin kotitalousvähennystä.

Verotuen tunnistaminen ei ole ongelmaton. Yleensä verotuki kuitenkin ymmärretään poikkeamana normiverojärjestelmästä. Normiverojärjestelmän määrittelyä on myös kritisoitu. Jos ei ole vankkaa normiperustaa, ei tukien määrittelylle ja arvioinnille ole kunnollisia perusteita. (Nordic Tax Economist meeting 2010: 9-10.) Ajattelun pohjana pitää pyrkiä käyttämään laajaa tulokäsitystä ja verotuksen perusrakennetta. Verotuella on myös muita tunnusmerkkejä. Veronhuojennuksen tulee hyödyttää vain rajattua veronmaksajien ryhmää tai taloudellista toimintoa ja sillä voidaan nähdä olevan selvä tukemistarkoitus, joka poikkeaa verojärjestelmän fiskaalisesta ja tehokkaasta perustoiminnasta. Verotuki on korvattavissa suoralla tuella, eikä tuen poistaminen aiheuta verojärjestelmän toimivuuteen ongelmia. Verojärjestelmässä ei myöskään ole muita säännöksiä, jotka kumoaisivat verotuen aikaansaaman edun. Tarkasteltavan veromuodon tulee lisäksi olla riittävän laaja-alainen, jotta sille voidaan määrittää normi. (Rauhanen & Kröger 2009: 4-5; OECD 2010: 12-13.)

Verotukien raportointi olisi tärkeää ja siitä saatavia tietoja pitäisi entistä enemmän myös käyttää budjettimenojen arvioinnissa. Verotukien hallinnointiin tulisi käyttää entistä enemmän voimavaroja, jotta valtioiden talous ja budjettikehykset saataisiin terveemmälle pohjalle. Puuteellisesti dokumentoidut verotuet heikentävät myös verotuksen läpinäkyvyyttä. (Rauhanen & Kröger 2009: 1.) Tärkeää olisi myös, että näitä verotukiraportteja käsiteltäisiin aktiivisemmin myös samassa yhteydessä, kun käsitellään budjetin menoeriä. Joskus on voitu ajatella, että verotukien avulla voidaan ”naamioida” erilaisia menoja budjetti- ja ulottumattomiin. Tosiasia kuitenkin on, että verotuet aiheuttavat samanlai-

sia kustannuksia valtiontalouteen kuin suorat tuetkin. Tukien tilastoiminen ja siten verotuksen läpinäkyvyyden lisääminen parantaisi verotuksen ennustettavuutta. Menojen järkevällä suunnittelulla puolestaan voidaan vähentää valtion lisävelan tarvetta. (Rauhanen 2013b: 1-2.)

Verotuen kustannuksia voidaan laskea erilaisilla menetelmillä. *Menetetyn verotulon menetelmässä* eli nettomenetelmässä (revenue foregone) kerätään tietoa, kuinka paljon verotulo vähenee verotuen vaikutuksesta. Tämä menetelmä olettaa, että tuella ei ole vaikutusta verovelvollisen käyttäytymiseen tai talouden toimintaan. *Potentiaalisen verotulon lisäyksen menetelmässä* (revenue gain) otetaan lisäksi huomioon myös verotuen vaikutukset verovelvollisten käyttäytymiseen. *Menoekvivalenssimenetelmässä* eli bruttomenetelmässä (outlay equivalence) arvioidaan, millaisen menoerän verotukien muuttaminen suoriksi tuiksi aiheuttaisi, jos verotuki korvattaisiin suoralla tuella ja verovelvollisen tulojen oletettaisiin säilyvän muuttumattomina. (Rauhanen & Kröger 2009: 6; Nordic Tax Economist meeting 2010: 8) Euroopassa, samoin kuin Suomessa, on perinteisesti käytetty menetety verotulon menetelmää eli tilastoitu, kuinka paljon verotuki vähentää veronsaajan saamaa verotuloa. Pohjoismaista Ruotsi, Norja ja Tanska ovat raportoineet verotukia sekä netto- että bruttomenetelmällä. USA:ssa puolestaan on luovuttu menoekvivalenssimenetelmästä ja alettu käyttää nykyarvomenetelmää raportoitaessa esimerkiksi yritysten poistoja tai eläkevakuutusmaksujen verovähennyksiä. Raportoinnissa käytetään vuotuisia kassavirtoja, mutta käyttäytymisvaikutuksia ei arvioida. Eläkevakuutusmaksujen verovähennysoikeushan on verotuki, mutta se tuottaa myöhemmin verovelvolliselle tuloa ja siten myös lisää valtion verotuloja myöhemmin tulevaisuudessa. (Rauhanen & Kröger 2009: 9.) Tässä tutkielmassa paneudutaan kotitalousvähennykseen lähinnä menetety verotulon menetelmän (nettomenetelmä) avulla, mutta sivutaan myös käyttäytymisen aiheuttamia kerrannaisvaikutuksia.

Verotuella pitäisi olla kansantalouden tehokkuutta parantavia positiivisia ulkoisvaikutuksia. Tällainen kriteeri toteutuu varsin harvoin. Verotuella voi olla tarkoituksena myös resurssien tasaisempi ja oikeudenmukaisempi jakautuminen. Usein tuki loukkaa kuitenkin verotuksen oikeudenmukaisuusperiaatetta, koska se kohdistuu vain tiettyyn edunsaajaryhmään. Joka tapauksessa verotuella on oltava selkeä tarkoitus. Tarkoitus on usein jäänyt kirjaamatta, mikä vaikeuttaa tuen tarpeellisuuden myöhempää arviointia. Verotuksen

oikeudenmukaisuutta voidaan tarkastella samassa taloudellisessa tilanteessa olevien verovelvollisten yhdenmukaisen kohtelun ja veronmaksukyvyyn näkökulmista. Verotuki voi olla yli- tai alikattava. Se voi siis kohdentua vain osaan sen alkuperäisestä tavoitellusta kohderyhmästä (Rauhanen 2013b: 6-7). Kotitalousvähennys on alikattava siinä mielessä, että se ei hyödytä kaikkein pienituloisimpia, jotka eivät maksa veroa lainkaan. Ylikattava se voi olla siinä mielessä, että se hyödyttää sellaisia kohderyhmiä, jotka eivät tarvitse tukea.

Eri maissa käsitys verituista vaihtelee suuresti. Tukien arvioinnin eli evaluoinnin tarkoitus voi vaihdella eri maissa. Tällöin tuloksena saadut tilastot verotuista eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia. Japanissa normijärjestelmälle asetetaan vain yksinkertaiset periaatteet: oikeudenmukaisuus, neutraalisuus ja yksinkertaisuus. Kaikki, mikä poikkeaa tästä, on verotukea. Ranskassa puolestaan verotuki muuttuu normijärjestelmän osaseksi, mikäli se on voimassa riittävän pitkään. Hollannissa puolestaan ymmärretään verotuksen koko perusrakenne myös normiverojärjestelmäksi, jolloin verotukia on hyvin vähän. Joissakin maissa verotukien evaluointi voi olla lakisääteistä ja toisissa maissa sitä ei tehdä juuri lainkaan. Jotkut maat keräävät tietoja vuosittain tai joka toinen vuosi. Eräissä maissa evaluointi voidaan suorittaa jopa 7-8 vuoden välein. (Rauhanen ja Kröger 2009: 8; Nordic Tax Economist meeting 2010: 17.) Useimmissa arvioinneissa on päädytty samansuuntaiseen tulokseen, että noin kolmasosa olemassa olevista verotuista on turhia ja pitäisi lakkauttaa, koska niiden alkuperäinen tarkoitus on hämärtynyt tai ne eivät toteuta alkuperäistä tarkoitustaan riittävän hyvin. Ajan kuluessa ja tukia muokattaessa tuista voi myös tulla päällekkäisiä. Lakkautettavien tukien listalla on ollut muun muassa lapsilisien verovapaus ja työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksun verovähennysoikeus sekä alennetut arvonnäisöverokannat. Evaluointien yhteydessä tehtyjä lakkautussuosituksia ei kuitenkaan ole juurikaan noudatettu. Syyt lienevät pääosin poliittiset. (Rauhanen 2013b: 7). OECD (2010: 18) painottaa kuitenkin, normiveropohjan erilaisuus eri maissa ja sen vuoksi erilainen käsitys verotuista ei saa kokonaan estää tukien evaluointia.

Verosta vähennettävät verotuet, jollainen kotitalousvähennyskin on, ovat ongelmallisia siinä mielessä, että pienituloiset eivät hyödy niistä välttämättä lainkaan. Jos ei ole veroa, ei tukeakaan saa. Verotuenkin pitäisi olla veronmaksukyvyyn mukainen. Joissakin maissa

tämä epäkohta on korjattu, maksamalla tällaisissa tapauksissa tuki suorana tukena, veronhyvityksenä verovelvolliselle. (Rauhanen & Kröger 2009: 4-5.)

Useimmat verotuet on kirjoitettu lakitekstiin pysyviksi, jolloin niiden evaluoinnille ei ole nähty tarvetta. Pysyvälle tuelle ei myöskään voida asettaa vuosittaista enimmäismäärää (open-end spending). Rauhanen ehdottaakin, että tulevaisuudessa verotuet pitäisi säätää määräaikaikaisiksi ja liittää niihin uudistamisesitys. Tämä tehostaisi tukien raportointia, sekä tukien tarpeellisuuden arviointia. Kun tuki on lakisääteisesti loppumassa, syntyisi pakostakin tarve arvioida tuen mielekkyyttä tulevaisuudessa. Lisäksi todistustaakka tuen tarpeellisuudesta olisi sillä, joka esittää sen jatkamista. Sen sijaan nykyisessä pysyvien tukien järjestelmässä todistustaakka tuen tarpeettomuudesta on sillä, joka haluaa lopettaa tuen, eikä tuen tarpeellisuuden arviointia tarvitse välttämättä suorittaa lainkaan. Lisäksi verotukea pidetään usein saavutettuna etuna, jonka kriittistä arviointia ei pidetä poliittisesti kannattavana. Lainsäädännöllisesti pitäisi olla itsestään selvää, että verotuen taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioidaan ennen lain laatimista, mutta myös lain säätämisen jälkeen. Tähän velvoittavat myös oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön lainlaatimisen ohjeistukset. Lisäksi esitetään, että verotuille pitäisi asettaa selkeät tulostavoitteet. (Rauhanen 2013b: 4-7.)

Verotukia evaluoitaessa huomiota kiinnitetään verotuen relevanssiin, vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen. *Relevanssia* arvioitaessa mietitään, kohdistuuko verotuki todelliseen tarkoitukseen ja onko se yhdenmukainen alkuperäisten tarkoitustensa kanssa. Täytyy siis arvioida keneen verotuki kohdistuu ja kohdistuuko se alkuperäisen kohderyhmänsä ulkopuolelle. Verotuen laajuutta ja kestoja sekä verotuesta aiheutuvan hyödyn ajoittamista arvioidaan. Lisäksi on tarpeen selvittää, onko verotuki sopusoinnussa muun verojärjestelmän kanssa sekä millaisia sopeuttamis- ja hallinnollisia kustannuksia se aiheuttaa. *Vaikututtavuutta* arvioitaessa selvitetään saavuttaako verotuki tavoitteensa talousarvion puitteissa. *Tehokkuutta* arvioitaessa huomio kiinnitetään siihen, onko verotuki edelleen tehokkain keino toivottuihin vaikutuksiin pääsemiseksi vai voitaisiinko halutut vaikutukset saavuttaa muilla keinoilla tai suoralla tuella. (Rauhanen 2013b: 8-11.)

Verotuella on aina väistämättä vaikutusta myös ihmisten käyttäytymiseen eli sen vaikutus ei ulotu vain menetettyyn verotuloon. Kansantaloudellisesti on siis merkitystä myös sillä,

mihin verovelvolliset käyttävät saamansa ylimääräisen tulon ja aikaansaako se seurannaisvaikutuksenaan muuta kulutusta. Verotukien haittana voidaan nähdä verojärjestelmän monimutkaistuminen sekä verotukien lisääntyessä tukien mahdollinen päällekkäisyys. On myös mahdollista, että verotuet vääristävät kansantaloutta lisäämällä matalammin verotettujen palveluiden kulutusta suhteessa muiden palveluiden ja tavaroiden kuluksi. On siis arvioitava vanhojen vääristymien poistumisen hyötyjä suhteessa uusien vääristymien haittoihin. (Häkkinen Skans 2011: 4.)

Valtion tilinpäätöskertomuksen mukaan kaikkien laskettujen verotukien yhteismäärä Suomessa oli 22,2 miljardia euroa vuonna 2011. Tämä on noin 12 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 28 prosenttia verotuloista. Todellinen verotukien määrä on suurempi, koska kaikkia verotukia ei kyetty laskemaan. Tuloverotukseen kuuluvien verotukien yhteismäärä oli 12 576 miljoonaa euroa vuonna 2011. (VM 2012.) Kotitalousvähennyksen avulla toteutunut verotuki vuonna 2011 oli *475 miljoonaa euroa*, Verohallinnon mukaan 476 miljoonaa euroa. Vertailun vuoksi voisi mainita, että lapsilisien verovapaus maksoi valtiolle 500 miljoonaa euroa, opintolainan korkojen vähentäminen 10 miljoonaa euroa ja elintarvikkeiden ja rehujen alennettu arvonnäköverokanta 1107 miljoonaa euroa (Rauhanen 2013a). Kotitalousvähennyksen kustannukset ovat siis verotuloista annettavaa tukea kotitalouksille. Tuen tarkoituksena on lisätä työllisyyttä ja samalla mahdollistaa muun muassa iäkkäiden kotihoitoa ja lapsiperheiden vanhempien työssäkäyntiä. Kotitalousvähennys ei siis ole vähäinen kuluerä valtiontaloutta ajatellen, mutta saavutetaanko sillä ne tavoitteet, joita varten se alun perin luotiin. Samalla kotitalousvähennys on myös merkittävä yhteiskunnallisen tuen muoto ja vähennyksen poistaminen johtaisi todennäköisesti tarpeeseen kehitellä vaihtoehtoisia tukimuotoja.

3. KOTITALOUSVÄHENNYKSEN OIKEUSTILA

3.1. Kotitalousvähennyksen säädöspohjan muutokset

Kotitalousvähennys oli vuonna 1997 säädetty väliaikaiseksi, mutta vuonna 2001 sen väliaikaisuudesta luovuttiin ja vähennyksen soveltamisalue ulotettiin koko maahan (Verohallinto 2014b). Tässä vaiheessa yritystukimallista luovuttiin. Hallituksen esityksen mukaan kokeiluajana verovähennysmalli oli ollut suositumpi ja yritystukimalliin liittyi hallinnollisia puutteita. Vähennys tehtiin ensisijaisesti valtion tuloverosta, mutta mikäli vero ei riittänyt vähennyksen tekemiseen, säädettiin vähennys tehtäväksi myös kunnallisverosta. Aiemmin väliaikaisen lain voimassaoloaikana vähennyksen sai vain valtion tuloverosta. Tuen vuotuiseksi enimmäismääräksi säädettiin 900 euroa vuodesta 2002 lähtien. Hallituksen esityksessä mainitaan myös 100 euron omavastuuosuuden sisällyttämisestä kotitalousvähennykseen. Vaikka omavastuu vähentää vähennyksen merkitystä pienituloisten keskuudessa ja lisää jossakin määrin harmaan talouden esiintymistä, arvioitiin omavastuun kuitenkin hallinnolliselta kannalta olevan perusteltu. Tukeen oikeuttaviin töihin ei vielä tuolloin tehty muutoksia. Tukeen oikeuttivat edelleen yksityinen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyö sekä asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyö, kun työ on tehty verovelvollisen asunnossa tai sen välittömässä läheisyydessä. (HE 140/2000 vp.) Myöhemmin muutoksia on tehty lukuisia.

Syventävien vero-ohjeiden mukaan vuonna 2003 vähennyksen enimmäismäärää nostettiin 900 eurosta 1150 euroon. Yrittäjälle tai yritykselle maksetusta työkorvauksesta vähennykseen oikeutti nyt 60 %. Vähennys ulotettiin palkan sivukulujen lisäksi myös maksettuihin palkkoihin, joista vähennykseen oikeutti 10 %. (Verohallinto 2014b.)

Vuosina 2004 ja 2005 kotitalousvähennysasiaa käsiteltiin paljon ja eduskuntaryhmät tekivät paljon erilaisia lakialoitteita vähennysoikeuden laajentamiseksi. Lisäksi vuonna 2005 valmistui työministeriön yhteistyössä Helsingin kauppakorkeakoulun kanssa tekemä tutkimus kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksista. Niilolan, Valtakarim ja Kuosan (2005) tutkimusta tarkastelen tarkemmin tutkielmani luvussa 5.3. Tutkimuksen

perusteella voitiin päätellä, että kotitalousvähennyksellä olisi mahdollista aikaansaada merkittävää työllisyyden lisäämistä ja harmaan talouden vähenemistä.

Kokoomus esitti kahdessa lakialoitteessaan, että kotitalousvähennys pitäisi ulottaa myös henkilöihin, jotka saavat omaishoidon tukea (LA 146/2003 vp., LA 25/2004 vp.). Valtiovarainvaliokunnan vastaus kyseiseen lakialoitteeseen selventää verovähennystä koskevaa oikeustilaa. Valiokunta huomauttaa, että kotitalousvähennystä ei voi saada, mikäli samaa työsuoritusta varten on saatu esimerkiksi omaishoidon tukea. Jos siis omaishoidon tukea saava henkilö käy päivätyössä, mutta hoitaa omaistaan öisin ja päiväksi hoidettavalle on palkattu hoitaja, voidaan näiden kustannusten perusteella myöntää kotitalousvähennys. (VaVM 38/2004 vp.) Voisikohan tästä päätellä myös niin, että jos omaishoidon tukea saava henkilö tarvitsee hoitotyön ohella ulkopuolista apua esimerkiksi siivouksessa tai ruuanlaitossa, voitaisiin näiden työkustannusten perusteella myöntää kotitalousvähennys?

Kokoomus ehdotti myös kotitalousvähennyksen laajentamista siten, että Kainuun maakunnassa vähennyksellä ei olisi enimmäisrajaa ja vähennyksen saisivat Kainuun maakunnassa vakituisesti asuvat henkilöt, jotka teettäisivät kotitalousvähennykseen oikeuttavia töitä. Laajennetun kotitalousvähennyksen määräaika olisi ollut 5 vuotta eli vuoteen 2010 saakka. Alueella on suuri työttömyys, väestö on ikääntynyttä ja alueelta on voimakas muuttoliike. Lakialoitetta perusteltiin sillä, että laki lisäisi maakunnan vetovoimaisuutta ja tarjoaisi uusia työmahdollisuuksia. Kainuun alueella työttömyysluvut olivat suuria, väestö ikääntynyttä ja muuttoliike Kainuusta pois runsasta. Kokeilun kautta olisi voitu lisätä maakunnan vetovoimaisuutta (LA 148/2004 vp.) Ja kristillisdemokraatit ehdottivat, että kotitalousvähennys tulisi ulottaa koskemaan myös sosiaalisten yritysten kotitalouksille suorittamaa työtä, vaikka tällaiset yritykset ovatkin oikeutettuja työllistämistukeen ja yhdistelmätukeen. Nämä tuet korvaavat työttömän vajaakuntoisen tai pitkäaikaistyöttömän alentunutta työpanosta, eikä niiden tulisi estää kotitalousvähennyksen saamista. (LA 22/2005 vp.) Lisäksi kokoomus ehdotti, että kotitalousvähennys ulotettaisiin isovanhempiin, jotka voisivat kustantaa kotitalouspalveluita täysi-ikäisille lapsilleen, joilla on vähintään yksi alaikäinen lapsi, täysi-ikäisen lapsen perheen käyttämässä asunnossa (LA 59/2005 vp). Nämä kaikki edellä mainitut lakialoitteet hylättiin.

Vuonna 2005 vähennyksen soveltamisohjaa laajennettiin siten, että vähennykseen oikeuttavaksi työksi hyväksytään myös verovelvollisen tai hänen puolisonsa tai edesmenneen puolison vanhempien, ottovanhempien, kasvattivanhempien tai näiden suoraan ylenevässä polvessa olevien sukulaisten tai edellä mainittujen henkilöiden puolisoiden käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehty työ (Verohallinto 2014b).

TVL 127 a.5 §. *Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös työtä, joka on tehty verovelvollisen, hänen puolisonsa tai edesmenneen puolisonsa vanhempien, ottovanhempien, kasvattivanhempien tai näiden suoraan ylenevässä polvessa olevien sukulaisten tai edellä mainittujen henkilöiden puolisoiden käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. (30.12.2004/1273)*

Vanhempien kodissa tehdyn työn kustannusten verovähennysoikeutta pidettiin poikkeuksellisenä ja sen katsottiin olevan ristiriidassa elantomenon vähennyskelvottomuuden kanssa. Kyseessä on verovelvollisen vanhemmilleen antama lahja, joka nyt säädettiin verovähennyskelpoiseksi. Muutoksen kuitenkin katsottiin mahdollistavan vanhusten hoidon tukemista perheen sisällä. Moni iäkäs voisi muutoksen avulla asua pidempään omassa kodissaan. Tällä tavoin työllistettäisiin nimenomaan matalapalkkaisia aloja. (VaVM 38/2004 vp.) Isovanhempien kodissa suoritettavan kotitalous- tai rakennustyön vähennysoikeutta perusteltiin myös sillä, että nykyään perheet saattavat asua pitkien matkojen päässä toisistaan ja ikääntyneillä heikkokuntoisilla isovanhemmilla voi olla usein laaja koti suurine piha-alueineen huollettavanaan. Lisäksi korostettiin sitä, että julkinen kotihoito ei enää kata esimerkiksi kotisiivousta tai kauppa-asiointia. (LA 25/2004 vp.) Samana vuonna hyväksyttiin työntekijälle maksetusta palkasta vähennykseksi 30 % aiemman 10 prosentin sijasta (Verohallinto 2014b). Hallituksen esityksen mukaan aiemmat vähennyksen enimmäismäärän korotukset olivat kohdistuneet yritykselle maksettavaan työkorvaukseen, josta johtuen oli edullisempaa maksaa yritykselle työkorvausta kuin palkata työntekijä. Siksi työkorvauksen enimmäismäärän korotusta pidettiin oikeutettuna (HE146/2004 vp.).

Vuonna 2006 kotitalousvähennyksen enimmäismäärä kaksinkertaistettiin 2300 euroon hoiva- ja hoitotyön osalta. Asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai korjaus-

työstä vähennyksen enimmäismäärä säilyi kuitenkin ennallaan (1150 euroa). (Verohallinto 2014b.) Tässä yhteydessä myös täsmennettiin tilanteita, joissa verovelvollisen saamat muut tuet voivat estää kotitalousvähennyksen saamisen. Omaishoidon tuki tai kunnan antama palveluseteli eivät estä kotitalousvähennyksen saamista, jos tuetun työn lisäksi on tehty myös muuta tuen piiriin kuulumatonta työtä.

TVL 127 a.3 §. *Kotitalousvähennystä ei myönnetä, jos välittömästi samaa työsuo-
ritusta varten on saatu omaishoidon tukea, kunnan myöntämä sosiaali- ja tervey-
denhuollon palveluseteli, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa
laissa tarkoitettua tukea, työllistämistukea, työnantajalle maksettavaa työmarkki-
natukea tai väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta annetussa laissa
(1078/2005) tarkoitettua tukea. Vähennystä ei myöskään myönnetä asunnon kun-
nossapito- tai perusparannustyön perusteella, jos asunnon korjaukseen on myön-
netty valtion tai muun julkisyhteisön varoista korjausavustusta.
(22.12.2005/1115).*

Vuonna 2007 kotitalousvähennykseen oikeuttavaa vähennyspohjaa laajennettiin entises-
tään. Rakennuksen korjaus- ja kunnossapitotöistä saa vähennyksen, vaikka samaan läm-
mitysjärjestelmän perusparannustyöhön olisi saatu pientalojen lämmitystapamuutoksiin
myönnettävää energia-avustusta (Verohallinto 2014b). Hallituksen esityksen mukaan
valtioneuvosto halusi tuolloin vauhdittaa päästöttömien ja vähäpäästöisten lämmitystapa-
muutosten käyttöönottoa myös pientaloissa. Lisäksi esityksessä todetaan, että lämmitys-
tapamuutoksiin myönnettävää energia-avustusta voi saada vain laiteinvestointeihin tai
kaukolämpöjärjestelmän liittymismaksuun. Työkustannuksiin energia-avustusta ei saa.
(HE 144/2006.) Lämmitystavan muutosremonttien liittämistä kotitalousvähennyksen so-
veltamisalaan voidaan siis näin ajatellen pitää oikeutettuna.

Vuonna 2009 kotitalousvähennyksen enimmäismäärä nostettiin 3000 euroon ja tuo raja
koski kaikkia vähennyksen piiriin kuuluvia töitä (Verohallinto 2014b). Tätä perusteltiin
hallituksen halulla helpottaa pientalojen energiatehokkuutta parantavia hankkeita ja ym-

päristöystävällisiä lämmitystapamuutoksia (HE 112/2008 vp.). Samassa yhteydessä vähennyksen soveltamisalaa laajennettiin koskemaan myös kodin tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvien laitteiden asennus-, kunnossapito- ja opastustyötä (Verohallinto 2014b).

TVL 127 a.2 §. *Tavanomaisena hoiva- ja hoitotyönä ei pidetä sellaisia terveyden- ja sairaudenhoitopalveluja, joiden myynti säädetään arvonlisäverolain (1501/1993) 34–36 §:ssä verovapaaksi. Asunnon kunnossapitotyönä ei pidetä kodin koneiden ja laitteiden korjaus- tai asennustyötä. Tieto- ja viestintäteknikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja opastustyöhön sovelletaan kuitenkin, mitä asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöstä 1 momentissa säädetään. (19.12.2008/946).*

Laajennusta perusteltiin hallitusohjemaan kirjatulla tavoitteella parantaa tietotekniikan hyväksikäyttöä ja digitaalisten palveluiden käyttöönottoa Suomessa. Tämä laajennus on poikkeus lain perussäännöstä, jonka mukaan kodin koneiden ja laitteiden asennus- ja korjaustyöt eivät oikeuta vähennykseen. Poikkeuksen ei kuitenkaan arvioitu lisäävän vähennyksen kustannuksia niin merkittävästi, ettei se olisi perusteltu verovelvollisten tietoteknisten valmiuksien lisäämiseksi. (HE 112/2008 vp.)

Vuonna 2012 vähennyksen enimmäismäärää ensimmäisen kerran pienennettiin 2 000 euroon. Palkan määrästä vähennyskelpoiseksi säädettiin 15 %. Työkorvauksesta vähennettäväksi hyväksyttiin enää vain 45 %. (Verohallinto 2014b.) Valtiovarainvaliokunta perustelee verotuen rajoituksia sillä, että vähennyksen alkuperäisissä tavoitteissa oli onnistuttu jo erittäin hyvin, mutta verotuen kustannukset olivat muodostuneet mittaviksi. Suurin osa verotuesta on käytetty asuntojen korjauksiin ja perusparannuksiin. Hoiva- ja hoitotyön osuus oli ollut vain noin 3 prosenttia. Lisäksi suurin osa verovelvollisista ei tähänkään saakka ollut käyttänyt koko vähennysoikeuttaan, vaan keskimääräinen vähennys verovelvollista kohden oli ollut noin 1100 euroa. (VaVM 23/2011 vp.)

Vuonna 2013 säädöstä muutettiin niin, vähennyksen perusteeksi hyväksyttiin, myös työ, joka on tehty toisessa Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa. Tuolloin vähennyksen edellytyksenä on, että työn tehnyt yritys on merkitty suomalaisen kaltaiseen ennakkoperintärekisteriin omassa valtiossaan. (Verohallinto 2014b.) Tätä muutosta ei voi perustella muuten kuin EU-oikeuden mukanaan tuomana välttämättömyytenä. Euroopan

komission huomautus siitä, että Suomen säädökset rikkovat EU-oikeudessa määriteltyjä työntekijöiden ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaatteita, pakottivat Suomen muuttamaan säädöstä tältä osin. (HE 87/2012 vp.) Tähän aiheeseen liittyviä oikeustapauksia käsittelemme tarkemmin luvussa 4.8.

TVL 127 b § 2 k. *Verovelvollinen voi vähentää ... kotitalousvähennykseen oikeuttavasta työstä ennakkoperintälain (1118/1996) 25 §:ssä tarkoitettulle ennakkoperintärekisteriin merkitylle tuloveronalaista toimintaa harjoittavalle maksetusta työkorvauksesta 45 prosenttia; vastaava vähennys voidaan tehdä myös toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tehdystä työstä maksetusta työkorvauksesta, jos verovelvollinen osoittaa, ettei suorituksen saajalla ole ennakkoperintälain 26 §:ssä tarkoitettuja laiminlyöntejä; (14.12.2012/785).*

Vuonna 2014 kotitalousvähennyksen enimmäismäärä nostettiin 2400 euroon. Muuten sen edellytykset säilyivät ennallaan. Tätä muutosta perusteltiin jälleen vähennyksen työllisyysvaikutuksilla ja harmaan talouden vähentämisellä. Valtiovarainvaliokunnan mukaan korotus kannustaisi kotitalouksia edelleen käyttämään kotitalouspalveluja. (VaVM 22/2013 vp.)

3.2. Kotitalousvähennyksen nykyinen oikeustila

Kotitalousvähennys on verosta tehtävä vähennys. Verosta säädetään TVL:n 127 a-c §:ssä. Vähennys ei ole kotitalouskohtainen, vaan molemmat puoliset voivat tehdä vähennyksen. Vähennyksen määrä on tällä hetkellä 15 prosenttia maksetusta palkasta ja työnantajan sosiaaliturvamaksu, pakollinen työeläkemaksu ja tapaturmavakuutusmaksu kokonaan. Jos työn tekijänä on yritys, vähennyksen osuus on 45 prosenttia työkorvauksesta. Vähennykseen oikeuttaa tavanomainen hoito- ja hoivatyö sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnostus ja perusparannustyö, joka on tehty verovelvollisen omassa tai perheen isovanhempien asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Vuodesta 2013 on ollut mahdollista saada vähennys myös muussa ETA-valtiossa tehdystä työstä, mikäli voidaan osoittaa, että työn tekijällä ei ole maksu- tai ilmoitus- eikä kirjanpitolaiminlyöntejä. Vähennys voidaan myöntää vain luonnolliselle henkilölle. Osakeyhtiölle tai muulle juridiselle henkilölle vä-

hennystä ei voida myöntää. Kuolinpesä voi saada vähennyksen ainoastaan vainajan kuolinvuodelta, jos henkilö eläessään on sitovasti tilannut ja maksanut työn. Mikäli työ on valmistunut vasta henkilön kuoltua, vähennyksen edellytyksenä on sitova tilaus. Vähennys myönnetään ainoastaan työn osuudesta. Vähennykseen oikeuttamattomat työt, kuten materiaali-, matka- ja kuljetuskustannukset on eriteltävä laskulle, ja niiden osuudesta vähennystä ei voida myöntää. (Ossa 2013: 82-85.)

Asunto-osaakeyhtiössä asuvan henkilön kotitalousvähennysoikeus määräytyy osakkeenomistajan ja asunto-osaakeyhtiön kunnossapitovastuun säännösten mukaisesti. Kunnossapitovastuusta säädetään asunto-osaakeyhtiölain (2009:1599) 4 luvun 1-3 §:ssä sekä yhtiöjärjestyksessä. Kotitalousvähennyksen voi saada ainoastaan asukkaan kunnossapitovastuulle kuuluvista kunnossapito- ja perusparannustöistä. (Ossa 2013: 82-85.)

Kotitalousvähennys myönnetään sinä vuonna kun työ on suoritettu ja maksu maksettu. Jos maksu on suoritettu vasta seuraavana vuonna, vähennys myönnetään vasta silloin. Kotitalousvähennyksen omavastuu on 100 euroa ja sen enimmäismäärä on 2400 euroa. Määrät ovat samat riippumatta siitä maksetaanko palkkaa vai työkorvausta. Mikäli kustannukset ovat riittävän suuret, voivat molemmat puoliset saada täysimääräisen kotitalousvähennyksen. Jos toisen puolison vero ei riitä koko vähennyksen myöntämiseen tai määrä ylittää vähennykselle säädetyn enimmäismäärän 2400 euroa, myönnetään vähennys loppuosan osalta toiselle puolisolle. Molempien puolisoitten vähennyksessä huomioidaan 100 euron omavastuuosuus. (Ossa 2013: 82-85.)

Kotitalousvähennyksen kustannusten perusteella verovelvollinen voi saada myös alennusta ennakonpidätysprosenttiinsa, mikäli työ on jo tehty ja maksettu. Myös pitkäaikainen toistaiseksi voimassaoleva palvelusopimus huomioidaan ennakonpidätysprosenttia määritettäessä. Kustannusten hyväksyminen ennakonpidätysprosentin perusteeksi ei kuitenkaan anna verovelvolliselle luottamuksensuojaa lopullista verotusta ajatellen, vaan toteutuneiden työkustannusten maksutositteet on säilytettävä ja niiden perusteella veroviranomainen voi jopa hylätä kotitalousvähennyksen, mikäli vähennyksen perusteet eivät lopullisessa verotuksessa täyty. Kotitalousvähennystä haetaan lopullisessa verotuksessa esitäytetyllä veroilmoituksella ja erillisellä paperilomakkeella 14A tai 14B. Vähennystä on mahdollista hakea myös Verohallinnon sähköisessä palvelussa. (Verohallinto 2014b.)

4. KOTITALOUSVÄHENNYSTÄ KOSKEVA OIKEUSKÄYTÄNTÖ

4.1. Vähennys palveluasunnossa

Palveluasumiseen liittyvät hoito- ja hoivakustannukset voivat olla joko vähennyskelvottomia tai vähennyksen piiriin kuuluvia. Ongelmallista siis on, milloin kustannusten voidaan katsoa olevan tavanomaisia hoito- ja hoivakustannuksia ja kohdistuvan kodissa tehtyyn työhön ja milloin kustannusten katsotaan olevan terveydenhuollon kustannuksia. Mikäli palveluasumisen maksun suuruus määräytyy sosiaali- ja terveyslautakunnan vahvistamien periaatteiden ja asukkaan käytettävissä olevien tulojen perusteella, eikä esimerkiksi käytettyjen työtuntien perusteella, eivät asumispalvelumaksut oikeuta kotitalousvähennykseen. Mielestäni rajausta onkin varsin ymmärrettävä, koska tällaisen maksun voidaan ajatella vastaavan esimerkiksi tavallista vuokraa tai vuodeosaston hoitomaksua. Seuraava KHO:n ratkaisu selventää rajausta.

KHO 2013:33. *A oli asunut vuosina 2006 ja 2007 yksityisen yhdistyksen omistamassa palvelutalossa. Kaupungin ja yhdistyksen välisellä sopimuksella oli yhdistyksen vastuulle määritelty tiettyjen palvelujen tuottaminen palvelutalon asukkaille. Kaupunki oli suorittanut yhdistykselle korvausta, joka perustui hoitopäivien yhteenlaskettuun lukumäärään. Korvaus ei ollut sidoksissa yksittäisen asukkaan käyttämiin palveluihin.*

Kaupunki oli tehnyt kunkin palvelutalon asukkaan kanssa sopimuksen, jonka perusteella kaupunki oli veloittanut asukkailta muun muassa asumispalvelumaksua. Asumispalvelumaksulla oli katettu pyykinpesu, siivous, henkilökohtainen hygienia, sängyn petaaminen sekä pukeutumisessa ja ulkoilussa saadut avut. Asumispalvelumaksun suuruus oli määräytynyt sosiaali- ja terveyslautakunnan vahvistamien periaatteiden ja asukkaan käytettävissä olevien tulojen perusteella, eikä sen veloittamiseen ollut vaikuttanut asukkaan tilapäinen poissaolo palvelutalosta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei A:lla ollut oikeutta kotitalousvähennykseen kaupungille suoritettujen asumispalvelumaksujen perusteella. Verovuodet 2006 ja 2007. Tuloverolaki 127 a § ja 127 b §.

Palvelukodinkin asukas voi kuitenkin kustantaa itselleen hoiva- ja hoitopalveluita tai esimerkiksi siivouspalvelua. Mikäli maksua varten ei ole saatu palveluseteliä tai muuta tukea, voidaan kotitalousvähennys myöntää. Verohallinnon (2014b) mukaan vähennystä voi saada sekä yksityisessä että kunnallisessa palvelutalossa muiden edellytysten täyttyessä. Vähennysoikeus voi olla riippuvainen maksunsaajatahosta.

Esimerkiksi, jos palvelutalossa asuva maksaa sinänsä vähennykseen oikeuttaviin kotitalous-, hoiva- tai hoitotöihin liittyvän laskun kunnan tai kaupungin y-tunnuksella, hän ei voi saada kotitalousvähennystä tästä maksusta. Vähennystä ei saa, vaikka laskutetun ja kunnalle tai kaupungille maksetun työn olisi tehnyt yksityinen palvelutalo tai palvelutalo, joka toimii yleishyödyllisenä yhteisönä.

Oikeuskäytännöstä löytyy kuitenkin Oulun HaO:n ratkaisu, joka on jossakin määrin riskitaitainen yllä olevan ohjeen kanssa. Verohallinnon ohjetta tulisi ehkä hieman selventää. Oulun HaO katsoo, että sillä, että maksu on suoritettu maakunta-kuntayhtymälle, ei ollut niin suurta merkitystä, kuin sillä, että maksut olivat varsinaisesta vuokra- ja elinkustannuskorvauksesta erillisiä, eivätkä ne perustuneet sosiaali- ja terveystalouksista annettuihin maksusäännöksiin. Ratkaisulinja tietenkin täsmentyisi, jos KHO ottaisi asiaan kantaa.

Oulun HaO 29.10.2007 T 07/0503/1. *Oikeuskysymyksenä asiassa oli, onko ennakonpidätysprosenttia laskettaessa otettava huomioon kotitalousvähennys, kun verovelvollinen on suorittanut maksun yksityisessä hoivakodissa saamastaan hoivasta ja hoidosta palvelun kustannuksista pääosin vastanneelle maakunta-kuntayhtymälle, eikä suoraan hoivakodille.*

A oli tehnyt yksityistä hoivakotitoimintaa harjoittavan osakeyhtiön kanssa sopimuksen asumis- ja hoivapalvelusta 15.11.2005 alkaen. Sopimuksen mukaan hän oli maksanut hoivakodille vuokraa 302,08 euroa ja elinkustannuksista 472,60 euroa kuukaudessa sekä hoivamaksuna 74,50 euroa vuorokaudelta. Hoivamaksu oli sisältänyt perushoidon, avustamisen, hoivan ja ympärivuorokautisen valvonnan, jalkahoidon, siivouksen ja puhtaanapidon. A:n ennakonpidätysprosenttia verovuodelta 2006 laskettaessa oli otettu huomioon kotitalousvähennys.

Maakunta-kuntayhtymä oli vuodesta 2007 alkaen ostanut A:n hoivapalvelun mainitulta osakeyhtiöltä ja vastannut pääosin palvelun kustannuksista. A:n valitukseen liitetystä maaliskuuta 2007 koskevista laskuista kävi ilmi, että hän itse oli suorittanut maakunta-kuntayhtymälle vaatehuollosta, jatkuvasta ja säännöllisestä kotihoidosta sekä siivouksesta 786,20 euroa. Vuokran ja elinkustannusten korvauksen hän oli suorittanut suoraan osakeyhtiölle. Esitetyn selvityksen perusteella maakunta-kuntayhtymän laskuttamien palvelujen osalta kysymys ei ollut tuloverolain 127 a §:n 2 momentissa tarkoitetuista terveyden- tai sairaudenhoitopalveluista. A:n hallinto-oikeudelle esittämän lisäselvityksen mukaan hän ei ollut saanut hoitoa varten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteliä eikä asiakirjoista käynyt ilmi, että hänelle olisi myönnetty muutakaan tuloverolain 127 a §:n 3 momentissa tarkoitettua tukea.

Hallinto-oikeus katsoi, että näissä olosuhteissa asiassa kokonaisuutena oli, lukuunottamatta sinänsä vähäisenä pidettävää jalkahoidon korvauksen osuutta, tosiasiallisesti kysymys A:n osakeyhtiölle sen suorittamasta tavanomaisesta hoiva- ja hoitotyöstä maksamasta korvauksesta, vaikka hän noudatetun maksukäytännön mukaisesti suoritti maksun näistä palveluista maakunta-kuntayhtymälle eikä suoraan osakeyhtiölle. Maakunta-kuntayhtymä ei toiminut tässä tapauksessa palvelun tuottajana, eikä sillä seikalla, oliko kuntayhtymä merkitty ennakkoperintärekisteriin tai harjoittiko se tuloveronalaista toimintaa, siten ollut asian lopputuloksen suhteen merkitystä. Kotitalousvähennys 2 300 euroa oli otettava huomioon A:n ennakonpidätysprosenttia verovuodelle 2007 laskettaessa.

Selvää lienee, että erilaisten turvajärjestelyjen maksut ovat kotitalousvähennykseen oikeuttamattomia kustannuksia, kuten seuraava Turun HaO:n ratkaisu osoittaa. Turvapäivystys sisältyi ratkaisussa yhtiövastikkeeseen, eikä oikeuttanut kotitalousvähennyksen tekemiseen. Turvapäivystyksen hän voidaan ajatella olevan terveydenhuollon palvelu. Kyseisessä oikeustapauksessakin päivystäjät olivat pääosin terveydenhuollon ammattilaisia. Silloinhan se on rinnastettavissa esimerkiksi terveystieteiden vastanottomakseen, eikä sen voida ajatella olevan tavanomainen hoivapalvelu.

Turun HAO 14.10.2004 T 04/0706/3. *Oikeuskysymyksenä asiassa oli, oikeuttaako palvelutaloasunnosta suoritettu yhtiövastike kotitalousvähennykseen siltä osin kuin yhtiö on käyttänyt sitä turvajärjestelyjen hoitamiseen. Oikaisulautakunta*

oli hylännyt X:n vaatimuksen kotitalousvähennyksen myöntämisestä tältä osin. HAO hylkäsi X:n valituksen.

X omisti A Oy:n osakkeet, jotka oikeuttivat 40,5 m²:n suuruisen asuinhuoneiston hallintaan yhtiön omistamassa palvelutalossa. Yhtiöjärjestyksen mukaan kaikkiin asuinhuoneistoihin oli kytketty turvajärjestelmä, jonka aiheuttamista kustannuksista suoritettava korvaus sisältyi osakkaan maksamaan yhtiövastikkeeseen. Turvajärjestelmästä huolehtimisesta yhtiö oli tehnyt sopimuksen erään yhdistyksen kanssa. Yhdistys huolehti yhtiön turvajärjestelmästä siten, että kiinteistössä oli ympärivuorokautinen päivystys. Maanantaista perjantaihin klo 7.00 - 22.00 turvapäivystyksestä vastasivat terveydenhuollon koulutuksen saaneet henkilöt sekä toimistosihiteeri, muuna aikana valvoja. Vastaavan henkilön tuli asukkaan ilmoituksen saatuaan tarvittaessa hälyttää sairaankuljetus sekä antaa ensiapu ja konsultoida lääkärin kanssa. Muista sairaanhoitotehtävistä sekä osto- ja asiointipalveluista korvaus suoritettiin erikseen niitä koskevan hinnaston mukaisesti.

Hallinto-oikeus katsoi, että yhtiöjärjestyksen mukaisen turvajärjestelmän ylläpitäminen ei sisältänyt lainkaan asunnossa tehtäviä tavanomaisia kotitalousvähennykseen oikeuttavia töitä. X:llä ei ollut oikeutta vaatimaansa kotitalousvähennykseen yhtiön ja yhdistyksen välisen sopimuksen perusteella. Tuloverolaki 127 a § ja 127 b § (995/2000). Vahvennettu istunto. Äänestys 4 - 1.

4.2. Vähennys asunto-osakeyhtiössä

Asunto-osakeyhtiössä asuvan henkilön kotitalousvähennysoikeuteen liittyy hieman enemmän problematiikkaa kuin esimerkiksi omakotitalossa asuvan henkilön vähennysoikeuteen. Asunto-osakeyhtiössä kotitalousvähennyksen saamiseen vaikuttavat asunto-osakeyhtiölain säännökset asukkaan ja asunto-osakeyhtiön kunnossapitovastuun laajuudesta. Nämä säännökset löytyvät nykyisin asunto-osakeyhtiölain 22.12.2009/1599 4 ja 5 luvuista. Lisäksi asiasta määrätään yhtiöjärjestyksessä. KHO totesi ratkaisussaan, ettei asunto-osakeyhtiön osakkaalla ollut oikeutta kotitalousvähennykseen asunto-osakeyhtiön päättämän ja sen vastuulle kuuluvan *putkiremontin* kustannusten osalta.

KHO 2012:21. *Asunto-osakeyhtiön ylimääräinen yhtiökokous oli päättänyt kaikissa asunnoissa toteutettavasta vesijohtojen muutos- ja korjaustyöstä. Yhtiökokouksessa oli lisäksi päätetty, että jokainen osakas sitoutuu teettämään asennustyön samalla putkiasennusliikkeellä. Putkiremontin tarvikkeista asunto-osakeyhtiö tuli yhtiökokouksen pöytäkirjan mukaan maksamaan 2 523 euron suuruisen osan ja loppuosa työn kustannuksista tuli veloitettavaksi osakkailta osakemäärien mukaisessa suhteessa. Yhtiön hallituksen edustajien tehtävänä oli suorittaa muutostyön vastaanottotarkastus ja takuuajan tarkastus.*

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei asunto-osakeyhtiön osakkaalla ollut oikeutta kotitalousvähennykseen asunto-osakeyhtiön päättämän ja sen vastuulle kuuluvan putkiremontin kustannusten osalta. Verovuosi 2002. Tuloverolaki 127 a § (995/2000) 1 momentti ja 127 b §. Asunto-osakeyhtiölaki (809/1991) 77 § 1 momentti ja 78 § 1 ja 2 momentti. Laki verotusmenettelystä 26 § 2 momentti (477/1998).

Toisaalta KHO:n ratkaisussa 2008:87 verovelvollinen oli oikeutettu kotitalousvähennykseen osakehuoneistonsa *parvekkeen* lasituksesta aiheutuneiden kustannusten osalta.

KHO 2008:87. *Verovelvollinen oli oikeutettu kotitalousvähennykseen omistamaansa osakehuoneistoon kuuluvan parvekkeen parvekelasituksesta aiheutuneista työkustannuksista, kun asunto-osakeyhtiö ei ollut osallistunut kustannuksiin eikä niitä oltu veloitettu osana yhtiövastikkeita. Verovuosi 2003. Tuloverolaki 127 a §. Asunto-osakeyhtiölaki 77 § ja 78 §.*

KHO katsoi asukkaalla olleen oikeuden tehdä kyseisiä muutoksia asuntoonsa tuolloin voimassa olleen asunto-osakeyhtiölain 78§:n perusteella. (Vanha asunto-osakeyhtiölaki 17.5.1991/809 ja uusi asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599 ovat suurelta osin yhteneväisiä kunnossapitovastuun rajausten suhteen.) Kyseisessä ratkaisussa verovelvollinen oli maksanut kustannukset itse, eikä niitä ollut velotettu osana yhtiövastiketta. Lisäksi parvekkeen katsotaan kuuluvan kiinteästi asuntoon tai sen välittömään läheisyyteen, koska parvekkeelle pystyi kulkemaan ainoastaan asunnon kautta. Asukkaan itse maksamat kustannukset ovat vähennyskelpoisia, mikäli asunto-osakeyhtiö ei kokouksissaan tosiasiallisesti ole päättänyt korjaustoimenpiteistä.

Turun HaO on on ottanut kantaa *kattomuodon muutoksesta* aiheutuneiden kustannusten vähennyskelpoisuuteen seuraavassa ratkaisussaan. HaO katsoi, että ulkokatto ei liity osakeomistuksen perusteella hallittuun huoneistoon siten, että se olisi osa asuntoa kotitalousvähennyksen myöntämisedellytyksiä arvioitaessa.

Turun HAO:n 20.10.2011 T 11/0686/3. *A ja hänen puolisonsa B omistivat yhdessä rivitalomuotoisen asunto-osakeyhtiö C:n osakkeen, joka oikeutti hallitsemaan yhtä huoneistoa. A ja B olivat vaatineet, että heille myönnetään kotitalousvähennys kustannuksista, jotka olivat aiheutuneet heidän hallitsemansa huoneiston katon muutostöistä tasakatosta harjakatoksi.*

Yhtiölle oli vuonna 2003 myönnetty toimenpidelupa tasakaton muuttamiseksi harjakatoksi. Yhtiö oli päättänyt, että kukin osakas saa halutessaan toteuttaa työn itsenäisesti omalla kustannuksellaan. A ja B toteuttivat hallitsemansa huoneiston yläpuolisen katon muutostyön vuonna 2004.

Asunto-osakeyhtiö vastaa muun muassa omistamansa rakennuksen katon muutostöistä ja muusta kunnossapidosta. Ulkokatto ei liity osakeomistuksen perusteella hallittuun huoneistoon siten, että se olisi osa asuntoa kotitalousvähennyksen myöntämisedellytyksiä arvioitaessa. A:lla ja B:llä ei siten ole yhtiön yhden huoneiston hallintaan oikeuttavan osakkeen omistajina oikeutta vaatimaansa kotitalousvähennykseen. Verovuosi 2004. Tuloverolaki 127 a § (1162/2002) 1 mom. Asunto-osakeyhtiölaki (809/1991) 77 §. KHO:n päätös 3.2.2012 taltionumero 164. KHO ei tutki valituslupahakemusta.

Myllymäki (2012: 527) kommentoi asunto-osakeyhtiössä asuvan henkilön verovähennysoikeutta. Hän muistuttaa, että vähennyksen edellytykset eivät asunto-osakeyhtiölle maksettavan korvauksen (yhtiövastikkeen) tapauksessa täyty, koska asunto-osakeyhtiö ei ole ennakoperintärekisteriin merkitty työkorvauksen saaja. Asunto-osakeyhtiö toimii vain maksun välittäjänä asukkaana ja todellisen työn suorittaneen työntekijän tai remonttipalvelun tuottaneen yrityksen välillä. Vastikkeen perusteella kotitalousvähennystä ei siis voi saada. Myllymäki (2012: 527) muistuttaa edelleen, että vähennyksen tarkka rajaaminen palvelee parhaiten vähennyksen alkuperäisen tarkoituksen, työllisyyden lisäämisen ja

harmaan talouden vähentämisen, toteutumista, ja että verovähennysoikeuden toteutumiseksi työ on tehtävä verovelvollisen asunnossa ja verovelvollisen on itse se maksettava sekä työn on oltava osakkeenomistajan tilaama ja teettämä.

Mikäli yhtiöjärjestyksestä toistuvasti muutetaan tarkoituksena muuttaa jokin kohde asukkaan kunnossapitovastuuseen kuuluvaksi, voidaan kotitalousvähennys eväitä veronkiertosäänökseen perustuen (Verohallinto 2014b).

4.3. Asumisvaatimus

Kotitalousvähennyksen voi saada ainoastaan sellaisesta työstä, joka on tehty verovelvollisen asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Tämä vaatimus pitää siis ymmärtää siten, että asunnossa *on asuttava*, sitä ei ole voitu hankkia esimerkiksi sijoitusmielessä. Turun HaO:n ratkaisussa 29.01.2014 T 14/0050/3 verovelvolliset olivat remontoineet vanhaa koulurakennusta asuinkäyttöön sopivaksi ja muuttaneet asumaan rakennukseen remontin valmistuttua. Remontin tekemiseen oli kulunut kolme vuotta. Rakennusta oli kuitenkin jo ennen ostohetkeä käytetty asumistarkoitukseen ja alun perin tilat olivat toimineet koulun opettajien asuntoina. Kotitalousvähennys voitiin myöntää. Verohallinnon (2014b) ohjeistuksessa mainitaan, että asuntoon on muutettava kolmen kuukauden kuluessa asunnon ostamisesta. Tietenkin on selvää, että kolme kuukautta voi olla turhan lyhyt aika saada huonokuntoinen asunto asuttavaan kuntoon.

Turun HaO 29.01.2014 T 14/0050/3. *Asiassa oli kysymys kotitalousvähennyksen edellytyksistä. Tuloverolain mukaan verovelvollinen saa kotitalousvähennyksenä vähentää verosta osan käyttämässään asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehdystä työstä maksamistaan määristä. Vähennykseen oikeuttaa asunnon kunnossapito- tai perusparannustyö.*

Valittajien vuonna 2008 ostama, alun perin kouluna ollut rakennus käsitti kaksi varsinaista kerrosta ja kellarikerroksen, joiden pinta-ala oli yhteensä 1 031 neliometriä. Annetun selvityksen mukaan rakennus oli hankittu osaksi omaa asumista varten ja osaksi elinkeinotoiminnan käyttöön vuokrattavaksi. Rakennuksessa oli oston jälkeen tehty korjaustyötä runsaan kolmen vuoden ajan ennen

kuin valittajat olivat vuonna 2011 muuttaneet asumaan sen noin 350 neliön laajuisessa ylimmässä kerroksessa olevaan asuntoon. Asunto oli ainakin pääosin tehty koulurakennuksessa alun perin olleista kahdesta opettajan asunnosta, joita myös rakennuksen edellinen omistaja oli käyttänyt asuntonaan.

Hallinto-oikeus totesi, että valittajat olivat kiinteistön ostettuaan aloittaneet rakennuksen kunnostamisen muun ohella asumiseensa käytettäväksi. Heidän asuntonsa oli tullut rakennuksen entuudestaankin asumiseen käytettyihin tiloihin, ja he olivat muuttaneet sinne saatuaan asunnon asuttavaan kuntoon. Perusteita olla hyväksymättä kotitalousvähennystä tältä osin ei siten ollut. Asunnossa tehdyt kunnossapito- ja perusparannustyöt, kuten toisen keittiön muuttaminen saunaksi ja pesuhuoneeksi, oikeuttivat kotitalousvähennyksen myöntämiseen. Tuloverolaki 127a §. Äänestys 2-1. Äänestys koski päätöksen perusteluja. Valituslupahakemus vireillä KHO:ssa. Ei lainvoimainen.

Samansuuntainen ratkaisu löytyy Vaasan HaO:lta. Asukkaat olivat ennen korjaustöitä käyttäneet asuntoaan vapaa-ajan-asuntona ja remontin tehtyään muuttaneet asumaan kyseiseen asuntoon vakituisesti. Näin ollen hankintaa ei voitu katsoa tehdyn sijoitusmielessä ja kotitalousvähennyksen myöntämiselle ei ollut esteitä.

Vasa FD 22.12.2004 T 04/0557/1. *Skatteverket hade godkänt makarna X och Y:s rättelseyrkande och beviljat hushållsavdrag åt vardera för ombyggnadsarbete av egnahemshus som makarna hade låtit utföra före inflyttningen. Skatteombudet hade i sina besvär yrkat att skatterättelsebesluten skulle upphävas och att de ordinarie beskattningarna skulle bringas ikraft. Skatteombudet ansåg att bostaden borde ha tagits i bruk innan arbetet hade utförts för att hushållsavdrag skulle ha kunnat beviljas.*

Enligt 127a § i inkomstskattelagen får en skattskyldig från skatten dra av en del av de belopp som han eller hon har betalt för arbete som utförts i en bostad eller fritidsbostad som han eller hon använder. Förvaltningsdomstolen ansåg med stöd av regeringens proposition nr 140/2000 att beviljande av avdrag för underhålls- och ombyggnadsarbeten i den skattskyldiges bostad eller fritidsbostad förutsätter att bostaden skall användas av den skattskyldige själv och inte vara tänkt som placeringsobjekt. Makarna X och Y hade erhållit äganderätten till

egnahemshuset sommaren 2001 och hade till en början enligt egen utsago använt huset som fritidshus. De hade haft för avsikt att renovera huset för att därefter användas som deras stadigvarande bostad. Inflyttningen hade skett sommaren 2003. Kravet på att bostaden skall användas av de skattskyldiga själva och inte vara tänkt som placeringsobjekt ansågs därmed uppfyllt. Det beviljade hushåll savdraget gällde kostnader för förnyande av vattentaket hösten 2001. Åtgärden ansågs utgöra ett sådant ombyggnadsarbete som berättigar till avdrag. Således hade de skattskyldiga haft rätt till det beviljade avdraget. Inkomstskattelagen 127a §.

Oulun HaO:n ratkaisussa otettiin myös kantaa käsitteisiin vapaa-ajan asunto ja vakituinen asunto sekä asumisen vaatimukseen. Henkilö omisti asunnon, johon kahdella muulla henkilöllä oli hallintaoikeus. Tuomioistuimien katsoi, että hallintaoikeuden nojalla asuntoa vakituksena asuntonaan käyttävillä henkilöillä oli oikeus kotitalousvähennykseen. Sen sijaan omistajalla, joka käytti samaa asuntoa satunnaisesti vapaa-ajan asuntonaan, ei ollut kotitalousvähennysoikeutta.

Oulun HaO (ratkaisu 15.11.2011 T 11/0538/1). *X omisti R:n kaupungissa sijaitsevan kiinteistön. X:n kahdella sisarella oli kiinteistöön ositus- ja perinnönjakosopimuksen nojalla elinikäinen hallintaoikeus ja he vastasivat kiinteistön ylläpitokuluista. Sisaret käyttivät kiinteistöllä olevaa asuntoa vakituksena asuntonaan. X, jolla oli vakituinen asunto O:n kaupungissa, oli todennut käyttävänsä asuntoa vapaa-ajan asuntonaan. Kotitalousvähennysvaatimuksen perusteena olevien töiden kustannukset oli jaettu X:n sekä hänen kahden sisarensa kesken.*

Hallinto-oikeus katsoi, että kun X:n kaksi sisarta olivat käyttäneet asuntoa elinikäisen hallintaoikeutensa nojalla vakituksena asuntonaan, asunto ei ollut X:n käytössä tuloverolain 127 a §:ssä tarkoitettulla tavalla vapaa-ajan asuntona. X:llä ei siten ollut oikeutta saada ennakoperinnässä hyväksyen kotitalousvähennystä. Verovuosi 2011. Ennakkoperintälaki 2 § ja 3 §. Tuloverolaki 127 a § 1 mom.

4.4. Asunnon perusparannustyö vai uudisrakentaminen

Pääsääntöisesti asunnon perusparannustyö hyväksytään kotitalousvähennyksen perusteeksi, mutta uudisrakentamisesta vähennystä ei myönnetä. Rajanveto voi olla hankalaa, mutta seuraava ratkaisu selventää asiaa jonkin verran.

KHO 2009:44. *Laajakin omakotitalon perusparannustyö katsottiin kotitalousvähennykseen oikeuttavaksi. Tuloverolaki 127 a § ja 127 b §.*

Puolisoiden vuonna 2004 ostamaan omakotitaloon teetettiin laaja remontti vuosina 2004 ja 2005. Talon kylmänä olevaan ullakkoon oli tehty kolme huonetta, pieni wc ja vaatehuone, joiden pohjapinta-ala on yhteensä noin 50 neliometriä. Alakerrassa oli muutettu huonejärjestystä tekemällä kulkuaukko vanhasta kylmästä eteisestä olohuoneeseen sekä tekemällä portaat alakerrasta yläkertaan. Rakenteita on uusittu osittain kosteuden aiheuttamien vaurioiden vuoksi. Lisäksi talon alkuperäiset sähkötyöt on jouduttu uusimaan. Talon alkuperäisen irtopatterin ja uunilämmityksen tilalle on tehty suora sähkölämmitys. Sisätilojen pintamateriaalit, keittiökaluusteet ja lattiapinnat on uusittu täysin. Vanha lattiapohja on säilytetty. Sauna- ja pesuhuonetilat on jouduttu uusimaan täysin remontin yhteydessä havaitun homevaurion vuoksi.

Oikaisulautakunta katsoi, että vähennys myönnetään vain alakerran remonttikustannusten osalta. Veroasiamies valitti hallinto-oikeuteen ja vaati, että kotitalousvähennystä ei tulisi myöntää lainkaan. Hallinto-oikeuden hylättyä valituksen Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö pyysi lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja vaati hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista ja kotitalousvähennyksen poistamista siltä osin kuin vähennystä on myönnetty asunnon remontoimisesta aiheutuneiden kustannuksien perusteella. Korkein hallinto-oikeus myönsi valitusluvan ja hylkäsi valituksen. Perusteluina korkein hallinto-oikeus lausui:

Kun otetaan huomioon remontin laatu ja se, että A on asiassa saadun selvityksen mukaan perheineen muuttanut asumaan omaan ja perheensä asumiskäyttöön tarkoitettuun taloon heti kaupanteon jälkeen sekä asunut talossa koko suoritetun perusparannuksen ajan, on A:n teettämää alakerran remonttia pidettävä luonteeltaan asunnon omatoimista ylläpitotoimintaa edistävänä kunnossapito- ja peruspa-

rannustyönä eikä uudisrakentamisena tai siihen verrattavissa olevana rakentamisena.

Samaa rajanvetoa edustaa myös Kuopion HAO:n ratkaisu, jossa asuntoon, jossa aiemmin ei ollut ollut saunaa, rakennettiin sellainen. Saunan rakentamisesta aiheutuneet kulut eivät oikeuttaneet kotitalousvähennykseen. Saunan rakentaminen katsottiin uudisrakentamiseksi, vaikka sauna tehtiin entisiin kylpyhuoneen tiloihin. Kylpyhuoneessa tehtyä muuta peruskorjausta pidettiin kuitenkin kunnossapito- ja perusparannustyönä, jonka perusteella näiden töiden osalta aiheutuneet menot oikeuttivat kotitalousvähennykseen.

Kuopion HAO 13.1.2005 T 05/0006/3. *Hallinto-oikeuden ratkaistavana oli kysymys siitä, oikeuttaako saunan rakentaminen asuntoon kotitalousvähennykseen. X:n omistamassa rivitalokaksiossa oli verovuonna 2001 tehty kylpyhuoneremontti, jonka yhteydessä kylpyhuoneeseen oli rakennettu sauna.*

Hallinto-oikeus totesi päätöksessään, että huoneistossa ei ole ollut ennestään saunaa. Uuden saunan rakentamista kylpyhuoneremontin yhteydessäkään ei voida pitää tuloverolain 127 a §:n (24.11.2000/995) 1 momentissa tarkoitettuna asunnon kunnossapito- ja perusparannustyönä. Saunan rakentamisesta aiheutuneet kulut eivät näin ollen oikeuttaneet kotitalousvähennykseen.

Kylpyhuoneessa tehtyä peruskorjausta on sen sijaan pidettävä sanotussa lain kohdassa tarkoitettuna kunnossapito- ja perusparannustyönä. Näiden töiden osalta aiheutuneet menot oikeuttavat kotitalousvähennykseen.

Ennen asian ratkaisemista veroviraston tulee hankkia tarpeelliseksi katsomansa selvitys menojen jakaantumisesta saunan rakentamisen ja kylpyhuoneen peruskorjauksen kesken. Tuloverolaki 127 a § 1 mom (24.11.2000/995). Tuloverolaki 127 b § (24.11.2000/995).

4.5. Vähennys lämmitysjärjestelmien yhteydessä

Kaikenlaiset lämmitysjärjestelmien uudistamiset pääsääntöisesti kuuluvat kotitalousvähennyksen soveltamisalaan. Lisäksi KHO:n ennakkoratkaisun 2009:73 mukaisesti verovelvollinen voi tehdä kotitalousvähennyksen myös työkorvauksesta, johon sisältyi palkkakustannusten lisäksi myös toimittajan kiinteitä ja muuttuvia kustannuksia sekä työko-
neista aiheutuvia kustannuksia.

KHO 2009:73. *A:lla oli oikeus kotitalousvähennyksen tekemiseen maalämpöjärjestelmän toimitukseen liittyvästä työkorvauksesta, johon sisältyi palkkakustannukset, toimittajan kiinteitä ja muuttuvia kustannuksia sekä porauksessa käytettävistä laitteista aiheutuvia kustannuksia. Ennakkoratkaisu verovuosille 2008 ja 2009. Äänestys 3-2. Tuloverolaki 127 a § ja 127 b §. Ennakkoperintälaki 25 §.*

Myös Turun HaO ratkaisussaan katsoi ilmalämpöpumpun asennustyön oikeuttavan kotitalousvähennykseen. Ilmalämpöpumppu parantaa asumisen laatua, eikä kyseessä ole tavanomainen kodin koneiden ja laitteiden asennustyö.

Turun HaO 20.8.2004 T 04/0558/3. *Oikeuskysymyksenä asiassa oli, oikeuttaako omakotitalon ilmalämpöpumpun asennustyö kotitalousvähennykseen.*

Tuloverolain mukaan kotitalousvähennykseen oikeuttaa asunnon kunnossapito- ja perusparannustyö. Asunnon kunnossapitotyönä ei pidetä kodin koneiden ja laitteiden korjaus- tai asennustyötä. Oikaisulautakunta oli hylännyt X:n vaatimuksen kotitalousvähennyksen myöntämisestä ilmalämpöpumpun asennustyön osalta.

Hallinto-oikeus kumosi oikaisulautakunnan päätöksen ja katsoi ilmalämpöpumpun asennustyön oikeuttavan kotitalousvähennykseen. Perustelujen mukaan va-

kiintuneen kielenkäytön mukaiset kodin koneet ja laitteet eivät vastoin kotitalousvähennyksen tarkoitusta edistä asuntojen ylläpitotoimintaa, eivätkä ne myöskään paranna kiinteistön laatua. Sen sijaan lämmitysjärjestelmään liittyvä kiinteistöön asennettu ilmalämpöpumppu parantaa kiinteistön laatua. Se poikkeaa luonteeltaan ja käyttötarkoitukseltaan vakiintuneen kielenkäytön mukaisista kodin koneista ja laitteista. Tuloverolaki 127 a §.

Sen sijaan Hämeenlinnan HAO:n ratkaisun 30.11.2012 T 12/0724/1 mukaan kaukolämpöjärjestelmään liittymisen yhteydessä laskutetun pääomanluonteisen ja palautettavan liittymismaksun ei kuitenkaan katsottu olevan työkustannusta, eikä se oikeuttanut vähennykseen, vaikka verovelvollinen esitti lämpöyhtiön laatiman laskelman työn osuudesta. Perusteluna hallinto-oikeus totesi muun muassa, että maksu ei ole vastaanottavalle yhteisölle veronalaista tuloa, eikä arvonlisäverollista myyntiä.

Hämeenlinnan HAO 30.11.2012 T 12/0724/1. *A teki lämpösopimuksen B Oy:n kanssa lämmön toimittamisesta lämmönmyyjän kaukolämpöverkosta A:n omakotitaloon. Sopimuksen mukaan lämmönmyyjä rakensi kustannuksellaan liittymisjohdon yhteisesti sovittua reittiä rakennuksessa olevaan mittauskeskukseen saakka. Lämpösopimuksen päättyessä liittymismaksu sovittiin palautettavaksi liittymis- ja lämmönmyyntiehdoin mainitulla tavalla.*

B Oy laskutti A:lta 2 500 euron suuruisen liittymismaksun laskulla, johon ei sisällynyt arvonlisäveroa. B Oy ei erikseen laskuttanut A:ta liittymän rakentamisesta aiheutuneesta työstä. A esitti B Oy:n laatiman laskelman, jonka mukaan lämpöyhtiölle oli aiheutunut kaukolämpöjohdon rakentamiskustannuksia tontin alueella ja kiinteistössä asennus- ja konetyöstä yhteensä 2 669,30 euroa.

A vaati, että hänelle on myönnettävä kotitalousvähennys, koska kaukolämpöverkon liittymismaksuun sisältyi liittymän rakentamiseen liittyviä työkustannuksia, jotka oikeuttavat kotitalousvähennykseen.

Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Palautuskelpoinen liittymismaksu ei ole osakkaan tuloverolain 127 a §:ssä tarkoitettua kotitalousvähennykseen oikeuttavaa työkorvausta. Palautuskelpoiset liittymismaksut eivät ole kaukolämpöverkkoa ylläpitävälle yhteisölle veronalaista tuloa taikka arvonlisäverollista myyntiä. Mak-

sajan kannalta kyseessä on kaukolämpöverkkoon pääsemisestä maksettu elantomenon ja pääomansijoituksen luonteinen suoritus, jota ei voi verotuksessa vähentää. Tuloverolaki 127 a §. Laki elinkeinotulon verottamisesta 6 § 1 momentti 3 kohta. Arvonlisäverolaki 1 § 1 momentti 1 kohta ja 18 § 2 momentti.

Liittymismaksu saattaa myös olla vähennyskelpoinen, mikäli se ei ole palautuskelpoinen ja verovelvollinen pystyy selvittämään, mikä osuus maksusta kohdistuu piha-alueella tapahtuneeseen työhön. Liittymismaksun saavan yhteisön ja mahdollisen alihankkijan tulee molempien olla tuloverovelvollisia ja merkittyinä ennakoperintärekisteriin. Kunta ei koskaan ole tuloverovelvollinen omalla alueellaan harjoitetusta elinkeinotoiminnasta. Liittymismaksu ei ole vähennyskelpoinen, mikäli se kohdistuu uuteen vasta rakennettuun taloon, joka on liitetty esimerkiksi kaukolämpöjärjestelmään. Jos kyseessä kuitenkin on vanha, jo olemassa ollut rakennus, voi liittymismaksu olla edellä mainitulla tavalla vähennyskelpoinen (Verohallinto 2014b.)

Nuohouksesta KHO on todennut ennakkoratkaisussaan, että nuohousmaksu ei oikeuta kotitalousvähennyksen tekemiseen.

KHO 6.8.2008 T 1803. *A oli hakenut ennakkoratkaisua siitä, onko hänellä oikeus kotitalousvähennykseen vuotuisesta nuohousmaksusta, lämmityskattilan öljypolttimon huollosta, lämmityskattilan puhdistuksesta, lämmityskattilan hyötysuhdemittauksesta ja ilmanvaihtolaitteiden puhdistuksesta, mittauksesta, säätämisestä sekä huollosta.*

Tulisijojen ja hormien nuohoustyön teettäminen on kiinteistön omistajan tai haltijan lakisääteinen velvollisuus. Työ on teetettävä säädetyin määräajoin ja sen sisällöstä on säädetty asetuksessa. Viranomainen päättää siitä, miten nuohous alueella järjestetään. Tähän nähden ja ottaen huomioon kotitalousvähennyksen tarkoituksen korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei palkkion maksamista lakisääteiseen nuohoukseen kuuluvien tehtävien suorittamisesta voitu pitää tuloverolain 127 a §:ssä tarkoitettua työstä maksettuna määränä, jonka perusteella olisi oikeus kotitalousvähennykseen.

Hakemuksessa mainitut lämmityskattilan öljypolttimon huolto, lämmityskattilan puhdistus, lämmityskattilan hyötysuhdemittaus ja ilmanvaihtolaitteiden puhdistus,

mittaus, säätäminen sekä huolto ovat tehtäviä, joita nuohoojat myös hoitavat. Hakemuksen mukaan näiden töiden teettämiseen ei kuitenkaan ole kotitalouksien osalta lakisääteistä velvollisuutta samalla tavoin kuin nuohouksen osalta, vaikkakin toimenpiteet suositellaan suoritettavaksi tietyin määräajoin. Tehtäviä voi suorittaa muukin henkilö kuin nuohooja. Kotitalouden omaan harkintaan siten jää, teettääkö se ja kenellä näitä töitä. Tuloverolain 127 a §:n säännöksen soveltamispiiriin kuuluu tavanomainen kunnossapitotyö. Tähän näiden säännöstä ei voida tulkita siten, että kiinteistöön kohdistuvat tyypillisesti määräajoin suoritettavat huoltotoimenpiteet olisi tarkoitettu jättää vähennyksen ulkopuolelle. Näillä perusteilla korkein hallinto-oikeus katsoi, että nämä työt oikeuttivat kotitalousvähennykseen. Ennakkoratkaisu vuosille 2007 ja 2008. Tuloverolaki 127 a §.

Myös öljysäiliön puhdistustyö, öljypolttimen huoltotyö ja lämmityskattilan tulisijan puhdistustyö on katsottu sellaiseksi asunnon kunnossapitotyöksi, eikä kodin koneiden ja laitteiden korjaus- ja asennustyöksi, josta kotitalousvähennys voidaan myöntää.

Turun HAO 15.2.2006 T 06/0112/3. *Oikeuskysymyksenä asiassa oli, oikeuttaako öljysäiliön puhdistustyö, öljypolttimen huoltotyö ja lämmityskattilan tulisijan puhdistustyö kotitalousvähennykseen.*

Tuloverolain mukaan kotitalousvähennykseen oikeuttaa asunnon kunnossapito- ja perusparannustyö. Asunnon kunnossapitotyönä ei pidetä kodin koneiden ja laitteiden korjaus- ja asennustyötä.

Hallinto-oikeus katsoi öljysäiliön puhdistustyön, öljypolttimen huoltotyön ja lämmityskattilan tulisijan puhdistustyön oikeuttavan kotitalousvähennykseen. Perustelujen mukaan vakiintuneen kielenkäytön mukaiset kodin koneet ja laitteet eivät edistä asuntojen ylläpitotoimintaa toisin kuin nyt kyseessä olevat työt. Kyseessä ei siis katsottu olleen luonteeltaan ja käyttötarkoituskeltaan vakiintuneen kielenkäytön mukaisten kodin koneiden ja laitteiden korjaus- tai asennustyö vaan asunnon kunnossapitotyöt, jotka oikeuttavat kotitalousvähennykseen. Tuloverolaki 127 a §. Äänestys 2-1.

4.6. Työn tavanomaisuus

KHO:n ratkaisun 22.2.2013 T 657 mukaan vapaa-ajan asunnon rannan *ruoppauskustannukset* eivät oikeuttaneet vähennykseen. Mitä ilmeisimmin ruoppauksen ei katsottu olevan tavanomaista asunnon korjaus- tai perusparannustyötä.

KHO 22.2.2013 T 657. *Vapaa-ajan asunnon rannan ruoppauskustannukset eivät oikeuttaneet kotitalousvähennykseen. Arviointiin ei vaikuttanut se, että ruoppaus kohdistui vain vapaa-ajan asunnon laiturin välittömään ympäristöön. Verovuosi 2007. Tuloverolaki 127 a § 1 mom.*

Aiemmin rakennetun asunnon tai vapaa-ajan asunnon piha-alueella uusittavien tai korjattavien kevyiden rakenteiden, kuten terassin, aidan tai laiturin, rakentamisen työkustannukset oikeuttavat kotitalousvähennykseen. Leikkimökin, grillikatoksen tai varaston rakentaminen ei kuitenkaan oikeuta vähennykseen. Lisäksi muun muassa lumen luonti, lumen pudotus katolta tai piha-alueen auraus oikeuttavat vähennykseen. Jos auraus kuitenkin ulottuu piha-alueen ulkopuoliselle tieosuudelle, ei tästä osasta työtä saa kotitalousvähennystä. Piha-alueella tapahtuvan lahonneen puun kaataminen oikeuttaa kotitalousvähennykseen, mutta jos puita kaadetaan piha-alueen ulkopuolelta tai pihalle rakennettavien uusien rakennusten tieltä, työ on vähennyskelvotonta. Pienenä poikkeuksena voidaan mainita, että lemmikin ulkoiluttaminen, asiointi ja kaupassa käynti luetaan tavanomaiseksi kotitaloustyöksi, vaikka ne eivät suoranaisesti tapahdukaan verovelvollisen kotona, mikäli työt ovat osa laajempaa kotipalvelukokonaisuutta. Jos kuitenkin kuljetusyritykset, kuten taksi, avustavat ja osallistuvat esimerkiksi kaupassa käyntiin, ei työ ole kotitalousvähennyksen alaista työtä. (Verohallinto 2014b.)

Kotona järjestettävien juhlien tarjoilukustannusten osalta kotitalousvähennys voidaan myöntää. Kuopion HaO totesi ratkaisussaan, että tavanomaisten perhejuhlien ruoanvalmistusta, tarjoilua ja tiskausta voidaan pitää vähennykseen oikeuttavana työnä, kun siihen palkataan kodin ulkopuolinen henkilö tai se teetetään ostopalveluna pitopalveluyrityksellä.

Kuopion HaO 07.09.2010 T 10/0500/1. *A oli vaatinut kotitalousvähennystä Juhlapalvelu X Oy:lle maksamaansa 507 euron suoritukseen sisältyvästä 180 euron työn osuudesta. Lomakkeella 14 ilmoitetun selvityksen mukaan teetetty kotitaloustyö oli ollut kotona pidettyjen rippijuhlien ruoanvalmistus-, tarjoilu- ja tiskaustyötä. Oikaisuvaatimukseen liitetyn kuitin mukaan Juhlapalvelu X Oy:lle suoritettu määrä oli sisältänyt veloituksen keitosta, kakuista ja tarjoiluista. Kuittiin kirjoitetun erittelyn mukaan kotitalousvähennykseen oikeuttavan tarjoilun osuus oli kuusi tuntia, yhteensä 180 euroa. Verotuksen oikaisulautakunta oli myöntänyt A:lle vähennyksen mainittujen kustannusten perusteella. Hallinto-oikeus katsoi edellä mainitun selvityksen perusteella, että työsuorituksissa oli ollut kyse A:n kotona suoritetusta ruoanvalmistus-, tarjoilu- ja tiskaustyöstä.*

Tavanomaista on, että suurempia perhejuhlia järjestettäessä juhlissa annettava palvelu ostetaan joko kokonaan tai osaksi ulkopuoliselta yrittäjältä niin sanottuna pitopalveluna. Tässä tapauksessa kyse oli rippijuhlasta, jonka yhteydessä A oli ostanut Juhlapalvelu X Oy:ltä palvelukokonaisuuden, johon olivat sisältyneet edellä mainitut A:n kotona tehdyt työsuoritukset. Hallinto-oikeus katsoi, että verovelvollisen kotona pidettyyn perhejuhlaan sisältynyt ruoanvalmistus, tarjoilu ja tiskaus olivat tuloverolain 127a §:n 1 momentissa tarkoitettua kotitalousvähennykseen oikeuttavaa tavanomaista kotitaloustyötä. Tuloverolaki 127a § (1128/2005). Lainvoimainen.

Keskusverolautakunta on ennakkoratkaisussaan 2010/35 ottanut kantaa lasten *lisäopetukseen kotona*. Ratkaisussa toiminta sisälsi läksyjen valvomista ja varsinaista lisäopetusta sekä lasten hakemista koulusta. Kun palvelujen pääasiallinen sisältö muodostui annettavasta opetuksesta, palveluita ei voitu pitää kotitalousvähennykseen oikeuttavana hoiva- tai hoitotyönä eikä muunakaan kotitalousvähennykseen oikeuttavana työnä.

KVL 2010/35. *X Oy:n toiminta käsitti mm. erilaisten oppimiseen ja koulutukseen liittyvien palvelujen tarjoamisen kotitalouksille. A:n ja B:n oli tarkoitus ostaa X Oy:ltä koulumenestystä tukevaa opetusta lapsilleen. Toiminta sisälsi läksyjen valvomista ja/tai varsinaista lisäopetusta ja se tapahtui perheen kotona. Palveluun voitiin liittää myös lapsien koulusta noutaminen. Kun palvelujen pääasiallinen sisältö muodostui annettavasta opetuksesta, palveluita ei voitu pitää kotitalousvähennykseen oikeuttavana hoiva- tai hoitotyönä eikä muunakaan kotita-*

lousvähennykseen oikeuttavana työnä. Ennakkoratkaisu vuosille 2010 ja 2011. Tuloverolaki 127a § 1 mom. Lainvoimainen.

Verohallinto on kuitenkin täsmentänyt tätä tulkintaa. Jos kotipalvelutyöntekijä neuvoo perheen lapsia läksyjen teossa muiden töidensä ohessa, eikä toiminta ole varsinaista ammattimaista lisäopetusta, voidaan tämä työ katsoa kotitalousvähennykseen oikeuttavaksi. (Verohallinto 2014b.)

Muuttopalvelun yhteydessä pidetään uuden ja vanhan asunnon siivousta sekä kodin elektroniikkalaitteiden ja tietokoneiden käyttökuntoon asennusta kotitalousvähennykseen oikeuttavana työnä. Varsinainen muuttotyö, kuten muuttolaatikoiden pakkaaminen ja kantaminen sekä huonekalujen kokoaminen, katsotaan kuitenkin kotitalousvähennyksen ulkopuoliseksi työksi.

KVL:2009/65. *A aikoi muuttaa uuteen asuntoon ja hän oli tilannut X Oy:ltä muuttoon liittyvät työt kokonaispalveluna. X Oy:n esittämässä laskussa oli eritelty A:n muuton yhteydessä tilaamat palvelut erillisesti hinnoiteltuina työsuoritteina. A:n X Oy:ltä tilaamista palveluista pidettiin kotitalousvähennykseen oikeuttavana tavanomaisena kotitaloustyönä A:n vanhan ja uuden asunnon siivoamista sekä uusien huonekalujen kokoamista. Televisioiden, dvd-soittimien, digiboksien ja tietokoneiden käyttökuntoon asennusta pidettiin kotitalousvähennykseen oikeuttavana tieto- ja viestintäteknikan laitteiden asennustyönä.*

A:n X Oy:ltä tilaamia muuttotavaroiden pakkauspalveluita, vanhojen huonekalujen purku- ja kokoamispalveluita sekä muuttotavaroiden kanto- ja kuljetuspalveluita pidettiin muuttotyönä, joka ei ole luonteeltaan tavanomaista kotitaloustyötä tai muutakaan kotitalousvähennykseen oikeuttavaa työtä. Ennakkoratkaisu vuodelle 2009. Tuloverolaki 127a § 1 mom ja 2 mom. Lainvoimainen.

4.7. Veron kierto

Kustannusten maksusuorituksia ei myöskään voida keinotekoisesti *jakaa usealle vuodelle* tarkoituksena hyödyntää useamman vuoden maksimaalinen vähennys. Vähennys on mahdollinen vain työn suorittamisvuonna huolimatta siitä, milloin maksu on tapahtunut. Hämeenlinnan HaO katsoi, että kun maksusuoritus oli keinotekoisesti jaettu kahdelle vuodelle, eikä järjestelylle voitu esittää muita kuin verotuksellisia syitä, kysymys oli *veron kierrosta*, ja kotitalousvähennystä ei voitu myöntää edellisenä vuonna suoritettun työ osalta.

Hämeenlinnan HaO 25.11.2013 T 13/0567/1. *Hallinto-oikeus hyväksyi veron saajien oikeudenvilvontayksikön valituksen todeten, että tuloverolaissa on säädetty enimmäismäärä, jonka ylittävältä osalta asunnossa verovuoden aikana suoritettujen kunnossapito- ja perusparannustöiden kustannukset eivät ole kotitalousvähennyksen muodossa verotuksessa vähennyskelpoisia. Esillä olevassa asiassa katon uusimisesta aiheutuneet kustannukset oli työn suorittajan normaaleista maksumuutoksista olennaisesti poiketen jaettu kahdelle eri vuodelle. Järjestelylle ei ollut esitetty olleen muita kuin verotukseen liittyviä syitä. Näin ollen todettiin olevan ilmeistä, että urakkasumman maksuaikataulu oli sovittu noudatettun mukaiseksi vain siksi, että osasta muutoin suoritettavaksi tulevaa veroa vapauduttaisiin. Näissä olosuhteissa vuonna 2008 tehdystä työstä ei voitu enää vuonna 2009 myöntää kotitalousvähennystä. Tuloverolaki 113 §. Tuloverolaki 127a § (946/2008). Laki verotusmenettelystä 28 §.*

4.8. Vähennys rajat ylittävissä tilanteissa

Jos verovelvollinen teettää Suomessa työtä, mutta työn suorittajana ei ole suomalainen yritys tai jos työtä teetetään muualla kuin Suomessa, on kotitalousvähennyksen perusteen ja oikeutuksen selvittely aiheuttanut tulkintaongelmia.

KHO 2012:132. *Suomessa asuvalla J:llä ei ollut oikeutta kotitalousvähennykseen Suomessa tehdystä työstä, jonka oli suorittanut Ruotsissa asuva yhtiö, jota ei ollut merkitty ennakkoperintärekisteriin Suomessa.*

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että liiketoiminnan harjoittamiseen toisessa valtiossa kuuluu olennaisesti sellaisten verovalvontaan liittyvien hallinnollisten velvoitteiden täyttäminen, joita edellytetään myös asianomaisessa valtiossa asuvilta yrityksiltä. Ennakkoperintärekisteröinti on Ruotsissa asuvalle yhtiölle mahdollinen, maksuton ja suhteellisen yksinkertainen toimenpide. Sen edellyttäminen Ruotsissa asuvalta yhtiöltä ei aseta sitä suomalaisyrityksiä huonompaan asemaan eikä rajoita sen oikeuksia palvelujen vapaaseen tarjontaan. Verovuosi 2008. Tuloverolaki 127 a § ja 127 b §. Ennakkoperintälaki 25 §. Ennakkoperintäasetus 13 §. Sopimus Euroopan unionin toiminnasta 56, 57 ja 267 artikla.

Verovelvollinen oli maksanut työkorvausta Suomessa tehdystä työstä vieraassa valtiossa toimivalle yhtiölle, joka ei ollut merkittynä ennakkoperintärekisteriin Suomessa. KHO ratkaisi asian niin, että vähennystä ei myönnetty, vaikka yhtiö kuului suomalaista vastaavaan ennakkoperintärekisteriin Ruotsissa. Ratkaisua perusteltiin muun muassa sillä, että ennakkoperintärekisteröinnin hankkiminen ei ole Suomessa toimivalle yritykselle vaikeaa ja se on myös maksutonta. Lisäksi se lisää Suomessa toimivan yrityksen kilpailukykyä muihin yrityksiin nähden. Yrityksen toimintaan kuuluvat olennaisesti tuon tyyppiset verovelvollisuuden täyttämiseen liittyvät menettelytavat. Rekisteröinnin vaatiminen ruotsalaiselta yhtiöltä ei aseta sitä kilpailullisesti huonompaan asemaan muita Suomessa toimivia yhtiöitä silmällä pitäen. Verovelvollinen oli esittänyt vastineessaan, että Euroopan unionilta tulisi pyytää ennakkoratkaisu kyseisestä asiasta. KHO ratkaisi asian kuitenkin itsenäisesti ja luopui ennakkoratkaisun pyytämisestä.

Toisessa ratkaisussa oli kysymys virolaisesta henkilöstä, joka oli Suomessa yleisesti verovelvollinen. Hän teetti ikkunaremontin Virossa sijaitsevassa vapaa-ajan asunnossaan. Kuopion HaO ei myöntänyt hänelle kotitalousvähennystä. Perusteluna mainitaan, että remontin Virossa suorittanut virolainen yhtiö ei ollut merkittynä Suomen ennakkoperintärekisteriin, virolaiseen arvonlisäverorekisteriin kylläkin. Ratkaisun ei katsottu rikkovan

EU-oikeuden työvoiman ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaatteita. KHO ei myöntänyt valituslupaa, joten kyseinen verovelvollinen ilmoitti asiasta EU-komissiolle. Tämä johti lakimuutokseen Suomessa vuoden 2013 alusta lähtien. (Frände 2013: 13.)

Kuopion HAO 28.02.2011 T 11/0111/1. *Oikeuskysymyksenä oli, oliko Suomessa yleisesti verovelvollisella toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisella oikeus saada kotimaassaan sijaitsevassa asunnossa teettämänsä työn perusteella kotitalousvähennys, kun työn oli suorittanut yritys, jota ei ollut merkitty ennakkoperintärekisteriin Suomessa.*

Tässä tapauksessa työn suorittanut virolaista yritystä ei ollut merkitty ennakkoperintärekisteriin Suomessa vuonna 2007. Näin ollen A ei voinut tehdä kotitalousvähennystä yritykselle maksamansa työkorvauksen perusteella. Sillä seikalla, että kyseinen yritys oli merkitty arvonlisäverovelvollisten rekisteriin Virossa, ei ollut asiassa merkitystä.

Asiassa ei ollut kyse Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 18 artiklassa tarkoitettusta kansalaisuuteen perustuvasta syrjinnästä tai palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien 56 ja 57 artiklojen vastaisesta menettelystä. Verovuosi 2007. Tuloverolaki 127 b § 2 kohta (1218/2006). Ennakkoperintälaki 25 § 3 momentti (1225/2006). Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus 18, 56 ja 57 artiklat. KHO:n päätös 12.8.2011 taltionumero 1351/2/11. Valituslupahakemus hylätään.

Rajat ylittävistä tilanteista voidaan löytää yllättäviä näkökohtia. Kotitalousvähennyksen siis saa Suomen verotuksessa, jos teettää kotitalous- tai rakennustyötä toisessa ETA-valtiossa sijaitsevassa asunnossa ja tekijänä on yritys, jolla ei ole maksu- tai muita laiminlyöntejä omassa valtiossaan. Kuitenkin, jos teettää työtä toiseen ETA-valtioon rekisteröidyllä yrityksellä Suomessa sijaitsevassa asunnossaan, eikä työn suorittava yritys ole rekisteröitynyt Suomen ennakkoperintärekisteriin, kotitalousvähennystä ei saa. Rekisteröintivaatimuksen Suomen ennakkoperintärekisteriin voidaan tulkita luovan samanlaista kohtelua Suomessa toimivien yritysten kesken. Toisaalta, onko tämä verovelvollisen kannalta yhdenmukaista kohtelua? Toinen saa vähennyksen ja toinen ei saa. Rekisteröinnin puuttuminenhan voi merkitä sitä, että yritys ei - syystä tai toisesta -koskaan ole hakeutu-

nut rekisteriin, vaikka edellytykset olisivatkin olemassa tai sitten yritys on hakenut rekisteröintiä, mutta se on evätty, koska yrityksellä on rekisteröinnin estäviä laiminlyöntejä. (Frände 2013.) Jos asiaa katsotaan tältä ja vähennyksen alkuperäisen tarkoituksen kannalta, on rekisteröinnin vaatiminen järkevää. Kun puolestaan hyväksytään vähennykseen oikeuttavaksi työ, joka on tehty vieraassa valtiossa ja työllistänyt vieraan valtion kansalaisia, voidaan jälleen kysyä, toteutuuko tässä vähennyksen alkuperäinen tarkoitus. Vaikka vähennyksen saaja maksaakin veronsa Suomeen, kohdistuu suomalaisten maksama verotuki vieraan valtion kansalaisiin heitä työllistäen.

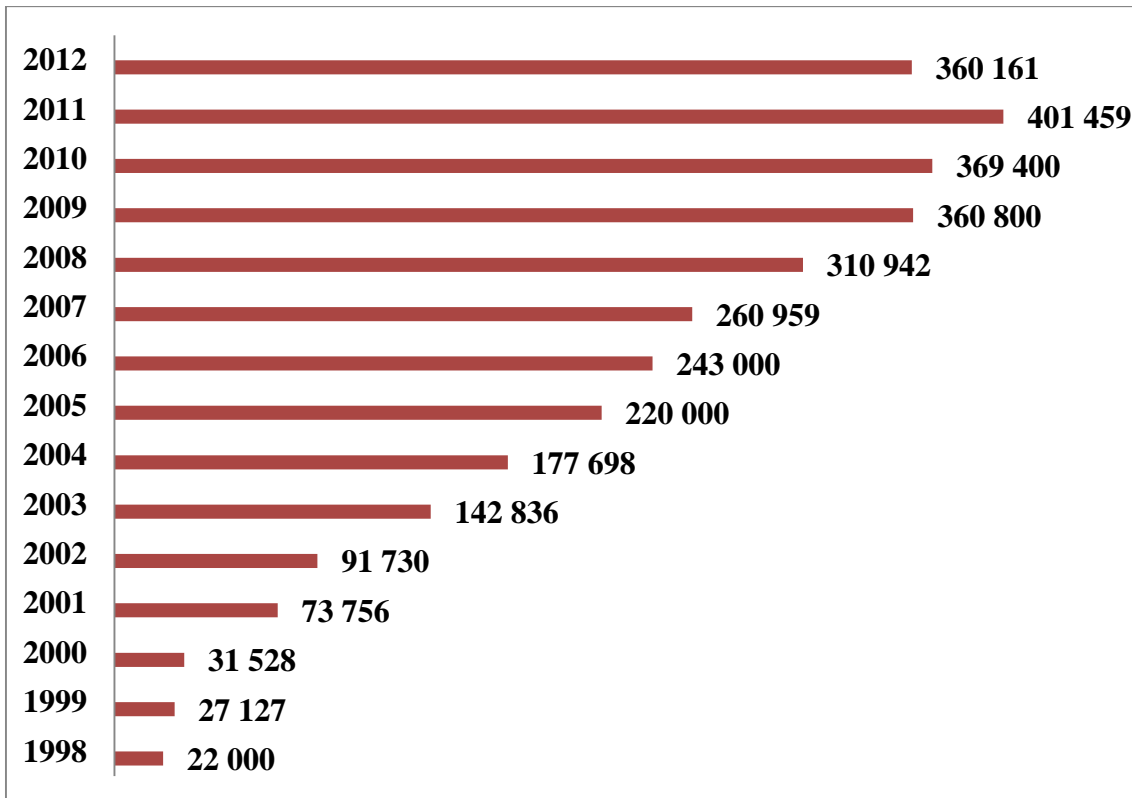
Lisäksi Frände kritisoi verovelvollisen negatiivista todistustaakkaa tilanteissa, joissa hän on teettänyt työtä toisessa ETA-valtiossa. Hänen on kyettävä todistamaan, että työn tehneellä yrityksellä ei ole vähennyksen estäviä laiminlyöntejä. Asia voidaan todistaa suomalaista ennakkoperintärekisteriä vastaavalla merkinnällä tai muulla tavoin. Muu tapa voi olla Verohallinnon laatima lomake, joka vieraan valtion veroviranomaisen tulee täyttää tai muu vieraan valtion antama selvitys. Verohallinnon lomake 14C on laadittu suomen, ruotsin ja englannin kielellä. Vieraan valtion veroviranomainen saa kuitenkin antaa selvityksen haluamallaan kielellä. Voikin olla kyseenalaista, mitä Suomen veroviranomainen selvityksestä ymmärtää. Lisäksi vaatimus aiheuttaa lisätyötä suomalaiselle työkorvauksen maksajalle ja hän joutuu eriarvoiseen asemaan sellaisen henkilön kanssa, joka maksaa työkorvausta Suomessa. (Frände 2013: 16-18.)

Jo ennen tätä vuoden 2013 lakimuutostakin on ollut mahdollista maksaa *palkkaa ulkomailla* sijaitsevassa asunnossa työskentelevälle henkilölle. Silloin vähennykseksi hyväksytään palkan perusteella ulkomailla maksetut Suomen työnantajan sosiaaliturvamaksua, pakollista työeläkemaksua, tapaturmavakuutusmaksua, työttömyysvakuutusmaksua ja ryhmähenkivakuutusmaksua vastaavat työnantajan maksettavaksi jäävät palkan sivukulut niiden määrästä riippumatta. Samoin *suomalaisessa kodissa työskentelevälle au pair – työntekijälle* maksettu palkka on kotitalousvähennykseen oikeuttavaa. Palkan suuruuteen voidaan laskea myös työntekijälle mahdollisesti maksetut luontoisedut, kuten ruokaetu tai bussilippu. (Verohallinto 2014b.)

5. NÄKÖKULMIA YHTEISKUNNALLISISTA VAIKUTUKSISTA

5.1. Kotitalousvähennyksen käyttö ja kustannukset Suomessa

Kotitalousvähennystä saaneiden henkilöiden lukumäärä on jatkuvasti kohonnut vuoden 1998 22 000 henkilöstä vuoden 2011 401 000 henkilöön. Vuonna 2012 vähennyksen käyttäjien osuus väheni reiluun 360 000 (**Kuvio 1.**). Ja vähennyksen kustannukset ovat kohonneet vuoden 1998 8 miljoonasta eurosta vuoden 2011 476 miljoonaan euroon. Vuonna 2012 vähennykseen kulunut rahamäärä oli laskenut 302 miljoonaan euroon (**Kuvio 2.**). Vähennyksen soveltamisalaahan oli laajennettu ja määrää suurennettu aina vuoteen 2011 saakka, mutta vuonna 2012 vähennyksen enimmäismäärää ensimmäisen kerran pienennettiin, 3000 eurosta 2000 euroon, ja korvauksen suhteellista osuutta työkorvauksesta ja palkan määrästä supistettiin. Tilastokeskus (SVT 2012) arvioi, kuinka vähennyksen käyttäjien osuus oli vuonna 2012 kohonnut viisinkertaiseksi vuoteen 2001 verrattuna ja vähennykseen kulunut rahamäärä oli reaalisesti lähes kahdeksankertaistunut.

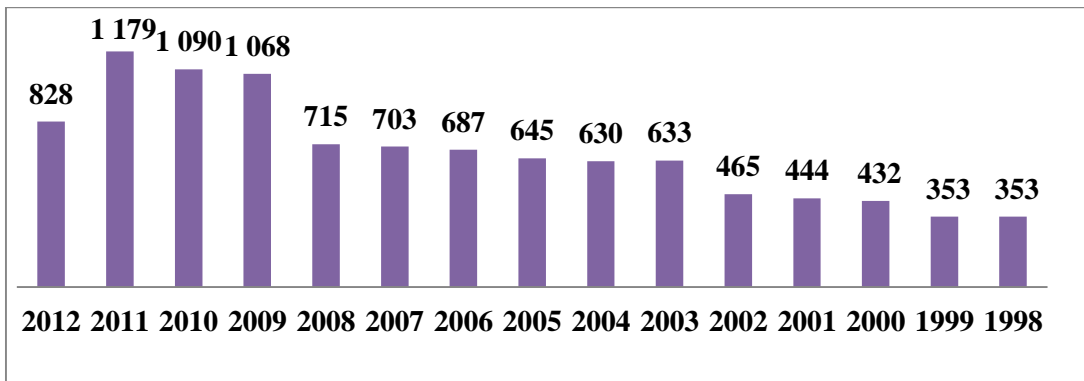
Kuvio 1. Kotitalousvähennyksen saaneiden henkilöiden lukumäärä vuosina 1998 – 2012 Suomessa (Verohallinto 2014a).

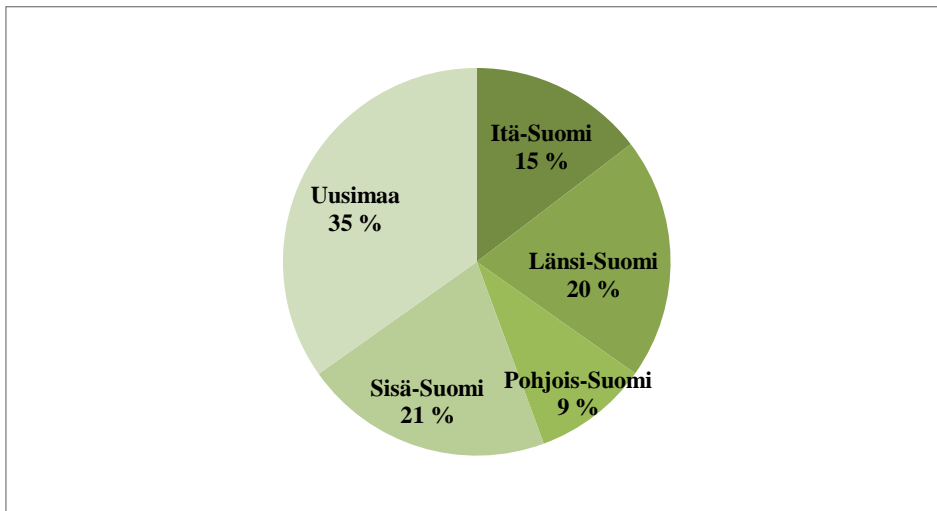

Kuvio 2. Kotitalousvähennyksen valtiolle aiheuttamat kustannukset vuosina 1998 – 2012, lopullinen verosta vähennetty osuus (Verohallinto 2014a).

Keskimääräinen vähennys verovelvollista kohden oli 353 euroa vuonna 1998, jonka jälkeen se on jatkuvasti noussut vuoteen 2011 saakka. Vuoden 2009 kohdalla on selvästi nähtävissä omavastuuosuuden nostaminen 3000 euroon vuodessa sekä tietoteknisten palveluiden sisällyttäminen kotitalousvähennyksen soveltamisalaan. Keskimääräinen vähennys oli 1 179 euroa vuonna 2011 ja 828 euroa vuonna 2012. (**Kuvio 3.**) Alueellisesti kustannukset jakautuivat vuonna 2012 siten, että rahamääräisesti eniten kotitalousvähennyksestä oli käytetty Uusimaan veroviraston alueella (35 %) ja vähiten Pohjois- (9 %) ja Itä-Suomen (15 %) verovirastojen alueella. (**Kuvio 4.**) Aiempien vuosien alueelliset jakaumat ovat hyvin samankaltaisia kuin vuoden 2012 jakauma (**Liite 2.**).

Kuvio 3. Keskimääräinen kotitalousvähennys euroina henkilöä kohden vuosina 1998 – 2012 (Verohallinto 2014a).

Kuvio 4. Kotitalousvähennyksen kustannusten alueellinen jakauma verovirastoittain vuonna 2012 (Verohallinto 2014a).

Verohallinnon tietojen mukaan euromääräinen vähennys verovelvollista kohden vuonna 2004 oli 630 euroa (**Kuvio 3.**). Verohallinnon verotustiedot ovat pääsääntöisesti verovelvolliskohtaisia, mutta tulonjakotilaston tausta-aineistoista selvittämällä voidaan verotiedot muuttaa kotitalouskohtaisiksi. Tuovinen (2007: 16-21) kertoo, kuinka ottamalla otoksen tulonjakotilaston tausta-aineistosta ja muuttamalla nämä tiedot korotuskertoimen avulla koko maata kattavaksi saadaan verotustietoihin nähden hyvin vertailukelpoisia lu-

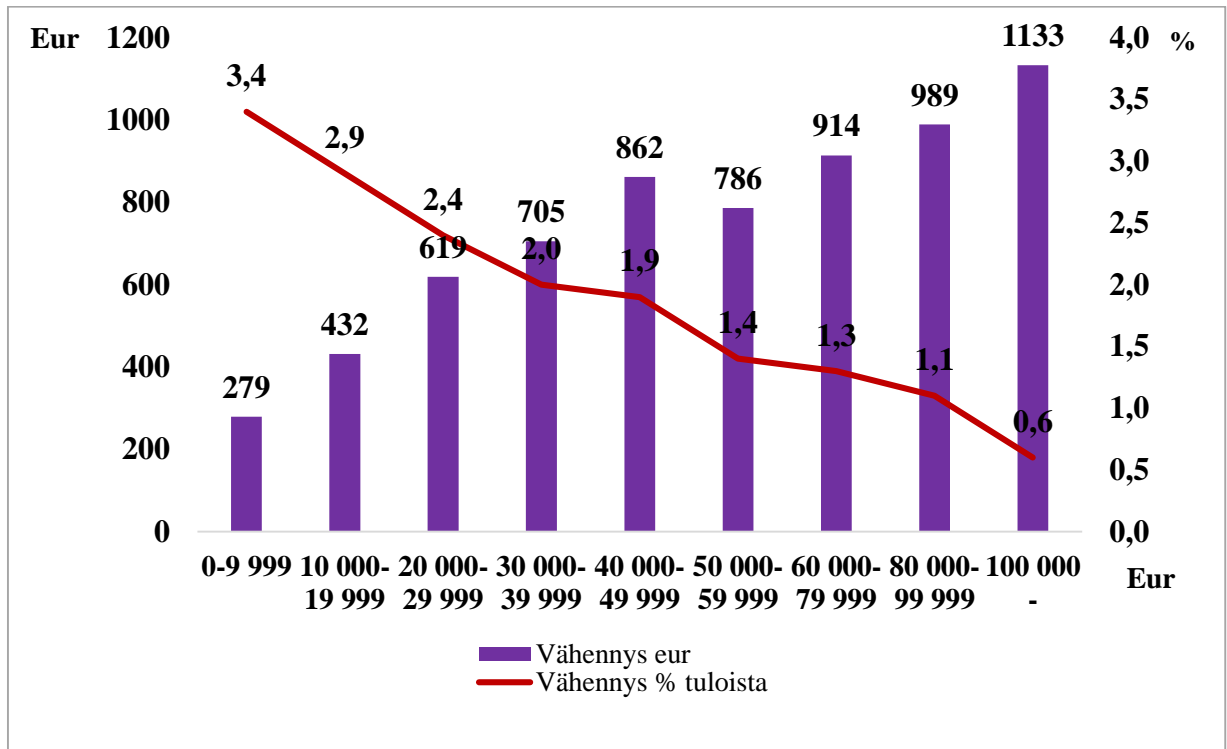
kuja. Tällaisella menetelmällä on taustatietoja yhdistelemällä saatu selville, kuinka kotitalousvähennyksen käyttö jakautuu erilaisessa sosioekonomisessa asemassa olevien ihmisten, kotitalouden koon ja eri tuloluokkien välillä. Euromääräisesti eniten vuonna 2004 kotitalousvähennystä käyttivät elinkeinonharjoittajat ja palkansaajat. Seuraavaksi eniten vähennystä käyttivät eläkeläiset. Elinkeinoharjoittajien euromääräinen vähennys oli suurin yhden henkilön talouksissa pienentyen sitten kotitalouden koon kasvaessa. Palkansaajilla euromääräisesti suurin vähennys oli kahden ja kolmen henkilön talouksissa. Perheeseen kasvaessa euromääräinen vähennys pieneni. Maatilatalouden harjoittajien euromääräinen vähennys oli pienempi verrattuna esimerkiksi muiden elinkeinonharjoittajien euromääräiseen vähennykseen. Luokkaan muut kuuluu lähinnä opiskelijoita ja työttömiä. Jotta voidaan ottaa huomioon suurempien talouksien yhteiskulutusmahdollisuus, on lukuja korjattava kulutusyksikkökertoimella. Yhden henkilön talous saa painon yksi. Kahden henkilön taloudessa kulutusyksikkökerroin on 1,5. Yhden aikuisen ja yhden alle 13-vuotiaan lapsen taloudessa kerroin on 1,3 ja kahden aikuisen ja kahden alle 13-vuotiaan lapsen taloudessa kerroin on 2,1. Kaikissa kotitalouksissa kulutusyksikkökerroin on keskimäärin 1,7 ja kotitalousvähennys 479 euroa kulutusyksikköä kohden. (**Taulukko 1.**)

Taulukko 1. Kotitalousvähennys euroina kotitalouden koon ja sosioekonomisen aseman mukaan, kotitalouden kulutusyksikköä kohden vuonna 2004. Tiedot perustuvat tulonjakotilastosta tehtyyn otokseen, jonka avulla saatuja lukuja on korjattu korotuskertoimella vastaamaan koko maan vastaavia lukuja. (Tuovinen 2007: 18.)

Kotitalouden koko	Viitehenkilön sosioekonominen asema					
	Palkansaa- jat	Maatilatalou- den harjoittajat	Elinkeino- harjoittajat	Eläkeläiset	Muut	Kaikki
1	633	411	829	386	525	
2	597	434	727	511	210	
3	579	339	563	423		
4	376	398	568	376		
5	461	296	380			
6 tai enem- män	252	124	202			
Kaikki	507	340	588	457	298	479
Kulutus- yksik- köjä¹	1,8	2,2	1,8	1,3	1,3	1,7

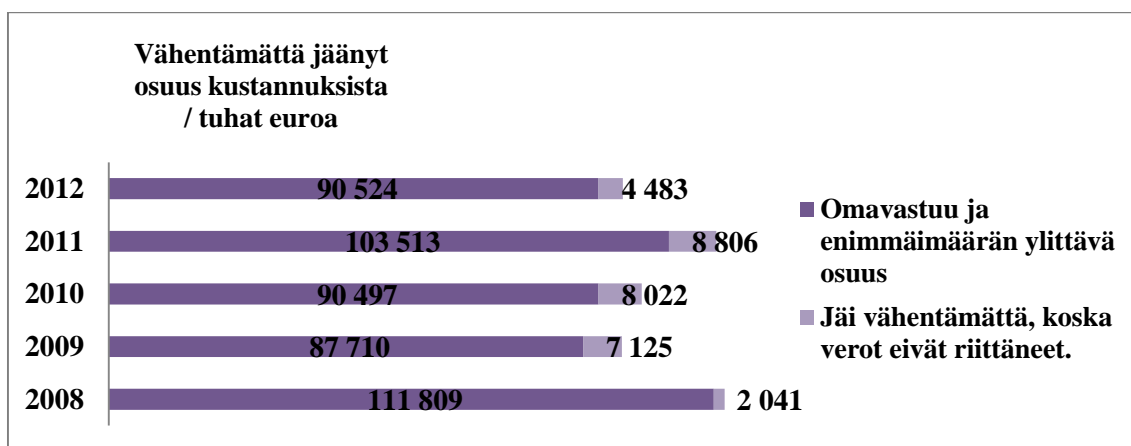
Tuloluokittaisessa jaottelussa havaitaan, kuinka kotitalouden käyttämä euromääräinen vähennys kasvaa kotitalouden tulojen kasvaessa. Tuloluokassa alle 10 000 euroa vuodessa ansaitsevat kotitaloudet käyttivät keskimäärin 279 euron suuruisen vähennyksen vuonna 2004, kun taas yli 100 000 euroa vuodessa ansaitsevat kotitaloudet käyttivät keskimäärin 1 133 euron suuruisen kotitalousvähennyksen. Kotitalousvähennys oli keskimäärin 3,5 prosenttia tuloista alhaisimmassa tuloluokassa ja keskimäärin 0,6 prosenttia korkeimmassa tuloluokassa. Vähennyksen suhteellinen osuus tuloista siis pieneni tulojen kasvaessa, vaikka vähennyksen euromääräinen osuus suureni. (**Kuvio 5.**; Tuovinen 2007: 24.)

¹ OECD:n modifioitun kulutusyksikköasteikon mukaan kotitalouden ensimmäisen aikuisen paino on 1. Seuraavan yli 14-vuotiaan henkilön paino on 0,5 ja 0-13-vuotiaiden kotitalouden jäsenten paino on 0,3. Koko kotitalouden kulutusyksikkömäärä saadaan laskemalla yhteen sen jäsenten painot.

Kuvio 5. Kotitalousvähennyksen suuruus euroina ja prosentteina tuloista kotitalouksien tuloluokittain vuonna 2004 (Tuovinen 2007: 24).

Koulutusasteen mukaisessa jaottelussa havaittiin, että eniten kotitalousvähennystä käyttivät vuosina 2001 – 2008 tutkijakoulutuksen saaneet sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet verovelvolliset. Vähäisintä kotitalousvähennyksen käyttäminen oli perusasteen ja keskiasteen koulutuksen omaavilla. Ikäryhmittäisessä jaottelussa havaitaan, että yli 75-vuotiaat käyttivät kotitalousvähennystä eniten. Ikäluokissa 30 – 65 –vuotiaat kotitalousvähennyksen käyttö oli likimain yhtä yleistä, mutta alle 30-vuotiaat käyttivät vähennystä kuitenkin huomattavan vähän. (Häkkinen Skans 2011: 24.)

Kuvio 6. Verovelvollisen maksamista kustannuksista kotitalousvähennyksenä vähentämättä jäänyt osuus vuosina 2008 – 2012 (Verohallinto 2014a).

Verovelvollisen maksamista kotitalousvähennyksen perusteet täyttävistä kustannuksista jäi vähentämättä noin 95 miljoonaa euroa vuonna 2012 ja noin 112 miljoonaa euroa vuonna 2011. Kotitalousvähennyksen omavastuuhan on ollut 100 euroa vuodesta 2002 lähtien ja enimmäismäärän ylittävä osuus jää luonnollisesti myös verovelvollisen maksettavaksi. Huomionarvoista on, että jopa 4-8 miljoonan euron arvosta kotitaloustyön kustannuksia jää vähentämättä kotitalousvähennyksenä sen vuoksi, että verovelvollisen verot eivät riitä vähennyksen tekemiseen. (**Kuvio 6.**)

5.2. Kokemuksia kotitaloustyön tukemisesta Ruotsista ja muualta Euroopasta

Suomeen verrattavissa oleva kotitaloustyön tukijärjestelmä on käytössä Euroopan maista ainakin *Ruotsissa, Tanskassa, Ranskassa ja Belgiassa*. Ruotsissa on vuodesta 2009 lähtien ollut voimassa ns. laskumalli, jossa palveluntuottaja hakee verovähennyksen asiakkaansa puolesta veroviranomaiselta. Tanskassa on luotu ns. yritystukimalli, jossa asiakas maksaa palveluntuottajalle vain oman omavastuuosuutensa ja palveluntuottaja hakee loppuosan maksusta viranomaiselta. Tämä etu ei ole lainkaan sidoksissa kotitalouden verotukseen tai maksettavien verojen määrään. Ranskan ja Belgian mallit ovat palvelusetelmalleja, joissa kotitaloudet voivat käyttää palveluseteleitä maksuna kotitalouspalveluista.

Järjestelmät on luotu työllisyyden lisäämiseksi ja harmaan talouden hillitsemiseksi. Niitä on perusteltu matalapalkka-alojen työllisyyden lisäämisellä ja erityisesti Ruotsissa perusteluna on käytetty myös naisten ja miesten tasa-arvokysymyksiä sekä sitä, että järjestelmän avulla perheen äideillä on yhtäläinen mahdollisuus työn tekemiseen kuin miehillä. Samalla he vapautuvat kotitöiden tekemisestä kansantaloudellisesti tuottavampaan ansio-työhön. (Prop. 2006/07:94.)

Tanskalainen järjestelmä on ns. yritystukimalli. Sen edellytyksenä on, että työ on laskutettu ja laskussa näkyy koko työn hinta, mutta se on eritelty niin, että laskusta näkyy, kuinka paljon ostajalle jää maksettavaa. Edun arvo oli 40 prosenttia työn arvonlisäverollisesta hinnasta vuonna 2008. Kun ostaja on maksanut laskun erityiselle tilille pankkiin, siirtyy myyjän tilille vastaava summa sekä korvauksen määrä. Järjestelmä on ostajalle helppo. Hänen ei tarvitse sitä erikseen hakea tai käydä virastoissa. Järjestelmä vaatii kuitenkin hallinnollisia resursseja, koska tarvitaan virasto, joka hyväksyy ja valvoo järjestelmän piirissä olevia yrityksiä. Myyjälle järjestelmä aiheuttaa maksun viivästymistä muutamia pankkipäiviä ja osissa saatujen maksujen kontrollointia sekä yksilöimistä. (SOU 2008:57: 61-63.)

Ruotsalaisessa komiteamietinnössä on selvitetty myös *Belgian* tukijärjestelmää. Siellä järjestelmää hallinnoi työvoimaviranomainen, jonka kautta maksusuoritukset kulkevat. Palveluntuottajien tulee olla lisensoituja. Sama viranomaisella huolehtii myös lisenssien myöntämisestä. Lisäksi palvelun hinnalla on yläraja, jonka valtio päättää (SOU 2008:57: 60-61.) Palveluiden ostaja hankkii seteleitä työvoimaviranomaiselta. Seteli maksaa vähemmän, kuin sen käyttöarvo maksuna on ja palvelun käyttäjä saa erotuksen verran tukea ostokseensa. Tuki oli keskimäärin 77 prosenttia vuonna 2006. (Niilola & Valtakari 2006: 29). Järjestelmän tarkoituksena on lisätä työmahdollisuuksia, sellaisille, joilla on vaikeuksia työllistyä muilla tavoin. Se on ostajan kannalta hyvä, koska ostaja tietää tarkalleen palvelulle jäävän hinnan. Järjestelmä on suhteellisen yksinkertainen, mutta se kuluttaa kuitenkin hallinnollisia resursseja, koska tarvitaan virasto, joka huolehtii palveluseteleistä sekä työnantajien lisensoinnista. (SOU 2008:57: 60-61.)

Ranskan järjestelmässä kotitalous palkkaa työntekijän itse, ja maksaa työntekijälle palkan järjestelmältä saamallaan seteleillä. Tukea saa vain, jos palkkaa työntekijän itse. Yrityksiltä ostettuihin kotitalouspalveluihin tukea ei saa (Niilola & Valtakari 2006: 18.) Maksetun palkan tulee olla vähintään minimipalkan suuruinen ja sen tulee sisältää myös vuosilomakorvaus. Verotuen osuus oli Ranskassa 50 prosenttia palkasta sivukuluineen vuonna 2006. (Prop. 2006/7: 29-30.)

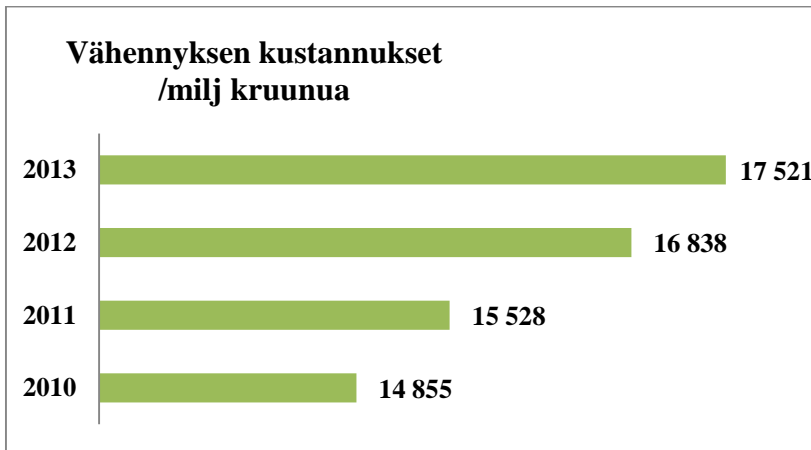
Säännökset kotitalousvähennyksestä löytyvät *Ruotsissa* tuloverolain (IL 1999:1229) 67 luvun 11-19 §:stä. Vuonna 2014 kotitaloustyön ostaja saa verotukena 50 prosenttia työ- kustannuksista. Verovähennyksen kotitaloustyöstä voi saada henkilö, joka on täyttänyt 18 vuotta ja on verovelvollinen Ruotsissa. Vähennykseen oikeuttava työ on määritelty Ruotsin tuloverolaissa varsin kattavasti. Vähennykseen oikeuttavat siivous, vaatehuolto, ruuanlaitto, lumenluonti, ruohonleikkaus ja puutarhanhoito, lastenhoito, iäkkäiden ja vajaakuntoisten avustaminen, lasten avustaminen koululäksyissä tai koululain mukainen kotiopetus, mikäli nämä työt tehdään kotona tai sen välittömässä läheisyydessä. Myös remonttityöt oikeuttavat vähennykseen. Niiden osalta on kuitenkin säännös, että asunnon on oltava yli viisi vuotta vanha, ennen kuin vähennys voidaan myöntää. Konetyön osuudesta vähennystä ei Ruotsissa saa. Vähennyksen saa myös isovanhempien kodissa tehdystä työstä. Jos työn tekee lähiomainen, verovähennystä ei saa. Etu maksetaan suorakorvauksena palvelun tuottajalle kirjallisen hakemuksen jälkeen (HUSFL 2009:194). Järjestelmää koordinoi veroviranomainen (Skatteverket).

Ruotsin järjestelmä on ostajalle helppo, mutta palveluntuottajalle se aiheuttaa luonnollisesti lisätyötä. Työn hinta on laskutettava kahtena osana sekä asiakkaalta että veroviranomaiselta. Veroetu on ostajalle ennakollinen ja lopullinen. Edun enimmäismäärä on 50 000 kruunua (n. 5650 euroa, 20.3.2014), jonka täytyttyä korvausta ei saa enempää. Tämä on työn tuottajan kannalta epävarmuustekijä. Palveluntuottaja ei saa verohallinnolta tietoa ostajan jäljellä olevasta verovähennysoikeudesta. Tiedon saa ainoastaan ostaja itse. (Prop. 2008/09:178: 44-45)

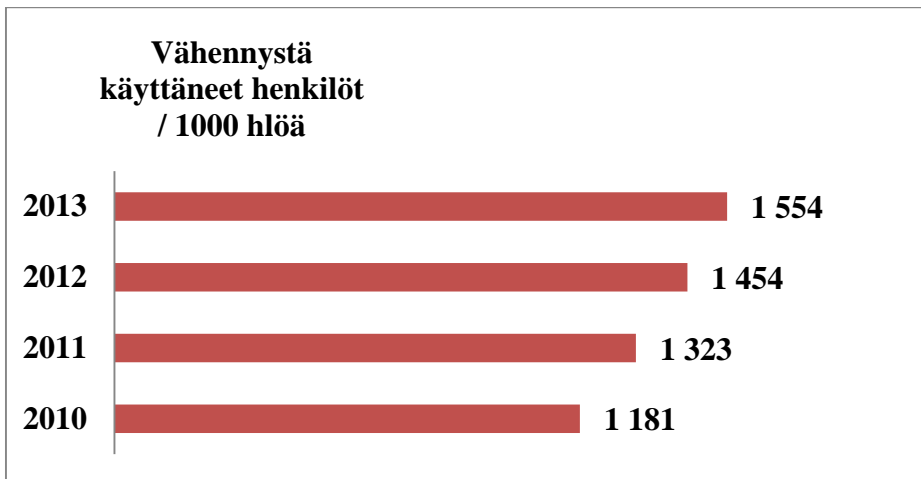
Ruotsissa kotitaloustyön tukemiseen verovähennyksen muodossa on käytetty noin 14,9 miljardia kruunua (noin 1,7 miljardia euroa, 30.3.2014) vuonna 2010. Tämän jälkeen vähennykseen käytetty rahamäärä on vuosittain tasaisesti noussut. Vuonna 2013 se oli jo

17,5 miljardia kruunua (noin 2,0 miljardia euroa, 30.3.2014). (**Kuvio 7.**) Vähennystä käytti Ruotsissa noin 1,2 miljoonaa henkilöä vuonna 2010 ja noin 1,6 miljoonaa henkilöä vuonna 2013. (**Kuvio 8.**) Vähennystä käyttäneiden henkilöiden lukumäärät ja vähennyksen kustannukset ovat vuosittain huomattavasti suuremmat kuin vastaavat luvut Suomessa. Vähennyksen vuosittainen enimmäismäärä on Ruotsissa huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Ja on myös oletettavaa, että Ruotsissa vähennyksen saaminen suorakorvauksena heti ostotapahtuman yhteydessä, on lisännyt vähennyksen käyttöä merkittävästi. Näin myös tuen työllistävä vaikutus olisi Ruotsissa merkittävästi suurempi kuin Suomessa.

Kuvio 7. Kotitalous- ja rakennustyön ennakollisen verovähennyksen kustannukset Ruotsissa vuosina 2010 – 2013. Lukuja ei ole korjattu lopullisen verotuksen mukaisiksi. (Skatteverket 2014.)

Kuvio 8. Kotitalous- ja rakennustyön ennakkollista verovähennystä saaneiden henkilöiden lukumäärä Ruotsissa vuosina 2010 – 2013. Lukuja ei ole korjattu lopullisen verotuksen mukaisiksi. (Skatteverket 2014.)

Ruotsalainen järjestelmä vaatii tiivistä yhteistyötä palvelun ostajan, palveluntuottajan ja veroviranomaisen taholta. Ostajan kannalta järjestelmässä on epävarmuustekijänä se, että harva tietää tarkalleen omien verojensa suuruuden. Mikäli ennakkovähennystä saa enemmän kuin lopullista veroa tulee olemaan, joutuu erotuksen maksamaan jäännösverona lopullisen verotuksen yhteydessä. Tällaisia henkilöitä oli Ruotsissa vuonna 2011 noin 43 000 ja jäännösverona kerättiin takaisin noin 441 miljoonaa kruunua (noin 49 miljoonaa euroa, 31.3.2014) kotitaloustyön tukemiseen käytetystä ennakkovähennyksestä. Ruotsin veroviranomainen on myös selvittänyt palveluntuottajien mielipiteitä suorakorvausjärjestelmästä syvähaastattelun muodossa. Tutkimuksen mukaan pääosa palveluntuottajista oli tyytyväisiä järjestelmään. Ruotsalaisilla verohallinnon internetsivuilta on myös sähköinen järjestelmä, jonka avulla palveluntuottajat voivat laskuttaa verohallintoa verovähennyksen osuudesta. On jopa esitetty, että palveluntuottaja voisi laskuttaa viranomaista ai-noastaan sähköisesti. Osa palveluntuottajista oli sitä mieltä, että laskutusmalli on vähentänyt harmaata taloutta pienehköjen töiden osalta. Aiemmin ostajat halusivat mieluummin ostaa pienet työt kuititta, kuin itse hakea verovähennystä. Verohallinnon puolella laskumallista aiheutuu myös lisäkustannuksia. Vuoden 2010 tietojen mukaan yhden verovähennyshakemuksen käsittely maksaa noin 41 kruunua (4,58 euroa, 31.3.2014). Jotta

laskumallin aiheuttamista kustannuksista saisi oikean käsityksen, pitäisi summaa tietenkin verrata siihen, mitä yhden asiakkaan vähennyksen käsittely lopullisessa verotuksessa maksaisi. (Skatteverket 2012: 8-15, 70.)

5.3. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset

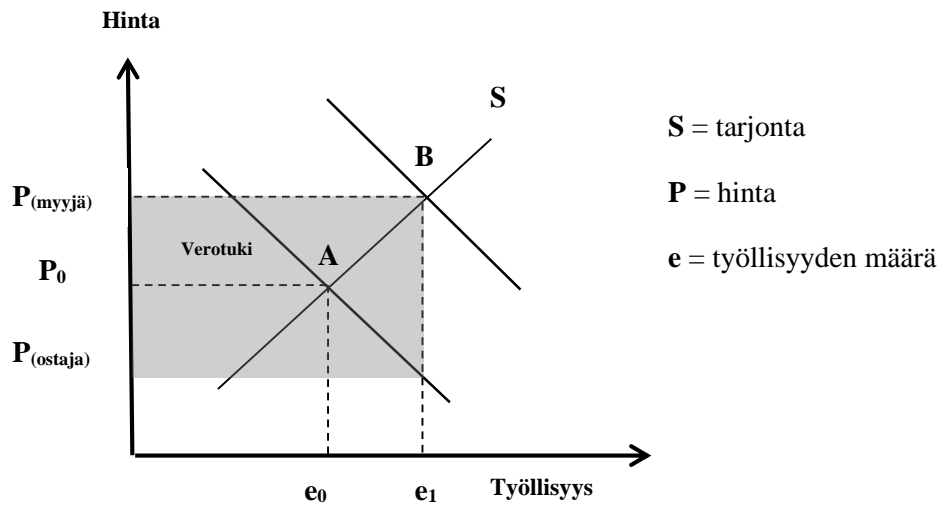
Työllisyysvaikutusten arvioinnissa ongelmallista on se, että osaksi vähennyksellä tuetaan sellaisten palveluiden ostoa, joita olisi ostettu ilman vähennystäkin (dead-weight cost). Tällöin vähennyksellä ei ole aikaansaatu niitä vaikutuksia, joita varten se on luotu. Vähennys tuottaa vain tulonsiirron palveluiden ostajille tai niitä myyville yrityksille (wind-fall profit). (Häkkinen Skans 2011: 5). Niilola ym. kutsuvat tätä vuotovaikutukseksi. He esittävät kotitalouskyselyyn perustuvan arvion, jonka mukaan vuonna 2003 noin puolet kotitalousvähennystä käyttäneistä kotitalouksista olisi ostanut palvelunsa myös ilman vähennysoikeutta. Eli laskennallisesti siis kotitaloudet olisivat käyttäneet kotitalouspalveluihin 132 miljoonaa euroa, vaikka vähennysoikeutta ei olisi ollutkaan. Tästä kuitittateetetyin työn arvo olisi ollut noin 23 miljoonaa euroa. Yrittäjäkyselyn perusteella harmaan talouden osuus kotisiivouksessa olisi noin 26 prosenttia, kun se ennen kotitalousvähennystä oli yrittäjäkyselyn mukaan 62 prosenttia. Kotiremonteissa harmaan talouden osuus olisi vähennyksen jälkeen 23 prosenttia ja ennen vähennystä 57 prosenttia. Niilola ym. esittävätkin arvion, että harmaan talouden osuus on kotitalouspalveluissa enemmän kuin puolittunut. Tämä merkitsisi varovasti arvioiden noin 2 000 henkilötyövuoden siirtymistä harmaan talouden piiristä laillisille työmarkkinoille. Laskennallinen työpaikkojen määrä on saatu jakamalla ostettujen palvelujen arvo työskentelyn tehokkuudella. Kyseessä on kotitalouspalvelualoilla kannattavan liiketoiminnan rajana oleva toiminnan tehokkuus työntekijää kohden. Käytetyt tehokkuusluvut perustuvat työryhmän tekemään yrittäjäkyselyyn. Näiden laskelmien perusteella esitetään, että kotitalousvähennyksen laskennallinen työllisyysvaikutus olisi ollut 6 340 – 6 730 henkilötyövuotta vuonna 2003. Tulosta korjataan vielä huomioimalla osa- ja tuntityöntekijöiden osuus sekä kotitalousvähennyksen edellä selvitetty vuotovaikutus. Näin saadaan vähennyksen nettotyöllisyysvaikutuksiksi 565 – 765 henkilötyövuotta kotipalvelutöissä ja 2 220 – 2 775 henkilötyövuotta remontointitöissä eli yhteensä 2 785 – 3 527 henkilötyövuotta (Niilola ym. 2005: 82-91; **Taulukko 2.**)

Taulukko 2. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset ja laskennalliset henkilötyövuodet vuonna 2003, kun huomioidaan osa- ja tuntityöntekijät sekä kotitalousvähennyksen vuotovaikutus (Niilola ym. 2005: 86-90).

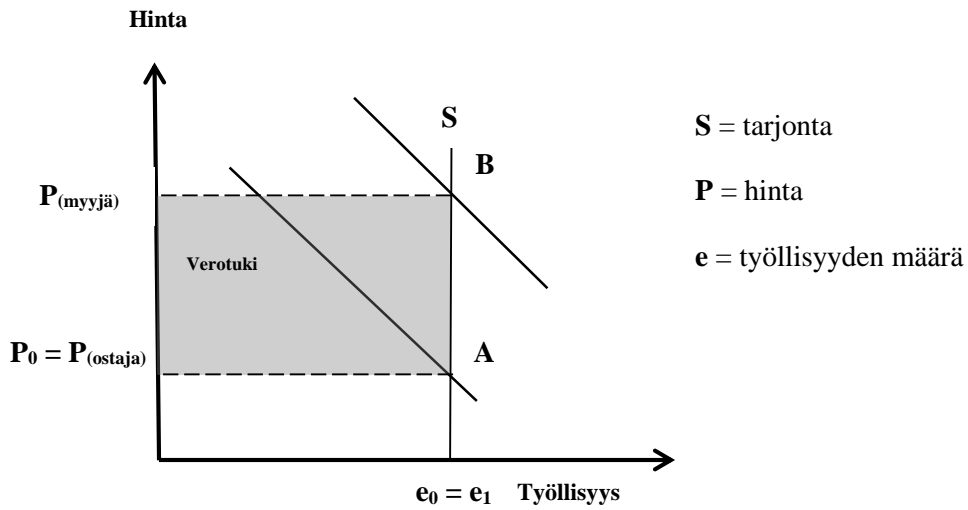
	Siivous- ja kotipalvelutyö	Remontti-palvelut	Yhteensä
Bruttotyöllisyysvaikutukset			
Laskennalliset henkilötyövuodet	700 - 930	4640 - 5800	5340 - 6730
Työpaikat, kun huomioidaan osa- ja tuntityöntekijät	1700 - 2600	4880 - 6100	6580 - 8360
Nettotyöllisyysvaikutukset			
Laskennalliset henkilötyövuodet	565 - 752	2220 - 2775	2785 - 3527

Samassa tutkimuksessa kerrotaan edelleen, että kotitalousvähennyksen kautta syntyneet työpaikat ovat pysyviä, markkinaehtoisia työpaikkoja, toisin kuin esimerkiksi tukityön kautta syntyneet työpaikat. Kotitalousvähennys luo myös kysyntälähtöisiä työpaikkoja toisin kuin suorat työllistämisen muodot, joiden osalta pysyvien työpaikkojen syntyminen on usein lähes olematonta. Se ei myöskään aiheuta hallinnollisia tai koulutuskustannuksia samassa määrin kuin muut työllistämisen muodot. Lisäksi on huomioitava kotitalousvähennyksen vaikutukset harmaaseen talouteen. Vähennyksen avulla varovaisestikin arvioiden on saatu noin 2 000 henkilötyövuotta harmaan talouden alueelta laillisten työmarkkinoiden alueelle. (Niilola ym. 2005: 93.)

Työllisyyden paranemista osoittavat tulokset voidaan myös kyseenalaistaa. Uusitalo (2005: 84-85) tarkastelee asiaa yksinkertaisen taloustieteellisen mallin avulla. Hän tarkastelee palvelujen kysyntäkäyrän siirtymistä hinnan kasvaessa. Perustilanteessa ennen verotukea palvelujen kysyntä kasvaa hinnan laskiessa. Pisteessä A vallitsee markkinatasapaino, jolloin kysyntä ja tarjonta kohtaavat. Kun tilannetta muutetaan verotuen avulla, siirtyy markkinatasapaino pisteeseen B. Myyjän palvelustaan saama hinta kasvaa, mutta ostajan maksama hinta pienenee. Työllisyys paranee $e_1 - e_0$ verran. **(Kuvio 9.)** Seuraavaksi kirjoittaja olettaa palvelujen tarjonnan olevan joustamatonta eli hinnan noustessa tarjonta kasvaa vain vähän tai ei ollenkaan. Myyjän palvelustaan saama hinta kasvaisi, mutta ostaja maksaisi palvelustaan saman verran kuin ilman verotukeakin. Työllisyys ei näin ollen kasvaisi ollenkaan eli $e_0 = e_1$. Verotuki hyödyttäisi siis vain palveluja tarjoavia yrityksiä. **(Kuvio 10.)**

Kuvio 9. Kotitalousvähennyksen vaikutus palvelujen hintaan ja työllisyyteen (Uusitalo 2005: 84).

Kuvio 10. Kotitalousvähennyksen vaikutus, kun tarjonta on joustamaton (Uusitalo 2005: 85).

Uusitalo (2005) siis kritisoi sitä tapaa, jolla Niilola ym. (2005) laskevat vähennyksen nettotyöllisyysvaikutuksen suoraan vähennykseen käytetystä rahamäärästä huomioimatta kansantalouden yleisiä lainalaisuuksia ja sitä, että verotuki vaikuttaa myös väistämättä

hintoja korottavasti. Jos tarjonta ei taivu hintojen muutokselle, kuten esimerkiksi rakennusalalla vaikuttaisi olevan tilanne, ei tuki hyödytä todellisuudessa muita kuin palvelun tarjoajia. Myös Häkkinen Skans (2011: 16) kritisoi samaa tutkimusta huomauttaen laskentatavan rajoitteista sekä siitä, että palvelun tarjonnan jousto olisi huomioitava työllisyysvaikutuksia laskettaessa.

Kotitalousvähennys alentaa kotitalouspalveluiden hintaa verovähennyksen määrän verran. Hinnanlasku puolestaan lisää palveluiden kysyntää. Kysynnän kasvu lisää työllisyyttä kotipalvelualoilla. Työllisyysvaikutuksia voidaan siis arvioida myös kotitalouspalveluiden hintajouston avulla. Jos oletetaan siivous- ja hoitopalveluiden hintajouston olevan -0,7, mikä tarkoittaa sitä, että jos palvelun hinta laskee 10 prosenttia, niin kysyntä kasvaa 7 prosenttia. Häkkinen Skans pitää hintajoustoja -0,7 suhteellisen todellisena arviona ja esittää perusteluna kotitalouspalveluiden kysynnän kasvun vuosina 2001 - 2006. Lisäksi työllisyysvaikutuslaskelmassa oletetaan, että työllisyys kasvaa suorassa suhteessa kysynnän kasvuun nähden ja palvelun hinta koostuu ainoastaan verovähennyskelpoisista työkustannuksista. Jos siis palvelun hinta laskee verovähennyksen ansioista 60 prosenttia, niin kysyntä kasvaa $0,7 \times 60 \%$ eli 42 prosenttia. Koko kansantaloudessa käytettiin noin 78 miljoonaa euroa siivous- ja lastenhoitopalveluihin vuonna 2001. Näin ollen verovähennys kasvattaisi kulutusta siivous- ja lastenhoitopalveluissa 33 miljoonalla eurolla ($0,7 \times 0,6 \times 78$ milj. euroa). Jos edelleen yhden henkilötyövuoden kustannus on 40 600 euroa, niin verovähennys olisi kasvattanut työllisyyttä *noin 800 henkilötyövuodella* (33 milj. euroa / 40 600 eur). Henkilötyövuoden kustannus vastaa kotitalouspalveluiden työvoimakustannusta vuoden 2008 työvoimakustannustutkimuksen mukaan. (Häkkinen Skans 2011: 36-37; SVT 2008.)

Samanlaisen laskelman voi tehdä myös vuoden 2012 tiedoilla. Lopullinen verosta vähennetty kotitalousvähennys oli vuonna 2012 yhteensä 302 miljoonaa euroa. Kotitalousvähennyksiin oikeuttavat verovelvollisten maksamat kustannukset olivat 397 miljoonaa euroa. Näistä kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osuus oli 84 miljoonaa euroa. (Verohallinto 2014a.) Nykymuodossaan kotitalousvähennys laskee kotitalouspalvelun hintaa 45 prosenttia. Jos oletetaan kotitalouspalveluiden hintajouston olevan -0,7 kuten edellisessä esimerkissä, olisi verovähennys kasvattanut kulutusta kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöpalve-

luissa 0,7 x 0,45 x 84 miljoonaa euroa eli yhteensä 26 miljoonaa euroa. Kun yhden henkilötövuoden kustannus on 40 600 euroa, niin verovähennys olisi kasvattanut työllisyyttä 26 milj. eur / 40 600 eur eli *640 henkilötövuodella* kotitalous-, hoiva- ja hoitotyöpalveluissa vuonna 2012.

5.4. Kotitalousvähennyksen muita kansantaloudellisia vaikutuksia

Arvioitaessa kotitalousvähennyksen hyödyllisyyttä yhteiskunnassa tulisi myös huomioida, mistä vähennykseen oikeuttaviin töihin saadaan työvoima. Lisäksi pitäisi arvioida, miten vähennys rahoitetaan ja millaisia vaikutuksia tällä rahoituksella on. Merkitystä on myös sillä, miten kotitaloudet käyttävät kotitöiden vähenemisen seurauksena lisääntyneen vapaa-aikansa. (Tuovinen 2007: 5.)

Kotitalouspalvelut ovat luonteeltaan sellaisia palveluita, joita kotitalouksien on helppo tehdä itse. Antaessaan osan kotityöstä ulkopuolisen matalapalkkaisen henkilön tehtäväksi, vapautuu kotitaloudessa aikaa, joka voidaan käyttää tuottavampaan ansiotyöhön. Näin kansantalouden tehokkuus lisääntyy. Työllisyys paranee sitä enemmän, mitä enemmän verotuki kohdistuu niihin, joiden työllistymisessä on rakenteellisia ongelmia. Työn palkka on usein niin matala, että työ ei tuota juuri suurempaa tuloa kuin työttömyyskorvauskaan. Mutta mikäli palkkataso kohoaa verotuen ansiosta, muuttuu työn tarjonta entistä joustamattommaksi ja vaarana on, ettei verotuki lisää työllisyyttä, vaan korottaa palveluiden hintoja. (Häkkinen Skans 2011: 4-5.)

Kotitalousvähennys lisää työllisyyttä, jos kotitalouspalveluihin siirtyy uutta työvoimaa sellaisista henkilöistä, jotka ovat olleet vajaatyöllistettyinä tai kokonaan työttöminä. Jos työvoimaa siirtyy kotitalouspalveluiden alueelle verotuen takia muilta tuottavammilta alueilta, jotka eivät saa verotukea, niin silloin työllisyysvaikutus ei ole kansantaloudellisesti edullinen. Työllisyysvaikutukset ovat suurimmillaan heti verotuen asettamisen jälkeen. Tällöin uusia kotipalveluyrityksiä perustetaan ja työvoimaa rekrytoidaan. Tässä vaiheessa, kun kotitalousvähennys on ollut voimassa jo yli kymmenen vuotta, on toden-

näköistä, että suurin osa edullisista työllisyysvaikutuksista on jo tapahtunut ja uusia työpaikkoja ei enää juuri synny. Jos tukea nyt korotettaisiin, olisi todennäköistä, että tuki ainoastaan korottaisi palvelujen hintoja. (Tuovinen 2007: 5-6.)

Kotitalousjärjestelmän kustannustehokkuutta ja kerrannaisvaikutuksia on arvioitu Suomessa vuoden 2004 verotustietojen ja kotitalouskyselyn tietojen avulla. Tutkijat väittävät, että kotitalousvähennys maksaa itsensä takaisin kansantaloudellisten kerrannaisvaikutuksensa avulla. Kotitaloudet käyttävät pakostakin palveluiden ostamiseen rahaa enemmän kuin valtiolta saatu verotuki rahamääräisesti on. Tämä johtuu siitä, että palveluihin käytetystä rahamäärästä vain osa oikeuttaa verovähennykseen ja siitä, että vähennykselle on säädetty enimmäismäärä, jonka ylittävästä osuudesta vähennystä ei saa. Tämä vähentämätön rahamäärä vuonna 2004 oli tutkimuksen kotitalouskyselyn perusteella noin 457 miljoonaa euroa, vaikka kotitalousvähennyksen kustannukset olivat vain noin 111 miljoonaa euroa. Kotitalouskyselyn avulla saatu luku on arvio, joka perustuu vastaajien subjektiiviseen arvioon. Joka tapauksessa tuo palveluihin käytetty koko rahasumma palautuu kansantalouteen palveluista maksetun arvonlisäveron, palkkatyönteon lisääntymisen ja harmaan talouden vähenemisen aikaansaamien palkasta maksettavien verojen ja työnantajien suorittamien palkan sivukulujen muodossa. Tämän lisäksi kotitaloudet säästävät aikaa kotitaloustyöstä ja tämä lisää ansiotyöhön käytetyn ajan määrää. Tutkimuksessa arvioidaan, että säästyneestä ajasta noin kolmannes käytettäisiin lisääntyneeseen työnteokoon ja loput vapaa-aikaan. Vähennyksen avulla työllistetään työttömiä, joten syntyy säästöä, kun työllistyneille ei tarvitse maksaa työttömyyskorvauksia. Kotitalousvähennys vähentää maksettavan veron määrää ja saadaan usein veronpalautuksena. Tällä on merkitystä kotitalouden ostovoiman lisäyksenä erityisesti niiden kotitalouksien osalta, jotka olisivat ostaneet palveluita, vaikka kotitalousvähennystä ei olisi ollutkaan. (Niilola & Valtakari 2006: 88-98.) Tällaisten laskelmien mukaan Niilola ja Valtakari esittävät, että verovähennykseen käytetystä rahamäärästä palautuisi valtiolle takaisin lähes 260 miljoonaa euroa, mikäli kotitalouksien kaikki palveluhankinnat huomioidaan. Jos huomioidaan vain ne hankinnat, joita ei olisi tehty ilman kotitalousvähennystä, vastaava summa olisi 127 miljoonaa euroa. Palautuvat määrät olisivat joka tapauksessa suuremmat kuin valtiolle alun perin aiheutuneet kustannukset. **(Liite 3.)** Tämän lisäksi tutkijat muistuttavat,

että kotitalousvähennyksen aiheuttama palvelujen hankintojen määrä on kasvanut vuosittain enemmän kuin vähennykseen kulunut rahamäärä, jolloin vähennyksen kustannustehokkuus olisi vuosi vuodelta parantunut (Niilola & Valtakari 2006: 97).

Lisäksi vaikutusta on sillä, miten verotuki rahoitetaan. Jos tuen takia muuta ansiotuloverotusta on kiristettävä, niin vaikutus on kansantaloudellisesti epäedullinen, koska työn tarjonta vähenee. Jos taas rahoitus hoidetaan kulutusverotusta kiristämällä, niin kulutus vähenee. Ruotsissa Konjunkturinstitutetissa on myös laskettu kotitalouspalvelujen tukemisen työllisyys- ja muita yhteiskunnallisia vaikutuksia. Siellä on käytetty arvioinnissa yleisen tasapainon mallia. Siinä huomioidaan tavara- ja työmarkkinat sekä julkisen ja yksityisen sektorin tavoitteet ja budjettirajoitteet. Näiden lisäksi vaikuttavat myös lailliset ja pimeät työmarkkinat sekä kotityöpalvelut. Kotityöpalveluiden verotuki saa kotityöpalveluiden hinnat alenemaan. Lisäksi verokiila vaikuttaa kaikkiin muihin tekijöihin. Öberg esittää kolme erilaista vaihtoehtoa, joissa on erilaiset lähtöoletukset. Vaihtoehdot kuvaavat yhteiskunnan tilaa erilaisissa olosuhteissa tai eri aikakausina. (Tuovinen 2007: 5-9; Öberg 2005: 44-49.)

Perusvaihtoehdossa, jossa vähennys rahoittaisi itse itsensä, kotitaloudet käyttäisivät 50 prosenttia kotitöistä vapautuvasta ajastaan ansiotyöhön ja työvoiman lisäys tulisi jopa 40-prosenttisesti pimeältä sektorilta ja 20-prosenttisesti työttömien keskuudesta. Tällainen laskelma tuottaisi yli 10 000 uutta henkilötyövuotta. Vaihtoehto, jossa suotuisia tekijöitä olisi vähemmän, tuottaisi vain vajaat 3 000 uutta henkilötyövuotta. Se ei enää rahoittaisi itse itseään ja työllisyyden kasvu perustuisi siihen, että työlliset lisääisivät aiempaa työpanostaan. (**Taulukko 3.**) Tuovinen arvioi, että Suomen olosuhteet olisivat nyt näiden kahden vaihtoehdon välillä. Kun kotitalousvähennys luotiin, tilanne saattoi olla perusvaihtoehdon kaltainen. Kun asia oli uusi, edulliset vaikutukset näkyivät selvästi ja harmaan talouden väheneminen saattoi olla lähes kuvatus kaltaista. Nyt kuitenkin edulliset vaikutukset olisivat jo toteutuneet, eikä uusia hyötyjä olisi enää havaittavissa. (Tuovinen 2007: 8.)

Taulukko 3. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutukset Ruotsissa yleisen tasapainomallin avulla arvioituna (Öberg 2005: 44-49; Tuovinen 2007: 6-9).

	Perusvaihtoehto	Vähemmän suotuisia tekijöitä	Enemmän suotuisia tekijöitä
Työllisyysvaikutukset / henkilötyövuosia	10 616	2 945	18 823
Malliin liittyvät oletukset	<ul style="list-style-type: none"> • Työvoiman lisäys 40 % pimeästä työstä • 20 % työttömien keskuudesta • Kotitaloudet käyttävät 50 % kotitöistä vapautuvasta ajasta ansiotyöhön 	<ul style="list-style-type: none"> • 10 prosenttia pimeästä työvoimasta • kotityöpalvelut kilpailevat muiden, etupäässä laillisten, palvelujen kanssa työvoimasta. • Työllisyyden kasvu kotityöpalveluja ostaneista talouksista, joiden (työlliset) jäsenet kasvattavat työpanostaan. • Käyttävät 1/3 vapautuvasta ajastaan ansiotyöhön 	<ul style="list-style-type: none"> • 70 prosenttia pimeästä taloudesta • Käyttävät 2/3 vapautuvasta ajasta ansiotyöhön
Vähennyksen rahoitus	<ul style="list-style-type: none"> • Vähennys rahoittaa itse itsensä 	<ul style="list-style-type: none"> • verotulojen lisäykset ja tulonsiirtojen vähennykset eivät rahoita alkuperäistä satsausta kotitalousvähennykseen. 	<ul style="list-style-type: none"> • muiden tavaroiden ja palveluiden verotus voi pienentyä 0,1 %

5.5. Kotitalouspalveluja tuottavat yritykset

Kotitalousvähennyksen työllisyyttä parantavaa vaikutusta voidaan tutkia myös tutkimalla kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluja tuottavia yrityksiä ja niiden taloudellista tilannetta. Verohallinto on koonnut tällaisia tilastoja ensimmäisen kerran vasta vuodelta 2009. Kotitalousvähennykseen oikeuttavia palveluja tuotti 55 400 yritystä tai yhteisöä vuonna 2009. Yrityksiä tästä määrästä oli 53 400 ja loput olivat yksityisiä järjestöjä, seurakuntien ja julkisyhteisöjen omistamia organisaatioita tai muita tahoja. Palveluntuottajat laskuttivat kotitalouspalveluista 1,23 miljardia euroa arvonlisävero mukaan luettuna.

Työn osuus tästä oli *780 miljoonaa euroa*. Laskutuksen kokonaismäärästä noin 10 prosenttia kohdistui vähennyskelvottomiin kustannuksiin kotitalous-, hoiva- ja hoitotyössä sekä 40 prosenttia rakennuspalveluissa. (Verohallinto 2011: 16.) Lopullisena vähennyksenä verosta vähennettiin noin 390 miljoonaa euroa vuonna 2009 (**Kuvio 2.**).

Yli 80 prosenttia kotitalouspalvelua tuottavista yrityksistä oli noin kolme työntekijää työllistäviä mikroyrityksiä, liikkeen- tai ammatinharjoittajia. Usein niissä ei ollut lainkaan ulkopuolisia työntekijöitä, vaan ne työllistivät ainoastaan yrittäjän itsensä. Lisäksi joukossa oli paljon osa-aikaisia tai sivutoimisia yrittäjiä. Yritysten kokonaislaskutuksesta keskimäärin 1,4 prosenttia koski kotitalousvähennyksen alaisia töitä. Joukossa oli kuitenkin yhteensä 13 200 yritystä, joiden liikevaihdosta vähennyksen alaiset työt muodostivat viidenneksen ja noin 5 000 yrityksessä vähennysten alaisten töiden osuus nousi yli 50 prosentin. Osuus oli yleensä sitä suurempi, mitä pienemmästä yrityksestä oli kysymys. Suurinta vähennyksen alaisten palveluiden myynti oli naisten omistamissa sosiaali- ja muita henkilökohtaisia palveluja tuottavissa yrityksissä. Vähäisintä ja merkityksettömintä oli vähennyksen alaisten palveluiden osuus rakennusalan, teollisuuden ja kaupan alan yrityksille. Yrityksistä 46 prosenttia oli toiminimiä. Kaikista Suomen yrityksistä toiminimiä on noin 41 prosenttia. Toiminimi saatetaan kokea helpohkona aloittavan yrittäjän yritysmuotona, eikä se vaadi erityisiä perustamistoimia tai toimielimiä. Kotitalouspalveluja tuottavista yrityksistä oli 56 prosenttia kokonaan miesten omistamia ja kokonaan naisten omistamia yrityksiä oli 11 prosenttia. Naisten omistamat yritykset olivat useimmiten mikroyrityksiä, joiden liikevaihdosta kotitalousvähennykseen oikeuttavat palvelut muodostivat merkittävän osan. Yrityksistä 800 oli maahanmuuttajataustaisten henkilöiden, useimmiten virolaisten, osittain tai kokonaan omistamia. (Verohallinto 2011: 17-18.)

Kansantalouden ja työllistämisen kannalta olisi tärkeää, että yritykset myös kasvaisivat joko laajentamalla markkina-aluettaan tai etsimällä uusia kehityssuuntia tai yhdistymällä. Usein kasvuun vaikuttavat yrittäjän innovatiiviset ominaisuudet sekä taloudelliset ja henkilöstöresurssit. Tässä yhteydessä kasvuyrityksiksi luettiin yritykset, jotka työllistivät vähintään kolme työntekijää koko vuoden ja joiden palkkasumma kasvoi vähintään 20 prosenttia kolmen vuoden aikana. Tarkastelussa löytyi 2 412 ehdot täyttävää yritystä. Näiden yritysten liikevaihdosta kotitalouspalvelut muodostivat keskimäärin vain 1,5 prosenttia.

Kasvuyritystenkin joukossa oli vain 221 yritystä eli alle puoli prosenttia kaikista kotitalouspalveluita tuottavista yrityksistä, joiden liikevaihdosta kotitalouspalvelut muodostivat yli 20 prosenttia liikevaihdosta. Näistäkin yrityksistä 70 prosenttia toimi rakennus- alalla ja loput muilla aloilla (Verohallinto 2011: 19-22).

Kotitalouspalveluja tuottavien yritysten joukossa oli jopa 11 400 eli runsaat 20 prosenttia verovelkaisia yrityksiä. Näistä suuren riskin yrityksiä eli yrityksiä, joiden verovelka oli vähintään 15 000 euroa, oli lähes 3 300. Loput yrityksistä olivat kohonneen riskin yrityksiä, joiden verovelka oli 1 000 – 15 000 euroa. Näiden yritysten kokonaisverovelka oli 283 miljoonaa euroa. Ne tuottivat palveluja 166 300 asiakkaalle. Verovelka suhteutettuna liikevaihtoon oli vähintään 20 prosenttia tai jopa yli 50 prosenttia liikevaihdosta 2 100 yrityksellä. Yrityksillä oli myös arvonlisäverolaiminlyöntejä, verotilien saldohuomautuksia ja konkurssi- ja velkasaneerausmenettelyjä (Verohallinto 2011: 29-35.) Julkisin verovaroin siis todellisuudessa tuetaan myös sellaisia yrityksiä, joilla on vaikeuksia maksaa veronsa. Tällaisten yritysten pitkäaikainen toiminta ja sitä kautta työllistävä vaikutus on erittäin kyseenalainen.

6. POHDINTA

6.1. Vähennyksen rajaamisen ja kehittämisen tarve

Nykyisin voimassa oleva kotitalousvähennys on hyvin laaja ja mukaan mahtuu paljon erilaisia töitä. Vähennyksen avulla halutaan muun muassa tukea perheiden yhteenkuuluvuutta ja lisätä lasten mahdollisuuksia osallistua ikääntyvien vanhempiensa huolenpitoon. Isovanhempien kodissa teetetyn työn perusteella kotitalousvähennys myönnetään samoin perustein ja samansuuruisena kuin omassakin kodissa tehdyn työn perusteella. Kotitalousvähennyksen soveltamisalaa on muuteltu hyvin paljon, ensin korottaen ja sen jälkeen taas jarruttaen ja hidastaen. Lainsäätäjä on välillä kannustanut esimerkiksi hoivapalveluiden hankkimiseen, mutta heti lähivuosina taas pienentänyt verotukea, jolloin asian pitkäjänteinen kehittäminen on kärsinyt. Verovelvollisen on ollut vaikea sopeutua lainsäätäjän määrittelemiin rajakriteereihin, kun ne ovat toistuvasti muuttuneet suuntaan tai toiseen.

Kotitalousvähennykseen käytetyn verotuen suuruus oli Suomessa suurimmillaan vuonna 2011, jolloin kotitalousvähennyksen kustannukset olivat 476 miljoonaa euroa ja vähennystä käytti verotuksessaan 401 000 henkilöä. Sen jälkeen vuonna 2012 vähennystä käyttäneiden henkilöiden lukumäärä ja kustannukset pienenevät jonkin verran. (**Kuvio 1.; Kuvio 2.**) Tähän vaikutti ainakin vähennyksen enimmäismäärän pienentäminen 3000 eurosta 2000 euroon. Vuonna 2014 vähennyksen enimmäismäärää nostettiin jälleen 2 400 euroon ja vuonna 2013 vähennykseen oikeuttavaksi työksi hyväksyttiin myös toisessa Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa tehty työ, mikäli verovelvollisella on Suomessa verotettavaa tuloa. On melko todennäköistä, että vuoden 2012 notkahdus vähennyksen kustannuksissa ja vähennystä käyttäneiden henkilöiden lukumäärässä tulee olemaan vain väliaikainen ilmiö.

Myös oikeuskirjallisuudessa on arvosteltu kotitalousvähennyksen laajentumista. Se on muotoutunut sekä Verohallinnon ohjeiden että tuomioistuinkäytännön kautta. Verohallinnon ohjeet eivät tietenkään sido tuomioistuimia ja toistuvasti on havaittu, että ohje on ollut tuomioistuimen ratkaisun kanssa vastakkainen. Näin on käynyt esimerkiksi kone työn kustannusten verovähennysoikeuden suhteen. Aiemman ohjeen mukaan konetyö ei

oikeuttanut vähennykseen, mutta KHO:n ratkaisun 2009:73 jälkeen Verohallinnon ohjeistusta on pitänyt muuttaa. (Lindström 2011: 67-72.) Konetyön tukeminen on mielestäni hyvin ristiriitaista vähennyksen alkuperäisen tarkoituksen kannalta. Toisaalta on totta, että on töitä, joita ei voi tehdä ilman konetta ja konetyöhön liittyy aina ihmisenkin tekemää työtä. Konehan ei tee työtä koskaan täysin itsenäisesti. Mutta eikö työn tekeminen koneella vaadi työntekijältä suurempia investointeja ja ehkä jonkin verran koulutustakin, joten vähennyksen alkuperäinen tarkoitus työllistää vähän koulutettuja henkilöitä, vesityy konetyötä tuettaessa. Ruotsissa konetyön perusteella ei verovähennystä myönnetä. Tämä periaate on kirjattu lakitekstiin. Ehkä tässä kohtaa voitaisiin Suomessakin harkita tuen leikkausta, mikäli nykyisenkaltaista järjestelmää halutaan rajata.

Kotitalousvähennyksen soveltamisala on edelleen melko vakiintumaton, mitä voidaan pitää ongelmallisena verovelvollisen kannalta. Verotuksen suunnittelu on hankalaa vuosi vuodelta muuttuvien ohjeiden takia. Lisäksi tilanne on ongelmallinen verovelvollisen luottamuksensuojan kannalta. Verovelvollisen pitäisi voida luottaa siihen, että verotus toimitetaan voimassaolevien ohjeiden mukaisesti. Tosin tähän astihan oikeuskäytännössä on lähes poikkeuksetta ratkaistu ongelmakohdat nimenomaan verovelvollisen hyväksi soveltamisalaa laajentaen, eikä soveltamisalaa supistaen. Muuttuva vähennyksen soveltamisala saattaa kuitenkin aiheuttaa muutoksenhaun tarvetta verotuksen päättymisen jälkeen. (Lindström 2011: 67-72.)

Epäselvä vähennys sitoo myös hallinnollisia resursseja. Verotuki aiheuttaa mittavia verotulojen menetyksiä. Olisi toivottavaa, että tuki palvelisi alkuperäisiä tarkoituksiaan mahdollisimman hyvin. (Lindström 2011: 67-72.) Verotuksen pitäisi olla yksinkertaista ja veropohjan riittävän laaja-alainen, jotta verotuksen oikeudenmukaisuus toteutuisi mahdollisimman hyvin. Kotitalousvähennys kuitenkin aiheuttaa jatkuvasti tulkinnantarvetta ja jatkuvasti löytyy kysymyksiä, joihin ei aiemmin ole kiinnitetty huomiota. (Myrsky 2014: 106.) On viitteitä siitä, että kotitalousvähennyksen avulla jaettu verotuki kohdistuu osaksi muihin kuin alkuperäisiin tarkoituksiinsa. Verotuelle on muotoutunut uusia tavoitteita, kuten lämmitystaparatkaisujen nykyaikaistaminen tai tietoteknisten valmiuksien lisääminen. Kotitalousvähennyksestä ei kuitenkaan pitäisi tehdä yleisvähennystä, jonka

avulla yritetään vaikuttaa kaikkiin valtiontaloudessa esiin tuleviin ohjaustarpeisiin. Mielestäni se pitäisi keskittää alkuperäisiin tarkoituksiinsa ja uusille ohjaustarpeille pitäisi kehittää parempia ja tarkoitukseensa paremmin sopivia keinoja.

On esitetty, että ilmastonmuutosta torjuvat lämmitystapamuutokset pitäisi rajata vähennyksen ulkopuolelle (Pylkkänen 2010). Tätä voidaan perustella puolesta ja vastaan. Toisaalta ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeä ekologinen tavoite, mutta sen torjumiseksi tehtävät uudet lämmitystaparatkaisut vaativat ammattitaitoisia työntekijöitä, jotka hyvin todennäköisesti työllistyisivät myös ilman vähennystä. Verotuki siis saattaa työllistämisen kannalta olla turha. Lisäksi lämmitystapamuutoksia tuetaan jo muunlaisilla tuilla. Vaikkakin remonteihin saatava energia-avustus kattaa muuta kuin työn osuutta lämmitystaparemonttien kustannuksista, joten päällekkäisistä tuista ei ole kysymys. Mutta jos kotitalousvähennyksen avulla halutaan lisätä työllisyyttä nimenomaan vähän koulutettujen keskuudessa, olisi sen kohdentamista syytä miettiä uudelleen.

Verotuksen kehittämistyöryhmän mukaan vähennys nyky muodossaan painottuu suurituloisille. Siinä tapauksessa vähennyksen rajoittaminen pienentäisi vähennyksestä saatua hyötyä sitä enemmän, mitä korkeampi tulotaso on kyseessä. Näin vähennyksen pienentäminen supistaisi suhteellista köyhyyttä kuitenkin niin, että vaikutukset olisivat suhteellisen lieviä. (VM 2010: 212.) Suurituloisethan ovat juuri se tuloryhmä, joka vaikuttaa käytävän kotitalouspalveluja huolimatta siitä, saako niiden kustannuksista verovähennystä vai ei. Veronpalautuksen saaminen on vain ylimääräinen kannustin, joka saattaa lisätä muuta kuluttamista ja aktivoida kansantaloutta lisääntyneen kulutuksen muodossa.

Suomessa on totuttu hyvin nykyiseen kotitalousvähennyksen menettelytapaan. Sen haittana on hitaus. Pahimmillaan verovelvollinen voi joutua odottamaan veronpalautusta jopa 23 kuukautta. Ruotsalaisessa laskumallissa verovelvollinen saa vähennyksen heti laskussa, kun palveluntuottaja laskuttaa vähennyksen osuuden suoraan veroviranomaiselta. On esitetty, että ruotsalainen laskumalli pitäisi ottaa käyttöön myös Suomessa. Se tehostaisi järjestelmää ja yksinkertaistaisi sitä erityisesti iäkkäämpien verovelvollisten kannalta. (Verohallinto 2011: 6-7.) Mielestäni kuitenkin ruotsalainen laskumalli ei sopisi Suomeen. Uuden järjestelmän käyttöönotto aiheuttaisi lisäkustannuksia ja lisäksi

laskumalli todennäköisesti sitoisi hallinnollisia resursseja enemmän kuin Suomessa käytössä oleva perinteinen malli. Kun uusi järjestelmä tulisi tutuksi, lisäisi se varmasti vähennyksen käyttöä ja samalla vähentäisi edelleen verotulojen määrää. Raha liikkuisi enemmän koko vuoden ajan, kun se nyt liikkuu lähinnä joulukuun veronpalautuspäivinä sekä jäännösverojen maksupäivinä. Vaikka järjestelmä helpottaisi vähennyksen käytettävyyttä joidenkin iäkkäiden verovelvollisten kohdalla, ei vaikutus kuitenkaan olisi kovin merkittävä. Suuri osa iäkkäistä ei kuitenkaan saisi vähennystä puuttuvien verojen vuoksi ja samalla siirrettäisiin vähennyksen hakemisvelvollisuus verovelvolliselta kotipalveluyritykselle, jonka resurssit saattavat useinkin olla varsin rajalliset ylimääräisen laskutus-työn tekemiselle.

Ruotsissa yritykset, jotka hoitavat laskutuksen veroviranomaiselta, ovat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä laskutusjärjestelmään. Palvelu toimii sähköisenä verkkopalvelunakin. Mielestäni on kuitenkin arveluttavaa sälyttää yrityksille tällainen verovelvollisen ja veroviranomaisen välinen hakemusmenettely. Ovatko yritykset todella halukkaita hoitamaan muiden tahojen asioita, vai havahtuvatko ne jossain vaiheessa esimerkiksi vaatimaan tällaisesta ylimääräisestä työstä korvausta? Tuskin pelkkä liikevaihdon kasvaminen korvaa kaikkea tähän laskutustoimintaan kuluvaan työaikaan ja sitä pientä epävarmuutta, mikä liittyy veroviranomaisen taholta laskujen maksamiseen. Esimerkiksi kotihoitoa iäkkäille tuottavat yritykset laskuttavat Suomessa usein jo nykyin palveluistaan kahta tahoa – kuntaa ja asiakasta. Kunta korvaa osan kotihoitoon kuluista palvelusetelin muodossa. Tämän lisäksi pitäisi vielä laskuttaa verohallintoa niiden töiden osalta, jotka eivät kuulu kunnallisen kotihoitoon vastuulle. Korvaus ylimääräisestä työstä jouduttaisiin varmaan väistämättä sisällyttämään palvelujen hintoihin.

6.2. Yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi ja uusia tutkimustarpeita

Yhtenä tutkimustehtävänä oli pyrkiä arvioimaan onko kotitalousvähennyksen avulla onnistuttu parantamaan työllisyyttä Suomessa. Jo ennalta tiedettiin, että työllisyysvaikutusten selvittäminen tulisi olemaan haastavaa, koska asiaan vaikuttavat niin monet seikat, joiden arvioiminen on työlästä.

Arvioinnin vaikeutta lisäsi myös tuoreen aivan viime vuosien lähdeaineiston puuttuminen. Viimeisin käytettävissä oleva verovuosi on 2012, jolta löytyy tilastotietoja. Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksia käsittelevät tutkimukset käsittelivät verovuosia 2003 ja 2004. Palveluja tuottavia yrityksiä koskeva tutkimus koski verovuotta 2009.

Näiden tutkimusten perusteella saatiin kuitenkin tuntuma siitä, että kotitalousvähennyksen avulla todella olisi mahdollista lisätä työllisyyttä. Vähennyksellä on monia edullisia vaikutuksia kansantaloudellisesti ajatellen. Se lisää palveluiden kysyntää ja lisää kotitalouksien vapaa-aikaa, jonka ne voivat halutessaan käyttää yhdessäoloon tai lisääntyneeseen ansiotyöhön. Vähennys tarjoaa myös perusturvaa iäkkäimmille asiakkaille, joille se mahdollistaa ylimääräisen kotiavun saamisen julkisten palveluiden lisäksi.

Kovin yksiselitteisiä vastauksia työllisyyden lisääntymisen määrästä on kuitenkin vaikea saada. Tutkimusten valossa vaikuttaisi siltä, että vähennyksen avulla on voitu luoda uusia työpaikkoja jopa merkittäviä määriä. Vähennyksen kustannukset vuonna 2003 olivat noin 91 miljoonaa euroa ja vuonna 2004 110 miljoonaa euroa. Arvioita työllisyysvaikutuksista oli useita. Varovaisin arvio oli noin 800 henkilötyövuotta (Häkkinen Skans 2011: 36-37) ja rohkein arvio jopa yli 3 500 henkilötyövuotta (Niilola ym. 2005: 86-90). Oma arvioni, joka oli laskettu Häkkinen Skansin esittelemän kysynnän hintajoustop mallin avulla vuoden 2012 aineistolla, oli noin 640 henkilötyövuotta. Yleisen tasapainomallin avulla arvioitu työllisyysvaikutus Ruotsin aineistolla oli 3 000 – 10 000 henkilötyövuotta (Öberg 2005: 44-49). Näiden arvioiden perusteella voidaan olettaa, että verotuen avulla on kuitenkin saatu aikaan jonkinlaista vaikutusta työllisyyteen. Todellinen työllistävä vaikutus on jossain näiden arvioiden välillä. Osa vähennyksen avulla työllistyneistä on siirtynyt harmaan talouden alueelta ja jonkin verran siirtymää on voinut olla laillisiltakin markkinoilta. On mahdollista, että verotuki on mahdollistanut hintojen nousua ainakin rakennus- alalla ja todennäköisesti jo aivan viime vuosina myös kotitalouspalveluiden alueella.

Vähennykseen käytetty rahamäärä vaikuttaisi palautuvan takaisin kansantalouteen jopa suurempana määränä kuin tukeen alun perin käytettiin. Yhteiskunnallisesti merkittävää on myös, sillä miten verotuki rahoitetaan. Jos verotuki rahoitetaan työn verotusta kiristämällä, työnteko vähenee ja jos kulutusverotusta kiristetään, kulutus vähenee. Jos verotuki rahoitetaan lisäämällä valtionvelkaa, tilanne muuttuu ennen pitkää sietämättömäksi. Ei

ole lainkaan yksinkertaista arvioida vaikutuksia yksiselitteisesti. On välttämätöntä tyytyä vain arvioihin ja talouden yleisiin teorioihin.

Vähennyksen kohdentamista olisi kuitenkin harkittava tarkemmin. Viimeaikaisten hallituksen säästöpäätösten jälkeen on selvää, että verotuloja tarvitaan lisää ja työllisyyden paraneminenkin lisää verotuloja. Kotitalousvähennys pitäisi kohdistaa oikein niihin kotitaloustöihin, joiden avulla työllisyys oleellisesti paranee. Näitä töitä ovat kotitalous- ja hoivatyöt joko palkatun työntekijän tai palvelua tarjoavan yrityksen tekemänä sekä pie-nehköt remonttityöt, joiden tekemiseen on palkattu työntekijä.

Laskelmissa voi olla jonkin verran epärealistista laskea, että kotitöistä vapautuva lisääntyneet vapaa-aika käytettäisiin lisääntyneeseen ansiotyöhön. Pääosa työssäkäyvistä ihmisistä on jo alun perin kokopäivätyössä, ja vain harvat haluavat tehdä ylitöitä. Ansiotyön lisääntymistä voi toki tapahtua silloin, jos vaihtoehtona on esimerkiksi osittainen hoitovapaa, joka muutetaan kokopäivätyöksi kotitalousvähennyksen ja kotitalouspalveluiden hyvän saatavuuden vuoksi. Tosin osa tutkijoista mainitsee lisääntyneen vapaa-ajan lisäävän kulutusta myös vapaa-ajan aktiviteettien muodossa.

Ikääntyneet tarvitsevat apua selviytyäkseen arjestaan. Heille hoiva- ja hoitopalveluiden saatavuus ja kohtuullinen hintataso on tärkeää perusturvan kannalta. Vähennysjärjestelmä tosin on melko vaikeaselkoinen iäkkään ihmisen ymmärrettäväksi ja vähennyksestä saatava rahallinen hyöty ei ole kovin suuri. Puhumattakaan siitä, että jopa 8 miljoonaa euroa kotitaloustyön kustannuksista jää vähentämättä kotitalousvähennyksenä siksi, että verovelvollisen verot eivät riitä vähennyksen tekemiseen. Siis todella merkittävä osa verovelvollisista ei todellisuudessa hyödy tuesta lainkaan. Tässä kohtaa pitäisi Suomessakin miettiä tuen maksamista rahana niissä tapauksissa, joissa verot eivät riitä vähennyksen saamiseen. (vrt. Rauhanen 2011: 7.) Myös Myrsky (2014: 106) painottaa, että tuki pitäisi kohdistaa niihin, jotka sitä eniten tarvitsevat vaikkapa negatiivisena tulonsiirtona vähentämättömän rahamäärän suuruisena.

Tämän hetkisen tiedon mukaan vähennyksen käytöstä noin 80 prosenttia kohdistuu rakennustöihin (Pylkkänen 2010: 23-24). Kuitenkin työllisyyden parantaminen onnistuisi parhaiten matalapalkka-aloja tukemalla (Pylkkänen 2010: 23-24; Niilola ym. 2005: 73-

76). Rakennustyön ammattilaiset ovat usein suhteellisen korkeapalkkaisia, ja vaikka harmaan talouden osuus onkin rakennussektorilla ollut varsin laajaa, ei rakennustyötä tukeamalla saavuteta kotitalousvähennykselle alun perin asetettuja tavoitteita. On ehdotettu, että rakennustyön tukeminen tulisi rajata palkkamalliin, jossa isojen rakennusliikkeiden laskutustyönä tekemät remontit jäisivät tuen ulkopuolelle. Ja varsinkin noususuhdanteessa rakennusalalla on havaittavissa työttömien rakennusammattilaisten sijasta työvoimapulaa, jolloin on hyvin todennäköistä, että verotuen vaikutus siirtyy nimenomaan hintoihin. Rakennustyön tukemisen rajaaminen palkkatyöhön saattaisi jossain määrin edistää työllistymistä kohdistuessaan työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin tai työttömiin. (Pylkänen 2010: 23-24.) Harmaan talouden torjumiseksi Niilola ym. (2005: 75-76) katsoisivat remonttipalveluiden kuulumisen kotitalousvähennyksen tuen piiriin oikeutetuksi. Kuitenkin mielestäni vähennyksen rajaaminen ainoastaan palkkatyöhön vaikuttaisi varsin järkevältä. Suuria rakennusliikkeitä tai koneellisia ammattitöitä ei tarvitsisi näin ollen tukea nykyisenkaltaisen tuen muodossa tai kenties lainkaan. Myrsky (2014: 106) rajaisi vähennystä myös akuuteimpiin kohteisiin, kuten suomalaiseen hoito- ja hoivatyöhön. Lisäksi hän ainakin porrastaisi vähennyksen siten, että hoito- ja hoivatöiden perusteella saisi suoremman veroedun kuin rakennustöiden perusteella.

Todella yllättäviä näkökohtia selvisi tutkimuksessa, joka kartoitti kotitalouspalveluita tuottavia yrityksiä. Kotitalouspalveluita tuottavia yrityksiä oli yli 50 000 ja ne laskuttivat kotitaloustyöstä yli 700 miljoonaa euroa vuonna 2009. Yrityksistä kuitenkin vain hieman yli 200 oli kasvuyrityksiä. Suurin osa palveluntuottajista oli pieniä korkeintaan kolme työntekijää työllistäviä yrityksiä tai pelkästään yrittäjän työpanoksella toimivia mikroyrityksiä. Niiden liikevaihdosta kotitalouspalvelut muodostivat usein erittäin merkittävän osan. Näille yrityksille kotitalousvähennys on ollut merkittävä tekijä. Huomionarvoista on myös se, että rakennuspalveluja tarjoavista yrityksistä suuri osa oli suuria rakennusliikkeitä, joille kotitalousvähennyksen alaiset työt eivät olleet merkittävä liikevaihdon osa (Verohallinto 2011: 16-22). Karua todellisuutta kuitenkin oli, että palveluja tuottavista yrityksistä viidesosa oli verovelkaisia. Näiden joukossa oli yli 2 000 yritystä, joiden verovelka oli yli 20 tai jopa yli 50 prosenttia liikevaihdosta (Verohallinto 2011: 29). Kotitalousvähennyksen avulla siis tuetaan sellaisiakin yrityksiä, joiden veronmaksukyky on puutteellinen. Pitäisikö tämäkin ottaa huomioon vähennyksen perusteita mietittäessä, ja pyrkiä kohdentamaan tuki niille yrityksille, jotka huolehtivat velvoitteistaan.

Maaliskuussa 2014 julkaistussa budjettikehyksessä ja julkisen talouden suunnitelmassa mainitaan yhtenä osana, että verotukia tullaan vuosina 2015 – 2018 karsimaan (Valtioneuvosto 2014). Kotitaloustyön tukeminenkin saattaa siis olla karsittavien tai ainakin selvitettävien kohteiden listalla. Tulevaisuudessa lienee siis tarpeellista arvioida tuen laajuutta ja kohdentumista. Ehdottomasti olisi tarpeellista saada uutta tutkimustietoa kotitalousvähennyksen työllisyys- ja muista vaikutuksista 2010-luvulla. Tällä hetkellä käytävissä olevat tutkimukset koskevat verovuosia 2003 ja 2004 sekä verovuotta 2009. Joten niiden pohjalta ei voida tehdä täysin aukottomia päätelmiä tuen vaikutuksista vuonna 2014. Jos noiden tutkimusten tuloksia pidettäisiin suuntaa antavina, voitaisiin arvioida, että tällä hetkellä vähennyksen työllistävä vaikutus olisi huomattavasti suurempi kuin aiemmin.

Vuonna 2003 tukeen käytettiin 91 miljoonaa euroa ja vuonna 2012 jo 302 miljoonaa euroa. Tosin on otettava huomioon, että nuo rahamäärät eivät ole suoraan verrannollisia keskenään, vaan rahan arvo on muuttunut kymmenessä vuodessa huomattavasti. Jos käytetään Tilastokeskuksen julkaisemia rahanarvokertoimia (1,1986 vuodelle 2003 ja 1,0148 vuodelle 2012) ja muutetaan vuoden 2003 rahamäärä vuoden 2013 rahamääräksi, vastaa 91 miljoonaa euroa vuonna 2003 noin *109 miljoonaa euroa vuonna 2013*. Vuoden 2012 302 miljoonaa euroa vastaa noin *306 miljoonaa euroa vuonna 2013*. (STV 2014.) Vuoden 2012 rahamäärä on kuitenkin lähes kolminkertainen, joten voidaan olettaa, että työllisyysvaikutukset 2010-luvulla olisivat suuremmat kuin vuosituhaten alussa. Tosin asiaan vaikuttavat niin monet muutkin tekijät, että yksiselitteisten päätelmien tekeminen ei ole ilman uutta tutkimusta mahdollista. Verohallinto ja Tilastokeskus keräävät tiedot kotitalousvähennykseen kulutetusta rahamäärästä. Lisäksi ne erittelevät vähennystä käyttäneiden henkilöiden ja kotitalouksien lukumäärät ja yksittäisen henkilön saaman keskimääräisen tuen määrän. Tulevassa tutkimuksessa pitäisi keskittyä näiden tietojen analysointiin. Vaikutuksia pitäisi arvioida kansantaloudellisten mallien avulla ja useista näkökulmista, jotta voitaisiin saada riittävän laaja ja yksityiskohtainen käsitys tuen kohdistumisesta ja sen avulla saavutetuista hyödyistä. Lisäksi olisi edelleen tärkeää kerätä tietoa myös kotitalouspalveluita tuottavista yrityksistä, jotta voidaan saada kokonaiskuva myös kotitalousvähennyksen vaikutuksista yritystoimintaan.

Samantyyppinen kotitaloustyön tukemisen malli on käytössä useissa Euroopan maissa. Järkevää olisi myös pyrkiä tutkimaan eurooppalaista kehitystä ja verrata Suomessa saatuja tuloksia eurooppalaisiin tuloksiin. Merkitystä voisi olla myös vähennyksen kansainvälisillä ulottuvuuksilla sekä vähennyksen kohdentumisella rajat ylittävissä tilanteissa ETA-valtioissa. Kansalliselta kannalta ajateltunahan vieraassa valtiossa vieraan valtion työntekijöiden tekemän työn tukeminen suomalaisilla verovaroilla ei vaikuta kovin järkevältä. Myrsky (2014: 106) suhtautuu myös epäileväisesti eurooppalaisen työn tukemiseen sellaisessa tilanteessa, jossa Suomessa on vaikeuksia järjestää iäkkäiden hoivaa. Työvoiman ja henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaatteiden asettamassa viitekehyksessä tällainen kehitys saattaa kuitenkin olla välttämätöntä.

6.3. Yhteenvedo

Kotitalousvähennystä voidaan pitää tarkoitukseensa sopivana ja kustannustehokkaana tapana tukea kotitaloustyötä. Vähennyksen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut vähän koulutettujen ja matalapalkkaisten henkilöiden työllistäminen kotitalous- ja hoitotyöhön tai rakennustyöhön. Vähennys on ollut Suomessa käytössä yli 15 vuotta ja sillä on ollut vaikutuksia työllisyyteen ja harmaaseen talouteen. Vähennys on kuitenkin muotoutunut hyvin laajaksi ja jossakin määrin myös vaikeaselkoiseksi tavallisen verovelvollisen kannalta. Vähennyksen hallinnolliset kustannukset ovat melko korkeat. Ei ole täysin varmaa, kohdentuuko kaikki verotuki enää kannattavasti vai onko vähennystä käytetty ylimääräisenä markkinointikeinona ja onko se antanut mahdollisuuden ylimääräiseen palveluiden hintojen korotukseen. Jatkossa olisi siis tarpeen tehdä uutta tutkimusta, joissa selvitetäisiin nykyistä vähennyksen kohdentumista sekä sen kerrannaisvaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen. On mahdollista, että vähennyksen soveltamisalaa tullaan tulevaisuudessa supistamaan. Kotitalousvähennys tulee kuitenkin melko suurella todennäköisyydellä säilymään myös tulevaisuudessa työllisyyttä parantavana verotukena.

LÄHDELUETTELO

KIRJALLISUUS

Frände, Joakim (2013). Hushållsavdraget i gränsöverskridande situationer.

JFT 1: 11-21.

Lindström, Laura-Maria (2011). Kotitalousvähennyksen ajankohtaiset ongelmat Suomessa ja Ruotsissa. *Verotus* 1: 66-79.

Myllymäki, Janne (2012). Kotitalousvähennys asunto-osakeyhtiössä – oikeustila korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisun 2012:21 jälkeen.

Verotus 5: 524-533.

Myrsky, Matti (2014). Kotitalousvähennys – Kenelle se kuuluu ja mistä sen saa?

Defensor Legis 1: 97-109.

OECD (2010). *Tax expenditures in OECD countries* [online]. 244 s.

ISBN 978-92-64-27689-1. [siteerattu 23.5.2014].

Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/tax-expenditures-in-oecd-countries_9789264076907-en#page1.

Ossa, Jaakko (2013). *Tuloverolaki käytännössä*. 1. painos. Sanoma Pro Oy. 279 s.

ISBN 978-952-63-0729-9.

Uusitalo, Roope (2005). Kasvattiko kotitalousvähennys todellakin työllisyyttä?

Työpoliittinen aikakauskirja 2: 82-85.

Wikström, Kauko (2008). *Yleiset opit verotuksessa*. 4. uudistettu painos. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. *Julkisoikeuden sarja A*:37.

428 s. ISBN 978-951-29-3786-8.

LAIN ESITYÖT JA SÄÄDÖSVALMISTELU

HE 85/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuksesta.

TyVM 9/1997 vp. Työasiain valiokunnan mietintö. 13.6.1997.

HE 90/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä.

HE 140/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.

HE 256/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain 127 a §:n muuttamisesta.

HE 146/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.

HE 117/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle eräksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi.

VaVM 34/2005 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö

LA 148/2004 vp. Lakialoite. Laki kotitalousvähennyksen laajentamisesta Kainuun maakunnan alueella.

LA 22/2005 vp. Lakialoite. Laki tuloverolain 127 a §:n muuttamisesta.

LA 59/2005 vp. Lakialoite. Laki tuloverolain 127 a §:n muuttamisesta.

HE 144/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.

HE 112/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2009 tuloveroasteikkolaiksi ja eräksi muiksi tuloveroperusteita koskeviksi muutoksiksi.

VaVM 23/2011 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö.

HE 87/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2013 tuloveroasteikkolaiksi sekä laiksi tuloverolain muuttamisesta.

VaVM 22/2013 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö.

Prop. 2006/7:94. Regeringens proposition. Skattelättnader för hushållstjänster, m.m. [siteerattu 23.2.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.riksdagen.se/sv/DokumentLagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-20060794-Skattelattnade_GU0394/>.

Prop. 2008/9:178. Regeringens proposition. Skattereduktion för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder [siteerattu 23.2.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/Skattereduktion-for-reparation_GW03178/?text=true>.

Statens offentliga utredningar 2008:57 (SOU). Skattelättnader för hushållstjänster. [online]. Betänkande av Hushållstjänstutredningen. Stockholm [siteerattu 24.11.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Statens-offentliga-utredningar/Skattelattnader-for-hushallstj_GWB357/>.

MUUT VIRALLISLÄHTEET

Niilola, Kari, Mikko Valtakari & Ilkka Kuosa (2005). Kysyntälähtöinen työllistäminen ja kotitalousvähennys. *Työpoliittinen tutkimus 266* [online]. Helsinki: Työministeriö [siteerattu 8.11.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/05_tyoministerio/05_julkaisut/05_tutkimus/tpt266.pdf>.

- Nilola, Kari & Mikko Valtakari (2006). Kotitalousvähennys kotipalvelumarkkinoiden luoja ja työllisyyden lisääjänä. *Työpoliittinen tutkimus 310* [online]. Helsinki: Työministeriö [siteerattu 25.11.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt310.pdf.
- Pylkkänen, Elina (2010). Kotitalousvähennys. Verotyöryhmä. *Taustamuistioita ja esityksiä* [online]. Valtiovarainministeriö [siteerattu 14.1.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/05_muita_hankkeita/012_veroryhma/06_esitysaineisto/Kotitalousvahennys_Pylkkanen_16092010_esitys.pdf.
- Skatteverket (2012). Uppföljning och utvärdering av skattereduktion för husarbete, 28.2.2012. Dnr 131 561711-11/113 [online]. *Skatteverkets skrivelser* [siteerattu 20.3.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.skatteverket.se/download/18.71004e4c133e23bf6db800050455/1330431368315/Bilaga+till+Skatteverkets+skrivelse+2012-02-28+Uppf%C3%B6ljning+och+utv%C3%A4rdering+av+fakturamodellen+f%C3%B6r+skattereduktion+f%C3%B6r+husarbete.pdf>.
- Skatteverket (2014). *Statistik från Skatteverket* för rot- och rutbetalningar (from 2009-07-01), avser preliminära uppgifter som ej har fastställts vid taxering, päivitetty 5.3.2014. [online]. [siteerattu 29.3.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://www.skatteverket.se/omoss/omskatteverket/psidata/beskattning/rotrutarbetekopare.4.353fa3f313ec5f91b95bae.html>.
- Tuovinen, Marja (2007). Yksityiset kotityöpalvelut ja kotitalousvähennys. [online]. *Valtiovarainministeriö*. Kansantalouselosasto [siteerattu 11.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20070605Yksity/kotitalousvahennys2007.pdf.

Valtioneuvosto (2014). Hallitus sopi budjettikehyksistä ja julkisen talouden suunnitelmasta. Luottamusta Suomeen sopeutustoimilla ja rakenneuudistuksilla sekä panostuksilla kasvuun [online]. Tiedote 123/2014. Valtioneuvoston viestintäosasto 26.3.2014 [siteerattu 3.4.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=411987>.

Valtiovarainministeriön (VM) julkaisuja 51/2010. Verotuksen kehittämistyöryhmä (2010). Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti [online]. Helsinki: Valtiovarainministerö [siteerattu 16.2.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20101221Verotu/Verorapsa_loppuraportti.pdf.

Valtiovarainministeriön (VM) julkaisuja 17a/2012. Valtion tilinpäätöskertomus 2011. Osat I ja II. Tampere: Valtiovarainministerö [siteerattu 19.3.2014].
Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/10_ohjaus_ja_tilivelvollisuus/20120510Valtio/Valtion_tilinpaeatoeskertomus_2011_netti.pdf.

Verohallinto (2011). Kotitalousvähennysjärjestelmä Suomen kansantaloudessa. Selvitys kotitalousvähennyksen alaisten palvelujen tuottajista, käyttäjistä ja järjestelmän kehittämistarpeista. Ilmiöselvitys 14/2011. *Harmaan talouden selvitysyksikkö*.

Verohallinto (2014a). *Syventävät vero-ohjeet*. Tietoa verohallinnosta. Tilastoja ja tutkimuksia. Tuloverotilastoja. Verohallinnon tilastoja. Kotitalousvähennyksen lukumääriä ja vuosittaiset muutokset [online], päivitetty 13.1.2014 [siteerattu 24.4.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://vero.fi>.

Verohallinto (2014b). *Syventävät vero-ohjeet*. Henkilöasiakkaan tuloverotus. Kotitalousvähennys. Dnro A218/200/2013. Antopäivä 24.1.2014, päivitetty 15.4.2014 [online] [siteerattu 26.11.2013; 29.3.2014; 20.5.2014].
Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://vero.fi>.

MUUT LÄHTEET

Kröger, Outi & Timo Rauhanen. Verotuet Suomessa 2009. Valmisteluraportit 5 [online]. Helsinki: *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)* [siteerattu 14.11.2013]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/valm.rap.5.pdf.

Häkkinen Skans, Iida (2011). Kotitalouspalveluiden verovähennykset Suomessa ja Ruotsissa. Valmisteluraportit 11 [online]. Helsinki: *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)* [siteerattu 22.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/valm.rap.11.pdf.

Nordic Tax Economist meeting in Oslo (2010). Tax Expenditures in the Nordic Countries. A report from a Nordic working group, presented at the Nordic Tax Economist meeting in Oslo, June 2009 [online] [siteerattu 6.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.skm.dk/media/110391/tax_expenditures_in_the_nordic_countries.pdf.

Rauhanen, Timo (2013a). Verotuet 2010 – 2014. [online]. *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)* [siteerattu 19.3.2014; 22.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä:<URL:
http://www.vatt.fi/file/verotukiselvitys/Verotuet_kaikki_luettelo2010_2014.pdf.

Rauhanen, Timo (2013b). Kokemuksia verotukien evaluoinnista eräissä maissa. Muistiot 36 [online]. Helsinki: *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)* [siteerattu 22.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/muistiot_36.pdf.

Suomen virallinen tilasto (SVT). Työvoimakustannustutkimus 2008 [online]. Liitetaulukko 1. Tehdyt työtunnit sekä palkka- ja työvoimakustannukset yksityisen sektorin toimialaryhmittäin ja sektoreittain vuonna 2008. Helsinki: Tilastokeskus [siteerattu 15.5.2014]. Saatavana World Wide Webistä: <URL:
http://www.stat.fi/til/tvtutk/2008/tvtutk_2008_2010-10-22_tau_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT). Veronalaiset tulot 2012.

Pääomatulot pienenevät 15 prosenttia , päivitetty 19.12.2013 [online]. Helsinki: Tilastokeskus [siteerattu 26.1.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:http://www.stat.fi/til/tvt/2012/tvt_2012_2013-12-19_kat_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT). Kuluttajahintaindeksi. 2013, Rahanarvonkerroin 1860 –

2013, päivitetty 15.1.2014 [online]. Helsinki: Tilastokeskus
[siteerattu 2.4.2014]. Saatavana World Wide Webistä:
<URL: http://www.stat.fi/til/khi/2013/khi_2013_2014-01-15_tau_001.html.

Varjonen, Johanna, Kristiina Aalto & Johanna Leskinen (2005). Kotityön markkinat [online]. *Sitran raportteja* 45 [siteerattu 26.11.2013]. Helsinki: Edita. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti45.pdf>.

LIITTEET

Liite 1. Kotitalousvähennystä saaneet asiakkaat ja vähennyksen kustannukset veroviras-toittain vuosina 2009 – 2012 (Verohallinto 2014a).

Vuosi	Asuinalue	Itä-Suomi	Länsi-Suomi	Pohjois-Suomi	Sisä-Suomi	Uusimaa	KOKO MAA
2012	Vähennystä saaneet asiakkaat / lkm	57503	73527	36653	76712	115903	360298
	Vähennyksen kustannukset / tuhat eur	44 185	60 885	29 034	62 882	105 210	302 196
2011	Vähennystä saaneet asiakkaat / lkm	65663	82562	41053	85912	126423	401613
	Vähennyksen kustannukset /tuhat eur	70 151	97 049	44 877	99 586	164 773	476 436
2010	Vähennystä saaneet asiakkaat / lkm	60262	74603	37972	79128	117472	369437
	Vähennyksen kustannukset /tuhat eur	59 079	80 796	38 133	84 142	145 985	408 134
2009	Vähennystä saaneet asiakkaat / lkm	59534	72918	38789	76900	112659	360800
	Vähennyksen kustannukset / tuhat eur	58 467	77 239	37 564	80 974	136 334	390 578

Liite 2. Yhteenvedo kotitalousvähennyksen kustannustehokkuudesta vuonna 2004 (Niilola & Valtakari 2006: 95).

	Kotitalousvähennyksen bruttokustannus-tehokkuus²	Kotitalousvähennyksen nettokustannustehokkuus³
Verovähennysten suora kustannus valtiolle	111,3 meur (=miljoonaa euroa)	111,3 meur (=miljoonaa euroa)
Kotitalouksien tekemät palvelujen hankinnat yhteensä	457 meur	160 meur
Vähennyksen työllisyysvaikutukset henkilötövuosina	9950 henkilötövuotta	3550 henkilötövuotta
Palvelujen ostosta valtiolle palautettava arvonlisävero	100 meur	35 meur
Palkkatyönteon lisääntymisestä palautuvat veroulot ja ta-maksut	137,2 meur	47 meur
Harmaan työn tekemisestä palautuvat verotulot ja ta-maksut	-	30,8 meur
Kotitalouksien oman ansiotyön lisääntymisestä palautuvat verotulot ja ta-maksut	9,7 meur	3,5 meur
Työttömyyden hoidon kustannussäästöt valtiolle	4,8 meur	2,5 meur
Ostovoiman lisääntymisen kerrannaisvaikutukset kulutukseen	8,2 meur	8,2 meur
Palautumat kansantalouteen yhteensä	259,9 meur	127 meur
Palautumat - vähennykset	+148 meur	+15,7 meur
Yhden vähennyksellä luodun henkilötövuoden laskennallinen tuotto	+14 000 eur	+3 800 eur

² Kotitalousvähennyksen piirissä tehdyt kaikki palveluhankinnat (kotitalouksien subjektiivinen arvio)

³ Nettohankinnat eli hankinnat joita ei olisi tehty ilman kotitalousvähennystä (kotitalouksien subjektiivinen arvio)